

Matteus Inledning

Introduktion: Matteus är det första evangeliet och en fin länk mellan Gamla och Nya testamentet. Det är skrivet till judiska läsare för att visa att Jesus verkligen är den utlovade Messias. Evangeliet har därför många referenser till Gamla testamentet och börjar med en släkttavla som utgår från det judiska folkets stamfader Abraham. Matteus berättar om Jesu födelse utifrån Josefs perspektiv, medan Lukas har mer detaljer kring Marias upplevelser. Matteusevangeliet innehåller fem längre tal av Jesus som alla avslutas med satsen "När Jesus hade avslutat detta tal", se Matt 7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1. De fem talen är:

1. Bergspredikan, kap 5-7.
2. Talet till de tolv som ska sändas ut, kap 10.
3. Talet i liknelser, kap 13.
4. Talet till församlingen, kap 18.
5. Talet om sista tiden, kap 24-25.

Genre: Evangelium.

Skrivet: Omkring år **50-60 e.Kr.** En första hebreisk/arameisk version kan ha skrivits ner redan på 30-talet e.Kr.

Författare: Lärjungen **Matteus**. Han arbetade som tullindrivare för den romerska staten när Jesus kallade honom, se Matt 9:9; 10:3.

Jesu släkttavla
(Luk 3:23-38)

¹ Detta är släkttavlan [ordagrant "boken om genealogin"] för Jesus den Smorde (Messias, Kristus),

ättling (son, släkt) till David,

ättling (son, släkt) till Abraham.

[Matteus använder samma grekiska fras som den grekiska översättningen av Moseböckerna gör för det hebreiska ordet "toledot". Detta ord används för att markera ett nytt stycke och en "fortsatt historia" i Första Moseboken, se 1 Mos 2:4; 5:1; 6:9; 10:1; 11:10 osv. Ordet kopplar tydligt ihop detta evangelium med Guds stora frälsningsplan genom hela Bibeln. I den första versen summeras hur Jesus uppfyller hela Gamla testamentets förväntan på den Messias som skulle komma från kung Davids ätt. Släkttavlan utgår från Abraham, israeliternas fader, genom vilken alla folk på jorden ska välsignas.

I den judiska kulturen står kvinnor högt. Det fanns kvinnliga domare och två böcker är uppkallade efter kvinnor. I släkttavlor är det dock ovanligt att deras namn står med, se 1 Mos 5; 11:10-32. Det är anmärkningsvärt att Matteus väljer att lyfta fram just följande fem kvinnor:

- Tamar som förklädde sig till prostituerad och fick barn med sin svärfar Juda, se vers 3.

- Rahab som gått till historien som "skökan Rahab", se vers 5.

- Rut som förlorade sin man i unga år, se vers 5.

- Batseba som blev lurad in i en otrohetsaffär med David, se vers 6.

- Maria som fick utstå lidande och förtal eftersom få trodde på jungfrufödelsen, se vers 16.

Talet fem står för nåd. Vilken nåd att det i Jesu mänskliga gener fanns människor som råkat ut för de värsta situationer man kan tänka sig.]

1) Abraham till David

² [Första delen har fjorton led mellan Abraham och David. Trettio namn nämns, inklusive upprepningar och Serach, se vers 3, som inte ingår i släktrådet. Av dessa är 27 män och tre kvinnor.]

Abraham födde Isak,

Isak födde Jakob,

Jakob födde Juda och hans bröder,

³ Juda födde Peres och Serach, vilkas mor var Tamar

[sonhustru till Juda inblandad i en komplicerad relationshistoria, se 1 Mos 38],

Peres födde Hesron,

Hesron födde Ram,

⁴ Ram födde Amminadav,

Amminadav födde Nachshon,

Nachshon födde Salma,

⁵ Salma födde Boas, vars mor var Rahab (Rachav)

[en hedning som tog emot de israeliska spjarna i Jeriko, se Jos 2],

Boas födde Oved, vars mor var Rut

[moabitiskan som följde med sin svärmor Noomi tillbaka till Juda, se Rut 1-4],

Oved födde Jishaj (*Isai*),

⁶ Jishaj födde **David**, konungen.

[Både "David" och "konung" är i bestämd form i grekiskan vilket ger en extra betoning. Ordagrant: "Daviden, konungen".]

2) David till fångenskapen

[Andra delen har fjorton led mellan Salomo och Jojakin, David nämns igen men räknas inte som ett led. Trettio namn nämns, inklusive upprepningen av David och Batsebas man Uria som inte ingår i trädet. Av dessa är 29 män och en kvinna.]

David födde Salomo, vars mor [*Batseba*] var Urias hustru

[som David stal från honom, se 2 Sam 11],

⁷ Salomo födde Rehabeam,

Rehabeam födde Avia,

Avia födde Asa,

⁸ Asa födde Joshafat,

Joshafat födde Joram,

Joram födde Ussia [*här hoppar Matteus över tre led*],

⁹ Ussia födde Jotam,

Jotam födde Achas,

Achas födde Hiskia,

¹⁰ Hiskia födde Manasse,

Manasse födde Amon,

Amon födde Josia,

¹¹ Josia födde **Jojakin** och hans bröder,

vid den tid då folket fördes bort till Babylon [*2 Kung 24:14; 1 Krön 3:15-16*].

3) Från fångenskapen till Jesus

¹² [Tredje delen har fjorton led från Jojakin till Jesus. Jojakin räknas både till denna och föregående uppräknings. Tjugosju namn nämns, inklusive upprepnings av Jojakin. Av dessa är 26 män och en kvinna.]

Efter exilen i Babylon:

Jojakin födde Shealtiel,
 Shealtiel födde Serubbabel,
¹³ Serubbabel födde Avihud,
 Avihud födde Eljakim,
 Eljakim födde Asor,
¹⁴ Asor födde Sadok,
 Sadok födde Akim,

Akim födde Elihud,
¹⁵ Elihud födde Elasar,
 Elasar födde Mattan,
 Mattan födde Jakob,
¹⁶ Jakob födde **Josef**, Marias man;
 [I grekiskan är Josef i bestämd form för att ge betoning]
 genom henne [Maria] föddes **Jesus** som kallas den Smorde (Messias, Kristus).

¹⁷ Antalet släktled är alltså:
 från Abraham till David fjorton led,
 från David till fångenskapen i Babylon fjorton led och
 från fångenskapen i Babylon till den Smorde (Messias, Kristus) fjorton led.

[Den hebreiska kulturen som Matteus riktar sig till är förtjust i siffror och språklig symmetri. Att just talet fjorton har valts kan bero på att det är två gånger talet sju som står för fullhet. Fjorton är också det hebreiska numeriska värdet på Davids namn.

I jämförelse med Lukas släkttavla, se Luk 3:23-37, finns skillnader. Matteus hoppar ibland över några led för att få en litterär symmetri med tre grupper med fjorton generationer i varje grupp. Det grekiska ordet "gennao", som översatts "födde", kan också betyda "förfader" och behöver inte betyda att sonen är i direkt nedstigande led. Andra skillnader är att Matteus startar med judarnas förfader Abraham och verkar relatera till Josefs släktskap med David. Lukas däremot går via Maria hela vägen tillbaka till Adam och Eva, för att betona att han är hela mänsklighetens Frälsare. I nästa kapitel nämns Josef vid namn, medan Maria refereras till som barnets mor.

Kristus är en transkribering av en grekisk översättning av hebreiska "Mashiach" som betyder "den Smorde". I de profetiska böckerna väntade man på Herrens Smorde som skulle rädda Israels folk. Matteus vill visa att Jesus är denne smorde kung som har kommit!]

Jesu födelse

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Så här gick det till när Jesus den Smorde (Messias, Kristus) föddes: hans mor Maria var

troluvad med Josef, men innan de kom tillsammans (*som man och hustru*), visade det sig att hon var med barn genom den helige Ande.

¹⁹ Eftersom Josef, hennes blivande man, var rättfärdig och inte ville utsätta henne för vanära (*inte låta henne bli offentligt förödmjukad och bli till allmänt åtlöje*), beslöt han sig för att i hemlighet (*i stillhet*) skilja sig från henne. [*Den judiska trolovningen var så bindande att det krävdes ett skilsmässobrev för att bryta den, se Matt 19:7.*]

²⁰ Men medan han funderade (*resonerade fram och tillbaka*) över allt detta visade sig plötsligt en ängel för honom i en dröm och sade: "Josef, Davids son, var inte rädd att ta till dig Maria, din hustru, för det som har blivit till (*skapats, frambringats, alstrats*) i henne är från (*har sitt ursprung i*) den helige Ande.

²¹ Hon ska föda en son och du ska ge honom namnet Jesus, för han ska frälsa (*rädda, hela, befria*) sitt folk från deras synder."

[*Genom trolovningen hade redan äktenskapet formellt ingåtts. Ängeln uppmanar Josef att inte tveka att fullborda äktenskapet framöver. Namnet Jesus härstammar från namnet Josua, som på hebreiska är sammansatt av JHVH (Guds namn som troligtvis kan uttalas Jahve) och Hosea, som betyder "en som räddar, frälser". Namnet Jesus betyder bokstavligen "Herren är frälsning" eller "Herren räddar".*]

²² Allt detta hände för att det som var sagt av Herren genom profeten [*Jesaja*] skulle gå i uppfyllelse:

²³ "Se, jungfrun (*den unga, ännu inte gifta kvinnan som inte varit med någon man*) ska bli med barn och föda en son,

och de ska ge honom namnet Emmanuel." [*Jes 7:14*]

Översatt betyder det [*hebreiska ordet Immanuel*]: Gud med oss (*Gud är förenad och bor med oss*).

²⁴ Josef vaknade upp ur sin sömn och gjorde som Herrens budbärare (*ängel*) hade befallt honom. Han tog sin hustru till sig,

²⁵ men rörde inte henne (*de hade inte äktenskapligt samliv*), förrän hon hade fött en son. Han gav honom namnet Jesus.

2

Visa män från öst

¹ [*Vår västerländska tideräkning utvecklades av munken Dionysius Exiguus i Rom år 525 e.Kr., innan dess hade man räknat tiden utifrån större händelser eller olika regenter. Det visade sig dock att han misstog sig med några år vad gäller Anno Domini som betyder "Herrens år" på latin. I dag menar de flesta forskare att Jesu födelse inträffade någon gång mellan 8 och 4 f.Kr.*]

Nu när Jesus var född i Betlehem i Judéen på kung Herodes tid [*han regerade 37-4 f.Kr.*], kom visa män (*astronomer*) från öst (*länderna där solen går upp*) till Jerusalem.

² De sade: "Var är den judiska kungen som har fötts? Vi har sett hans stjärna gå upp och har kommit för att tillbe honom."

[Bibeln nämner inte hur många de vise männen var. Enligt den tidiga kyrkans tradition var de tolv förnämna män, kanske judiska ättlingar till Daniel som blev ledare över "alla visa" i Babylon, se Dan 2:48. De har också med sig tjänare och lastdjur så det är en hel karavan som anländer till Jerusalem.

Det har nu gått en tid sedan Jesu födelse och familjen bor i ett hus, antagligen i Betlehem, se vers 11 som refererar till "huset". De har också varit i templet, se Luk 2:22-38. Enligt Mose lag skulle detta ske fyrtio dagar efter födseln. Om de visa männen färdats från Babylon var det en sträcka på ca hundra mil, men det kan ha varit det dubbla om de kom genom öknen från Persiska viken, vilket tog ca två till fyra månader. Jesus är åtminstone några månader gammal, antagligen omkring ett år när de kommer till honom. Detta kanske kan förklara varför Herodes lägger på ett extra år till den beräknade åldern och för att vara helt säker på att röja Jesus ur vägen dödar alla barn under två års ålder. Det är värt att notera att de vise männen inte frågade efter den nyfödde prinsen, vilket ju hade varit det naturliga

om det fötts ett barn hos kung Herodes. De frågar efter kungen som har fötts. Ända från början var Jesus kung!]

³ När kung Herodes hörde detta blev han upprörd (*oroad, förskräckt*) och hela Jerusalem med honom.

⁴ När han samlat alla översteprästerna och de skriftlärda bland folket, frågade han dem var den Smorde [*kungen*] (*Messias, Kristus*) skulle födas.

⁵ De svarade: "I Betlehem i Judéen, för så här skrev profeten [*Mik 5:2*]:

⁶ 'Du Betlehem, i Juda land,

du är på inget sätt den minsta bland härskare i Juda,

för från dig ska det komma en härskare (*ledare*) som ska vara en herde för mitt folk (*en som beskyddar, leder och föder mitt folk*).' "

⁷ Herodes kallade sedan i hemlighet till sig de visa männen för att ta reda på exakt hur länge stjärnan hade visat sig.

⁸ Han sände dem till Betlehem och sade: "Gå och sök noga efter barnet och när ni har hittat honom, låt mig få veta det så jag också kan komma och tillbe (*hylla*) honom."

⁹ Efter att ha lyssnat på kungen begav de sig i väg. Stjärnan som de sett gå upp (*i öst*) visade sig på nytt och den gick före dem, tills den stannade över den plats där barnet var.

¹⁰ När de såg stjärnan uppfylldes de av mycket (*sprudlande, översvallande*) stor glädje.

[Stjärnan hade inte varit synlig hela tiden, se vers 9. Eftersom tiden spänner över 2 år som nämns när Herodes frågat ut de vise männen om detaljerna kring himlafenomenet, se vers 16, kan det vara intervallet sedan stjärnan blev synlig första gången.

Ett märkligt himlafenomen ägde rum år 7 f.Kr. Tre gånger under samma år stod de två största himlakropparna Jupiter och Saturnus mitt för varandra i Fiskens tecken – ett tecken som var förknippat med just Judéen. Detta sker bara vart åttahundra år. En lertavla som hittats 5 mil norr om Babylon hänvisar till detta tredubbla fenomen, vilket indikerar att händelsen var känd och viktig för babyloniska astronomer redan på 300-talet f.Kr. För stjärntydarna kan detta ha signalerat att något stort skulle ske i Judéen, att en kung skulle födas.

Kinesiska källor beskriver också en komet med svans som syntes år 12, 5 och 4 f.Kr. Den som visade sig år 5 f.Kr. kan stämma med situationen vid Jesu födelse, och skulle kunna förklara att stjärnan blev synlig på nytt. Den judiske historikern Josefus berättar att en komet – i dag vet vi att det var Haleys komet – år 12 f.Kr. under flera dagar stod stilla över staden Rom i samband med Markus Agrippas död. En komet med svans kan ge just det intrycket, genom att svansen på avstånd ser ut att peka mot en speciell plats på jorden.]

11 Sedan de [vise männen] kommit in i huset såg (fann) de barnet (gr. "paidion", ett barn

i koltåldern – antagligen omkring ett år) [inte längre ett spädbarn gr. "brephos", se Luk 2:12] med Maria, hans mor, och de bugade sig (föll ner på knä i ödmjukhet) och tillbad (hyllade) honom. När de öppnat sina skattkistor bar de fram (offrade de) gåvor till honom:

guld [talar profetiskt om Jesu kunglighet] och rökelse [står för väldoft i ett offer, dvs. profetiskt om Jesu syndfria liv] och myrra [användes vid balsamering, talar profetiskt om hans död].

¹² Efter att ha blivit gudomligt instruerade i en dröm att inte gå tillbaka till Herodes, tog de en annan väg hem till sitt land. [Verbformen antyder att de vise männen hade sökt Guds ledning och de fick svar i en dröm.]

Flykten till Egypten

¹³ Nu när de [visa männen] hade gått, visade sig en Herrens ängel för Josef i en dröm och sade: "Stå upp, ta barnet och hans mor under ditt beskydd och fly till Egypten. Stanna där tills jag säger till, eftersom Herodes kommer att söka efter barnet för att döda det."

¹⁴ Så Josef steg upp och tog barnet och hans mor medan det fortfarande var natt och begav sig till Egypten.

¹⁵ Där stannade han tills Herodes var död, för att det som sagts av Herren genom profeten [Hos 11:1] skulle gå i uppfyllelse: "Ut ur Egypten har jag kallat min son."

16 När Herodes förstod att han blivit missledd av de vise männen blev han ursinnig (*tappade helt fattningen av raseri*). Han beordrade att man skulle döda alla pojkar som var två år eller yngre i Betlehem och alla dess närliggande områden, detta efter (*den exakta uppgift om*) tiden som han fått fram genom att noggrant fråga de vise männen. [Matt 2:7]

17 Då fullbordades det som hade sagts genom profeten Jeremia, när han sade [Jer 31:15]:

18 "Ett rop hördes i Rama, gråt och högljudd klagan: Rakel grät för sina barn och vägrade att bli tröstad, eftersom de inte längre fanns till."

[I Josuas uppräknings av städer var Betlehem så obetydlig att den inte ens nämndes, se Jos 18-19. Arkeologer uppskattar att på Jesu tid hade Betlehem omkring 300 invånare. Utifrån beräkningar med dåtida antal födselar och barnadödlighet var det då totalt omkring 6 pojkar under två år i Betlehem med omnejd som berördes av dödsdomen. I jämförelse med andra samtida händelser var detta knappats någon uppseendeväckande händelse som skulle noterats av samtida historiker. Det finns dock en utombiblisk referens. Den latinska författaren Macrobius skriver i sitt verk Saturnalia: "När kejsar Augustus hörde berättas hur Herodes hade dödat pojkarna under två år i Syrien, och även låtit döda sin egen son, sade han: Det är bättre att vara Herodes gris än hans son."

Herodes var känd för sina stora byggnadsprojekt

som Masada, Herodium, Caesarea och templet i Jerusalem. Dock är han också ökad för sin mistänksamhet och grymhet. Han lät döda tre av sina söner, och till och med sin hustru Mariamne. Den judiska historikern Josefus skriver att när Herodes låg på sin dödsbädd i Jeriko blev han orolig för att ingen skulle sörja honom. Han lät därför samla alla inflytelserika judiska ledare i landet på Jerikos hästkapplöpningsbana och gav soldaterna order att döda alla där när han själv dog. På så vis ville han säkerställa att det blev landssorg vid hans död, även om det inte var för honom. Lyckligtvis avblåste hans syster Salome I denna galna order efter hans död. Ironiskt nog dog Herodes under den judiska glädjehögtiden Purim.]

*Tillbaka till Israel och Nasaret
(Luk 2:39)*

¹⁹ När Herodes var död visade sig plötsligt en Herrens ängel i en dröm för Josef i Egypten

²⁰ och sade: "Stå upp, ta barnet och hans mor och gå [*tillbaka*] till Israels land, för de som har varit ute efter barnets liv är nu döda."

²¹ Så han stod upp och tog barnet och hans mor och återvände till Israels land.

[Herodes den store dog i Jeriko våren 4 f.Kr. Han blev 69 år gammal. Möjligtvis finns hans grav vid ett monument som hittades 2007 vid hans palats Herodium strax utanför Betlehem. Vid den här tiden var det många revolter och oroligheter i landet.]

22 När han hörde att Archelaos regerade över Judéen efter sin far Herodes var han rädd att återvända dit [*till Betlehem, strax utanför Jerusalem eller någon annan stad i Judéen*]. Efter att ha blivit varnad i en dröm, drog han sig undan till Galileen.

23 Han bosatte sig i en stad som heter Nasaret, för att det som sagts av profeterna skulle gå i uppfyllelse: "Han [*Jesus*] ska kallas en nasaré (*rotskott*)". [*Det hebreiska ordet för rotskott är "netzer" och finns i orden Nasaret och nasaré, se profetiorna i Jes 11:1; Jer 23:5; Sak 6:12.*]

[Nasaret i Galileen var både Josefs och Marias hemstad, se Luk 1:26-27. Det blev ett naturligt val att bosätta sig där. Det lilla samhället uppskattas ha haft endast omkring 400 invånare. Josef försörjde sig som hantverkare, ett yrke som han även lärde Jesus, se Matt 13:55; Mark 6:3. Det grekiska ordet "tektion" som ibland översätts snickare är ett mer allmänt ord för hantverkare och även stenhuggare. I området fanns det gott om arbetstillfällen. Bara sex kilometer från Nasaret låg den regionala huvudstaden Tsippori som hade raserats i oroligheterna år 4 f.Kr. och höll på att byggas upp igen vid den här tiden.

Även om Jesus var född i Betlehem och i vuxen ålder flyttade till Kapernaum, så är det uppväxtårens hemstad som sammankopplas med hans namn: "Jesus från Nasaret" och "nasarén". Än i dag heter "kristen" på hebreiska "notsri", alltså nasaré.]

3

*Johannes Döparen träder fram
(Mark 1:2-8; Luk 3:1-18; Joh 1:19-28)*

¹ *[Det har passerat omkring trettio år sedan föregående vers.]*

Vid den tiden trädde Johannes Döparen fram och predikade i Judéens öken.

² Han sade: "Omvänd er (*förändra ert sätt att tänka, och agera*), för himmelriket är nära."

[Uttrycket "himmelriket" återfinns bara i Matteusevangeliet och används synonymt med "Guds rike" som de andra evangelieförfattarna använder. Formuleringen reflekterar den judiska gudfruktiga seden att inte skriva ut Gudsnamnet. Detta är något man kan förvänta sig i en text riktad mot främst judiska läsare som Matteusevangeliet är. Även i svensk judisk litteratur i dag skrivs Gud som "G-d" utan vokaler.]

³ Han är den som profeten Jesaja syftade på när han sade:

En röst ropar i öknen (*vildmarken*):

"Bana väg för Herren [*ta bort hinder*],
gör stigarna raka för honom."

[Citat från Jes 40:3. En uppmaning att omvända sig och vandra på rättfärdiga vägar, se Jes 35:8.]

⁴ Johannes bar kläder (*en mantel*) av kamelhår och hade ett läderbälte om livet. [*Han påminde om profeten Elia, se 2 Kung 1:8. Senare i Matteusevangeliet kopplas dessa två profeter tydligt samman, se Matt 11:14.*] Hans mat var gräshoppor och vildhonung [*vilket inte var ovanlig föda i vildmarken, se 3 Mos 11:22*].

⁵ Jerusalem och hela Judéen och distrikten kring Jordan kom ut till honom [*i allt större antal*].

⁶ De lät sig döpas av honom i floden Jordan medan de bekände (*öppet erkände*) sina synder [*just innan dopet när de stod i vattnet*].

[*Det grekiska ordet för dop är "baptizo" som ordagrant betyder "att doppa ned i". Det är skillnad mellan Johannes omvändelsesdop och troendedopet i Herren Jesu namn, se Apg 19:3. Johannes dop var förberedande och handlade om omvändelse från sin synd, inte nödvändigtvis i samband med att man bekände Jesus som Herre. Troendedopet får sin fullständiga betydelse först efter Jesu uppståndelse, se Matt 28:19. I dopet identifierar sig den troende med Jesu död, begravning och återuppståndelse, se Rom 6:4-8. Denna handling visar att man dör bort från sitt eget, begraver sin gamla syndiga natur och blir en ny skapelse i Jesus. Dopet föregås av personlig omvändelse och sinnesändring och åtföljs av löftet om Hjälparen, den helige Ande, som ger kraften att leva det nya livet, se Apg 2:38; Matt 3:11.*]

Bär frukt som är värdig omvändelsen

⁷ *[Det religiösa ledarskapet i Jerusalem hade tidigare skickat tjänare med frågor till Johannes, se Joh 1:19. Det verkar inte som om dessa svar räckte eftersom de nu själva kom ut i öknen för att betrakta vad som lockade så många dit. De tre största religiösa judiska grupperingarna var:*

Fariséer – följde stränga yttre regler i syfte att uppnå fromhet och jämställde rabbinernas tolkningar med Gamla testamentets skrifter. Farisé betyder "separerad".

Saddukéer – trodde på de fem Moseböckerna, men inte på något övernaturligt såsom änglar eller ett liv efter döden, se Apg 23:8. De var i majoritet i Sanhedrin och mer positiva till den romerska staten än Fariséerna. Namnet Sadduké härstammar troligtvis från en överstepräst som hette Zadok.

Esséer – var en sträng sluten grupp som levde avskilda från samhället, ofta ensligt och öde. En av dessa platser var Qumran – där fyndet av Dödahavsrollarna 1947 även medförde ökad kunskap om denna gruppering. De omnämns inte i Nya testamentet, men enligt den judiske historieskrivaren Josefus fanns det totalt ca 4 000 anhängare i landet. Namnets ursprung är inte helt känt, men kan betyda "görare/skapare" av Torah eller härstamma från ett hebreiskt ord för "utanför".]

Många fariséer och saddukéer kom till hans dop. När han såg på dem *[och genomskådade deras falska motiv]* sade han till dem:

”Ni giftormars barn! [*Han förknippade dem med död, och med Satan själv som bedrog Eva genom en orm.*] Vem har fått er att tro att ni kan fly undan den kommande vredesdomen?

⁸ Bär frukt som bevisar (*är värdig, tillhör*) er omvändelse (*förändrade tänkesätt, ett hjärta som är förvandlat och inte längre älskar synd*).

⁹ Börja inte säga till varandra [*ha inte er stolthet i ert religiösa arv genom att säga*]: ’Vi har Abraham till fader.’ Jag säger er att Gud kan uppväcka barn åt Abraham av dessa stenar.

¹⁰ Yxan är redan satt till roten på träden. Varje träd som inte bär god frukt huggs ner och kastas i elden.

¹¹ Jag döper er i vatten till omvändelse, men den som kommer efter mig är starkare än jag. Jag är inte ens värd att ta av honom hans sandaler [*som var en slavs uppgift*]. Han ska döpa er i (*med*) den helige Ande och eld.

¹² Han har sin kastskevel i handen för att rensa (*rengöra*) sin tröskplats och samla in vetet i sin loge, men agnarna ska han bränna upp i en eld som inte kan släckas.”

Jesus döps

(Mark 1:9-11; Luk 3:21-22; Joh 1:29-34)

¹³ Sedan kom Jesus från Galileen [*ner*] till Johannes [*Döparen*] för att bli döpt av honom i Jordan [*floden*].

¹⁴ Men Johannes försökte hindra honom, han protesterade och sade: ”Det är jag som behöver bli döpt av dig, och du kommer till mig?”

15 Jesus svarade honom: "Låt det ske nu, för så ska vi uppfylla all rättfärdighet." Då lät Johannes det ske.

[Dopet visar att Jesus är helgad, avskild till ett specifikt syfte, åt Gud. Genom dopet identifierar han sig med människans synd, fast han själv var syndfri. Detta offentliga dop bekräftar också Jesu officiella tjänst som startar nu.]

16 När Jesus hade blivit döpt steg han genast upp ur vattnet. Plötsligt öppnade sig himlen och Johannes såg Guds Ande sänka sig ner som en duva och komma över Jesus.

17 En röst från himlen sade: "Detta är min älskade son, i honom har jag min glädje (*mitt behag*)." *[I dessa två verser är alla tre personer i treenigheten klart synliga.]*

4

Ut i öknen för att prövas
(Mark 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Sedan *[direkt efter att den helige Ande hade kommit över honom, se Matt 3:16]* blev Jesus ledd av Anden upp i öknen *[som ligger på högre höjd än Jordandalen där han befann sig]* för att bli prövad (*testad*) av djävulen.

2 Jesus fastade (*åt ingen mat*) i fyrtio dagar och fyrtio nätter *[på liknande sätt som Mose och Elia också gjort, se 2 Mos 34:28; 1 Kung 19:8]*. Efter detta blev han hungrig.

[Från Mark 1:13 och Luk 4:2 är det tydligt att djävulen frestade honom under hela denna sexveckorsperiod och den kulminerar i följande tre specifika frestelser.]

1) Förvandla stenar till bröd

³ Då kom frestaren *[djävulen, han som förleder]* fram och sade till honom: "Om du är Guds Son *(eftersom du är det)*, befall då att de här stenarna blir bröd *(mat)*."

[Inget direkt citat, men om stenar kan bli Abrahams barn eller ge israeliterna vatten i öknen, se Matt 3:9 och 2 Mos 17:1-7, då skulle de också kunna bli till bröd och mätta Jesu hunger.]

⁴ Men han *[Jesus]* svarade och sade: "Det står skrivet *[5 Mos 8:3]*:

Människan ska inte leva bara av bröd,
utan av varje ord som kommer *(utgår)* från
(genom) Guds mun."

[Här har den lilla prepositionen "dia" som översätts "från" innebörden: genom, mellan, tvärs över, fram och tillbaka till andra sidan, se Jes 55:11.]

2) Kasta dig ner från templet

⁵ Sedan tog djävulen honom till den heliga staden *[Jerusalem]* och ställde honom på den högsta platsen på templet *[kan syfta på tempelbyggnaden eller hela tempelområdet]*,

⁶ och sade till honom: "Om du är Guds Son, så kasta dig ner, för det står skrivet [*Ps 91:11-12*]:

Han ska befalla sina änglar [*att vaka*] över dig
och de ska lyfta upp dig på sina händer
så att din fot inte stöter emot någon sten."

[Djävulen utelämnar den sista delen "på alla dina vägar" från citatet i Ps 91:11 där det står "Han ska befalla sina änglar att skydda dig på alla dina vägar." Det ingick inte i Guds plan för Jesus att han skulle kasta sig ner från templet och göra ett spektakulärt under. När vi vandrar på Guds väg finns också hans beskydd för oss.]

⁷ Jesus upplyste (gr. "phemi") honom: "Det står också (även) skrivet [*5 Mos 6:16*]:

Du ska inte pröva (*fresta*) Herren din Gud."

3) Tillbe mig

⁸ Igen tog djävulen honom till ett mycket högt berg och visade alla världens riken och deras prakt (*ära, glans*).

⁹ Han sade till Jesus: "Jag ger dig allt detta om du faller ner och tillber mig."

[Jesus motsäger inte att djävulen skulle kunna ge honom alla riken. Djävulen kallas ju den här världens härskare och gud, se Joh 12:31; 2 Kor 4:4. I den tredje och sista frestelsen

försöker djävulen inte dölja sina intentioner med bibelcitат; han vill ha Guds plats av tillbedjan.]

¹⁰ Då sade Jesus till honom: "Gå bort Satan, för det står skrivet [*5 Mos 6:13*]:

Du ska tillbe Herren din Gud, bara honom ska du tjäna."

¹¹ Då lämnade djävulen honom och änglar kom och betjänade honom.

*Jesus bosätter sig i Kapernaum
(Mark 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² När Jesus fick höra att Johannes hade blivit fångslad, återvände han till Galileen. [*Han gick till sin hemstad Nasaret, se Luk 4:16-31.*]

¹³ Han lämnade [*ganska snart, se Luk 4:14-31*] Nasaret och bosatte sig i Kapernaum, en stad längs med sjön [*Gennesarets sjö*] i regionen Sebulon och Naftali.

¹⁴ Han gjorde det för att uppfylla en av Jesajas profetior [*Jes 9:1-2*]:

¹⁵ [*Du*] Sebulons och Naftalis land
[*motsvarar övre och nedre Galileen*],
sjövägen [*handelsvägen Via Maris*],
landet på andra sidan [*väster om*] Jordan,
hedningarnas Galileen:

¹⁶ Det folk som sitter i mörker
har sett ett stort ljus,
över dem som sitter i dödsskuggans land
har ett ljus gått upp.

[Matteus citerar fritt från Jesajas profetiska ord om Messias skrivna 700 f.Kr. Han ändrar citatet från "vandrar" till "sitter" som beskriver en än större uppgivenhet och apati än i Jesajas dagar.]

¹⁷ Från och med nu började Jesus predika *[och fortsatte på samma tema som Johannes Döparen, se Matt 3:2]* och sade:

"Omvänd er (förändra ert sätt att tänka, och agera),
för himmelriket är nära."

[Frasen "Från och med nu började Jesus" återfinns även i Matt 16:21 och markerar ett skifte i Jesu liv. Här i kapitel fyra startar hans publika tjänst. I kapitel 16 sker en vändpunkt och vandringen mot korset och uppståndelsen påbörjas.]

Lärjungarna kallas (Mark 1:16-20; Luk 5:2-11)

¹⁸ Medan han vandrade längs med Galileiska sjön, fick han se två bröder, Simon som *[senare också]* kallas Petrus och hans bror Andreas, fiska med ett kastnät i sjön. *[Denna typ av cirkulära kastnät, med en radie på omkring sex meter, kastades ut från stranden eller från en båt. När nätet sjunkit snörptes det ihop undertill och fångade fisken.]*

¹⁹ Han sade till dem: "Följ mig *[bli mina lärjungar]* och jag ska göra er till människofiskare."

20 På en gång lämnade de sina nät (*generellt ord för olika typer av nät*) och följde honom.

[Bröderna Simon Petrus och Andreas kände redan Jesus sedan deras gemensamma tid hos Johannes Döparen ett par månader tidigare, se Joh 1:35-42. Nu tar de ett steg till och lämnar sina arbeten för att följa Jesus på heltid.]

21 När han gick vidare därifrån såg han två andra bröder, Jakob, Sebedeus son, och hans bror Johannes. *[De var också fiskare.]* De satt i båten tillsammans med sin far Sebedeus och gjorde i ordning (*lagade*) sina nät. Han kallade dem *[på samma sätt som han gjort med Simon Petrus och Andreas]*.

22 På en gång lämnade de båten och sin far och följde honom.

[I parallellstället från Luk 5:4-11 beskrivs i mer detalj hur de har fiskat hela natten utan att få något. Jesus säger till Petrus att lägga ut näten på nytt i djupt vatten och de får en enorm fångst. Denna händelse visar på Jesu omsorg om lärjungarnas familjer; de lider inte nöd och får tid på sig att anställa nya fiskare.]

*Jesus undervisar och botar sjuka
(Mark 3:7-12; Luk 4:44; 6:17-19)*

23 Jesus gick omkring i (*runt i*) hela Galileen. *[På en gång fick de fyra första lärjungarna följa med Jesus på den första av tre längre resor i Galileen som omnämns i Bibeln.]* Han undervisade i

synagogorna. Han predikade evangeliet (*det glada budskapet*) om riket och helade alla slags sjukdomar (*kroniska, obotliga sjukdomar*) och alla slags krämpor (*tillfälliga sjukdomar*) bland folket.

[Ordet evangelium betyder glädjebud och segerbudskap. Ordet användes i den romerska världen om det glada budskapet kurirerna från fronten kom och läste upp i Rom efter stora segrar.]

24 Ryktet om honom spred sig i hela *[den romerska provinsen] Syrien [hedniskt område norr om Galileen]*. Man förde till honom alla som led av olika slags sjukdomar (*kroniska, obotliga sjukdomar*) och plågor (*var drabbade av tortyrliknande smärtor*), de under demoniskt inflytande (*demoniserade*), de som var fallandesjuka (*ordagrant "blir sjuk under månens inflytande"*, *grekiska ordet beskriver sjukdomar med periodiskt återkommande anfall och kramper*) och de som var paralyserade (*lama*) och han helade dem.

[Matteus är noga med att särskilja demoniskt inflytande från vanliga fysiska sjukdomar.]

25 Stora skaror följde honom. De kom från Galileen, Dekapolis *[ordagrant "De tio städerna", ett område, öster om Galileiska sjön, som från början bestod av tio städer]*, Jerusalem, Judéen och från den andra *[östra]* sidan av Jordan

[Pereen].

5

BERGSPREDIKAN (kap 5-7)

(Luk 6:20-26)

¹ [Detta är det första av Jesu fem tal i Matteusevangeliet.]

När Jesus såg folkskaran gick han upp på berget. När han satte sig kom hans lärjungar (efterföljare, lärningar) fram till honom.

Sann lycka

² [Jesus inleder med att tala om glädje. Alla saligprisningar är hämtade från olika delar i Psaltaren. I Matteus 23 finns en parallell med verop som riktas till det andliga ledarskapet som på varje punkt hade gjort det motsatta. Det grekiska ordet för salig, "makarios", beskriver en inre glädje och tillfredsställelse som är oberoende av yttre omständigheter. Från början betydde ordet "rik", men kom sedan att beteckna lycka, glädje och välsignelse.]

Då började han undervisa dem och sade:

³ "Saliga (lyckliga, välsignade, avundsvärda) är de som är fattiga (de fattiga) i anden ("andliga tiggare")

- för dem tillhör himmelriket (ordagrant: för deras är himlarnas rike).

[Här och i vers 10 används presens – Guds rike är tillgängligt just nu för den som ödmjukar sig inför Gud och blir förföljd på grund av tron, se Ps 40:18. Det finns två ord för fattig i grekiskan. "Penes" beskriver en daglönare som varje dag är beroende av ett jobb för att kunna försörja sin familj. Här används dock "ptochos" för någon som är totalt utblottad och som dessutom saknar all förmåga att hjälpa sig själv. Det enda som återstår är att tigga. Jesus söker alltså "andliga tiggare" som i tro och ödmjukhet sträcker ut en hand för att ta emot Guds nåd – helt beroende av Guds kraft för en dag i taget!]

⁴ Saliga (lyckliga, välsignade, avundsvärda) är de som sörjer [*gråter över synd, orättfärdighet, hjärtats bedrövliga tillstånd*]

– för de ska bli tröstade (*uppmuntrade, styrkta, få glädje*). [*Jes 25:8; 61:2-3; Ps 119:136; Upp 21:4*]

⁵ Saliga (lyckliga, välsignade, avundsvärda) är de milda (*tålmodiga, ödmjuka, de som kan förmedla Guds styrka och makt med mildhet*)

– för de ska ärva jorden (*landet*) [*Israel, se Ps 37:11*].

⁶ Saliga (lyckliga, välsignade, avundsvärda) är de som hungrar och törstar efter rättfärdighet

(*längtar desperat efter att ha det rätt ställt med Gud*)

– för de ska bli [*fullständigt*] mättade. [*Ps 42:2-3*]

⁷ Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de barmhärtiga (*de som agerar godhjärtat och medkännande i enlighet med Guds förbundskärlek*)

- för de ska själva möta barmhärtighet (*förståelse, nåd*). [Ps 41:2]

[Jesus lovar ingenting annat åt de barmhärtiga än det som de redan lever enligt - barmhärtighet.]

⁸ Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de renhjärtade

- för de ska se (*erfara, få uppleva*) Gud. [Ps 24:4-5; 73:1]

⁹ Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de som skapar frid (*är de fredsmäklande, de som på Guds villkor frimodigt sammanför till en helhet*)

- för de ska kallas Guds barn (*söner*). [Ps 133:1]

¹⁰ Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är de som får lida (*de förföljda*) på grund av (*för*) rättfärdighet [*när de gör det som är rätt i Guds ögon*]

- för dem tillhör himmelriket (*ordagrant: för deras är himlarnas rike*). [Ps 37:39-40]

¹¹ [Efter dessa åtta saligprisningar upprepar och fördjupar Jesus den sista punkten om förföljelse. Jesus riktar sig till sina efterföljare och i stället för "Saliga är de" säger han "Saliga är ni".]

Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är ni när man:

förolämpar (*hånar, skymfar*) er
och förföljer er (*orsakar er lidande*)
och förtalar er med all tänkbar ondska (*när man gör falska anklagelser mot er*)
på grund av mig. [*Den enda orsaken till dessa påhopp är bekännelsen till Jesus.*]

¹² Gläd er och jubla,
för er lön i himlen blir stor.
På samma sätt förföljde man profeterna som var före er.”

[*”Gläd er och jubla” är slutsatsen av vers 11, men även av vad som sagts i hela detta stycke som började i vers 3. I listan där varje vers börjar med ”lyckliga” används inte ordet ”och” mellan varje mening. Detta språkbruk är ett sätt att betona själva slutsatsen mer än de enskilda punkterna i listan som bara är exempel som räknats upp.*]

Var som salt och ljus
(*Mark 9:50; Luk 11:33; 14:34-35*)

¹³ ”Ni är jordens salt, men om saltet förlorar sin sälta (*styrka, kvalitet, blir till en dårskap*), hur kan det då bli salt igen? Det duger inte till annat än att kastas ut [*som grus på vägarna*] och trampas ner av människorna.

[*Rent salt, natriumklorid, som vi använder i dag kan inte förlora sin sälta. Det gällde dock inte det salt som utvanns från Döda havet på Jesu tid. Detta mineralrika salt kunde urlakas om*

det utsattes för omgivningens fukt. Ordet för "mister sin sälta" kan också betyda "dårskap" och översätts så i Rom 1:22 och 1 Kor 1:20. Kristendom så påverkad av världen att Jesus inte längre finns kvar blir en dårskap. Salt förhöjer smak, förhindrar förruttnelse och väcker törst. På samma sätt ska en kristen påverka sin omgivning på ett positivt sätt. En kristens tal ska alltid vara vänligt, kryddat med salt, se Kol 4:6.]

¹⁴ Ni är världens ljus (*eld*). Inte kan [*väl*] en stad döljas (*gömmas, hemlighållas*) som ligger på [*ovanpå*] ett berg? [*Kanske syftade Jesus på Safed, Galileens högst belägna stad, vars ljus kunde ses från stora delar av regionen.*]

¹⁵ Inte heller tänder de en lampa och sätter den under sädesmåttet [*träskålen som rymde knappt nio liter och som användes för att mäta upp mjöl*], men på ljushållaren – och den lyser för alla dem i huset.

¹⁶ Låt på samma sätt ert ljus (*er eld*) lysa inför människorna, så de ser (*kan se*) era goda handlingar (*verk, åtaganden, insatser*) och prisar (*kan prisa, ära*) er Fader i himlarna."

Jesus förklarar lagen - mer än bara yttre handlingar!

¹⁷ "Ta inte för givet (*tänk inte*) att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. [*Jesus avskaffar inte någon del av Gamla testamentet.*] Jag har inte kommit för att upphäva utan för att fullkomna (*fullborda, ge den fulla meningen och betydelsen*).

18 Jag säger er sanningen, fram till dess att himmel och jord förgås (*ändras, byter skepnad*), ska inte en enda jota, [*den minsta hebreiska bokstaven, jod - ך*] inte en hake [*kort streck som särskiljer de hebreiska bokstäverna, eller de små kronor; hebreiska "tagin", som dekorerar vissa bokstäver*] i lagen förgås (*ändras*), inte förrän allt har skett [*innan allt det Gud har förutsagt har inträffat, innan alla de skuggbilder lagen visar på har gått i fullbordan*].

19 Den som upphäver (*tar bort*) även det minsta av dessa bud (*instruktioner*) och lär människor att göra likadant, ska räknas som den minste i himmelriket. Men den som håller dessa bud och lär andra att också göra det, ska kallas stor i himmelriket.

20 Jag säger er, om inte er rättfärdighet överträffar de skriftlärdas och fariséernas så kommer ni inte in i himmelriket."

[Följande stycke, vers 21-48, innehåller sex delar som alla börjar med: "Ni har hört det sägas." Jesus har precis sagt att han inte ska upphäva den skrivna lagen, se vers 17. I stället går han till rätta med den rabbiniska tolkningen av lagen med de tillägg och undanflykter som hade gjorts, dvs. inte det som skrivits utan det som har sagts om lagen. Som den sjunde och sista punkten kommer uppmaningen att vara fullkomliga, se vers 48.]

1 (av 7) Vrede och oförsonlighet jämställs med mord
(Luk 12:57-59)

21 "Ni har hört det sägas till fäderna [*hört fariséernas utläggning av budet i 2 Mos 20:13*]:

'Du ska inte mörda.
Den som begår mord undgår inte sin dom.'

22 Jag säger er [*och fullkomnar betydelsen*]:

Den som är arg på sin broder (*är långsint och vägrar att förlåta*),

kan inte undgå sin dom.

[*Vissa manuskript har tillägget "utan orsak", se Ef 4:26.*]

Den som säger till sin broder: 'Du är värdelös' (*hånfullt skällsord för 'dum i huvudet'*),

kan inte undgå att ställas inför Stora rådet [*Sanhedrin, judarnas högsta juridiska instans*].

Den som säger: 'Du är en dåre',

kan inte undgå [*dödsdomen i*] det brinnande Gehenna (*helvetet*).

[*Gehenna är ett grekiskt lånord från hebreiskan. Det är namnet på Jerusalems södra dalgång, Hinnomdalen. Det var här som barn offrades till avguden Molok, se 2 Krön 28:3; 33:6. Platsen är också en domens plats där dessa onda kungar ska dömas, se Jes 30:33. På 1200-talet uppkom en sägen att det var här stadens avfall eldades upp i en ständigt brinnande eld. Det kan inte uteslutas att stadens avfall kan ha tippats i denna och andra dalgångar. Det är dock troligare att Jesus i ett sammanhang som talar om mord, se*

vers 21, anspelar på barnoffren och den kommande slutgiltiga domen för de skyldiga till dessa avskyvärda handlingar, se Jer 7:32-33; 32:35.]

²³ Därför, om du bär fram din gåva till altaret och där kommer ihåg att en broder har något emot dig (*om det finns en outredd konflikt mellan er*),
²⁴ lägg då ner din gåva vid altaret och gå först och försona dig med din broder; kom sedan tillbaka och bär fram din gåva.

²⁵ Skynda dig att komma överens med din motpart (*den som anklagar dig*) medan ni fortfarande är på väg [*till domstolen*]. Annars kanske han överlämnar dig till domaren, som överlämnar dig åt vakten och du sätts i fängelse.

²⁶ Jag säger sanningen till dig, du ska inte bli frigiven förrän du betalt det sista öret [*det minsta romerska myntet, en skärv*].”

2 (av 7) Orena blickar jämföras med otrohet (Matt 18:8-9; Mark 9:43-48)

²⁷ ”Ni har hört det sägas [*hört fariséernas utläggning av budet i 2 Mos 20:14*]:

’Du ska inte begå äktenskapsbrott (*vara otrogen mot din make/maka*).’

²⁸ Jag säger er [*och fullkomnar betydelsen*]: den som medvetet ser på en kvinna med åtrå (*begär, föder orena sexuella motiv*), har redan begått äktenskapsbrott med henne i sitt hjärta.

²⁹ Så därför: [*Vad ska man göra om man blir frestad på det sexuella området?*] Om ditt

högra öga förleder dig, riv ut det och kasta det ifrån dig. Det är bättre att du förlorar en av dina kroppsdelar än att hela din kropp kastas i Gehenna (*helvetet*).

³⁰ Om din högra hand förleder dig, hugg av den och kasta den ifrån dig. Det är bättre att du förlorar en av dina kroppsdelar än att hela din kropp kastas i Gehenna (*helvetet*)."

[Detta talesätt är inte bokstavligt utan en hyperbol, dvs. en överdrift. Jesus lär inte ut självstympning, för även en blind man, eller en man med en arm, kan ha orena sexuella tankar. Slutsatsen är att med alla medel motverka synden: utsätt dig inte för frestande situationer, kasta bort sådant som förleder till sexuell synd osv. Lösningen är inte att skuldbelägga kvinnan och tvinga bort henne från gudstjänstlokalen. Det är inte kvinnans skönhet, utan mannens brist på självbehärskning som är problemet. Jesus säger till mannen: "det är ditt öga", ta ansvar för det.]

3 (av 7) Äktenskapet är viktigt

(Matt 19:9; Mark 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ "Det har sagts [ni har hört fariséernas utläggning av budet i 5 Mos 24:1]:

'Den som vill skilja sig från sin hustru måste ge henne ett skilsmässobrev.'

³² Jag säger er [*och fullkomnar betydelsen*]: den som skiljer sig från sin hustru - av något annat skäl än otrohet - orsakar att hon begår

äktenskapsbrott. Den som gifter sig med en fränskild kvinna begår äktenskapsbrott.”

[Guds originalplan var att människor inte skulle skiljas. Äktenskapet gäller "tills döden skiljer dem åt", se Rom 7:1-3; 1 Kor 7:39. Det enda skälet till skilsmässa för troende par är otrohet. Paulus tar även upp ett fall då någon blir frälst och den andre vill skilja sig; då kan man inte hindra det, se 1 Kor 7:15. Gud hatar skilsmässa, se Mal 2:16, för han vet personligen vilken djup smärta det medför, se Jer 3:8. Ämnet återkommer i Matteusevangeliet, se Matt 19:3-12.]

4 (av 7) Ärlighet och integritet i vårt tal

³³ "Ni har också hört det sägas till de gamla (förfäderna) [*hört fariséernas utläggning av budet i 3 Mos 19:12*]:

'Du ska inte bära falsk ed (*svära falskt*), utan fullfölja ditt löfte inför Herren.'

³⁴ Jag säger er [*och fullkomnar betydelsen*]: bind er inte alls vid ett löfte. Inte vid himlen, för den är Guds tron;

³⁵ inte vid jorden, för den är hans fotpall; inte vid Jerusalem, för det är den stora Konungens stad.

³⁶ Ge inte heller en ed vid ditt huvud, för du kan inte göra ett enda hår vitt eller svart.

³⁷ Låt ert ja vara ett ja och ert nej ett nej! Allt utöver detta är av ondo (*kommer från den onde*)."

[Fariséerna hade utvecklat avancerade system för att skydda sin integritet när man gav religiösa löften. I stället för att lova något inför Guds namn, svor man en ed inför jorden, Jerusalem osv. På så sätt hade man rent tekniskt inte svurit vid Guds namn och kunde därför, trodde man, bryta sitt löfte utan att bryta mot Guds bud.]

*5 (av 7) Hämnas inte
(Luk 6:29-31)*

38 "Ni har hört det sägas [hört fariséernas utläggning av budet i 2 Mos 21:23-27]:

'Öga för öga, tand för tand.'

[Denna lag gällde ursprungligen ägodelar och reglerade domstolens straff så det inte överträffade brottet. Fariséerna missbrukade denna passage för att rättfärdiga personlig hämnd utan juridisk prövning.]

39 Jag säger er [och fullkomnar betydelsen]: Gör inte motstånd mot den som är ond. [Ta inte rätten i egna händer och hämnas.]

*Om någon slår (daskar till) dig på den högra kinden,
vänd också den andra mot honom.*

[Det är omöjligt för en högerhänt person att slå någon på den högra kinden med ett knytnävsslag. Man kan bara slå den andres vänstra kind. Detta antyder att det inte är ett vanligt knytnävsslag som avses, utan ett föraktfullt

slag med ovansidan av en öppen högerhand mot någons högra kind. Denna tolkning styrks också av att det är ett mer ovanligt grekiskt ord som betyder att "daska till" någon som används här. Om någon provocerar med ett nedvärderande slag eller bitande sarkasm, ska den som fått slaget inte ge igen. För att förhindra en ond cirkel med hat som eskalerar ska inte ont lönas med ont, se Rom 12:17. Denna vers lär inte att en kristen i tysthet ska ta emot slag. När Jesus blev slagen i ansiktet av tempelvakten, ställde han en fråga som var en tillrättavisning, se Joh 18:23. I denna passage i Johannes används också ett annat grekiskt ord för att slå än här.]

⁴⁰ Om någon vill stämma dig och ta din tunika (skjortliknande långt underklädesplagg),

så låt honom också ta din mantel (ditt ytterplagg).

[Om man inte kunde betala tillbaka ett lån kunde manteln tas som pant, men var tvungen att lämnas tillbaka före solnedgången, se 2 Mos 22:26-27. Att då inte bara ge manteln utan också börja ta av sig sina underkläder där i rätten skulle förvåna. Nakenheten var tabu inom judendomen och skammen föll mindre på den som var naken än dem som såg den eller var orsak till den, se 1 Mos 9:20-27.]

⁴¹ Om någon tvingar dig att gå [med honom och bära hans bagage och utrustning] en romersk mil

(1,5 km),

så gå med honom två (3 km).

[Enligt romersk lag kunde statsanställda tvinga vem som helst att bära bagage och utrustning en romersk mil, vilket motsvarar 1,5 km. Ett exempel är Simon från Kyrene som tvingades bära Jesu kors, se Matt 27:32.]

⁴² Ge till den som ber dig om något, och vänd dig inte bort från den som vill låna av dig.”

[I 5 Mos 15:7-11 uppmanas den som kan att låna till sin nästa. Budet gäller att inte stänga sitt hjärta för den fattige. Ingenstans uppmanar dock Bibeln någon att skuldsätta sig själv för att hjälpa någon annan. Både den som ber om hjälp och den som tillfrågas och säger nej, måste se till att det inte finns girighet som motiv, se Luk 12:13-15.]

I Moseböckerna finns både marknadsekonomi och planekonomi i en fin kombination. Vart sjunde år upplöstes lån och marken fick ligga i träda. Det 49:e året var jubelår och slakten fick tillbaka sin mark. Detta system säkerställde att även om föräldragenerationen misslyckats ekonomiskt, så skedde en återställning. Barn och barnbarn blev inte lidande på grund av den tidigare generationens misstag. När det närmade sig det sjunde året var därför få villiga att låna ut, eftersom risken var stor att man inte fick tillbaka sina pengar. Detta är bakgrunden till

Jesu uttalande som visar att girighet inte får ligga bakom ett beslut att neka någon ett lån eller hjälp.]

6 (av 7) Älska inte bara dina vänner utan även dina fiender

(Luk 6:27-28; 6:32-36)

⁴³ "Ni har hört det sägas [*hört fariséernas utläggning av budet i 3 Mos 19:18*]:

'Du ska älska din nästa (osjälviskt utgivande) och hata din fiende.'

[Den sista delen, 'hata din fiende', finns inte med i Tredje Moseboken. Detta var ett tillägg av de striktare fariséerna inom Shammaiskolan. Man antog att budet 'älska din nästa som sig själv' automatiskt innebar att man skulle hata sin fiende.]

⁴⁴ Jag säger er [*och fullkomnar betydelsen*]: Älska (*osjälviskt, utgivande*) dina fiender (*de fientliga som hatar, står emot dig*) och be för dem som förföljer er. [*Rom 12:14, 20; Ords 25:21*]

⁴⁵ Då visar ni att ni är er himmelske Faders barn, för han låter ju sin sol gå upp över både onda och goda, och låter regnet falla över både rättfärdiga och orättfärdiga.

⁴⁶ Om ni älskar dem som älskar er, ska det ge er en belöning?

Gör inte tullindrivarna likadant?

⁴⁷ Om ni bara hälsar på era bröder (*med respekt och vördnad*), vad är det som är speciellt med det?

Gör inte hedningar likadant?

7 (av 7) Bli fullkomliga

⁴⁸ Ni ska därför bli fullkomliga (*helhjärtade, göras fullkomliga, mogna*), på samma sätt som er himmelske Fader är fullkomlig." [3 Mos 19:2; 5 Mos 18:13]

[Denna sista mening sammanfattar alla tidigare sex punkter. Gud är fullkomlig och han kräver fullkomlighet. Jesus höjer inte ribban för att sälla bort dem som inte duger. Han gör det för att vi ska inse att vi inte klarar det utan hans nåd. Författaren C. S. Lewis sammanfattar detta fint när han skriver: "Ingen förstår hur ond han är förrän han ansträngt sig ordentligt att vara god."]

6

Om goda gärningar

¹ [Jesus fortsätter att undervisa:] "Var på er vakt (tänk på detta)! När ni gör goda gärningar [praktiserar rättfärdighet som bl.a. innebär att ge, be och fasta], gör det inte för att bli sedda av människor. Om ni gör det [om det är ert motiv] har ni ingen belöning [att vänta] hos er Fader som är i himlen."

[Denna vers motsäger inte Matt 5:16, eftersom motivet där är att ge Gud äran.]

1 (av 3) Ge gåvor med rätt motiv

² "När du ger en gåva till de fattiga (*donerar pengar till välgörenhet*), basunera inte ut det i synagogorna och på gatorna som de skenheliga gör, så de kan bli uppmärksammade (*lovordade, prisade*) av människor. Jag försäkrar er att de har redan fått ut sin lön.

³ När du ger en gåva till de fattiga, låt inte din vänstra hand veta vad den högra gör,

⁴ så att din gåva till de fattiga sker i det fördolda. Då ska din Fader som ser i det fördolda öppet belöna dig."

*2 (av 3) Om enskild bön
(Mark 11:25; Luk 11:2-4)*

⁵ "När ni ber (*vars innersta natur är tillbedjan, hängivenhet och förtrolighet med Gud*) ska ni inte vara som de skenheliga (*som bara utför ett skådespel*). De älskar att stå och be i synagogan och i gathörnen för att människorna ska se dem [*och imponeras av deras fromhet*]. Jag säger er sanningen, de har fått ut sin lön.

⁶ När du ber (*umgås med Gud*), gå in i din kammare (*ditt mest privata rum, skattkammare*), stäng dörren och be sedan till din Fader, som är i det fördolda. Din Fader som ser i det fördolda ska öppet belöna dig.

[Det grekiska ordet "proseuchomai" beskriver bön som tillbedjan, hängivenhet och förtrolighet med Gud. Här talar Jesus specifikt om enskild bön och hjärtats inställning, men det utesluter inte gemensam bön, se Matt 14:19; 15:36; Apg 1:24; 3:1; 4:24-30. Vanligtvis bad man i det övre

rummet eller på taket, se Apg 1:13; 10:9. Här används ett speciellt ord för kammare, grekiska "tameion". Det beskriver ett inre rum där de mest värdefulla tillgångarna förvarades, se Luk 12:3, 24. Ordet betyder ordagrant att dela och fördela, och beskriver hur varor och tillgångar fördelas från ett förråd. Jesus antyder att i bönen förmedlas himmelska skatter och rikedomar till bedjaren.]

⁷ Men när ni ber ska ni inte rabbla tomma ord (*upprepa innehållslösa ord*) som hedningarna gör, för de tror (*tänker, anser, antar*) att de på grund av sin mångordighet (*sitt ordflöde och myckna prat*) ska bli bönhörda.

⁸ Likna inte (*ta inte efter, var inte som*) dem, för er Fader vet ju (*har exakt kunskap om*) vad ni behöver innan ni frågar honom om det.

[I vers 7 används det ovanliga grekiska ordet "battologeo". Den sista delen är det grekiska ordet för "ord". "Batto" kan härledas till namnet Battus som skulle kunna syfta på kungen från Cyrene, som lär ha stammat, eller en författare som var känd för sina långa och uttråkande dikter. Betydelsen är hjärtlösa mekaniska böner som repeteras om och om igen som ett mantra.]

⁹ Be därför så här:

[Eftersom det i verserna 5 och 6 talas om den personliga relationen och i verserna 7 och 8 om att inte rabbla böner, är bönen som nu följer en

”mall”, dvs. en mönsterbild för hur vi kan be. Jesus erbjuder sina lärjungar att i förtrolighet komma inför Fadern, bekänna hans storhet och därefter kommer de personliga böneämnena, som berör våra behov av mat, förlåtelse och beskydd. Jesus visar lärjungarna att det är enkla och ärliga böner som utgår från hjärtat som rör vid Faderns hjärta.]

Vår Fader [gr. ”pater”, den bokstavliga in-
nebörden av roten ”pa” är någon som ger näring,
beskyddar och uppehåller], som är i himlen
(ordagrant: himlarna)!

Heligt (avskilt, speciellt) är ditt namn. [Bönen
börjar med tillbedjan.]

¹⁰ Låt ditt rike (kungarike) komma [med
rättfärdighet, frid och glädje i den helige Ande,
se Rom 14:17].

Låt din vilja ske på jorden [där vi människor fått
auktoritet att råda]

på samma sätt som den gör i himlen [där Guds
vilja sker fullt ut].

¹¹ Ge oss i dag vårt dagliga [fysiska och andliga]
bröd.

[Det grekiska adjektivet ”epiousios” - som
beskriver brödet - förekommer bara i Herrens
bön (se även Luk 11:3). Ordet går inte att finna
i någon annan antik grekisk text. Betydelsen
är inte helt klarlagd - förutom ”dagliga” kan

det även avse "morgondagliga" eller hänvisa till mängd som i den syriskä översättningen Peshitta (fr. ca 300 e.Kr.) där det står: "det bröd vi behöver". Oavsett ursprunglig innebörd så är vår himmelske Fader källan till vårt levebröd och livsuppehälle, se 2 Mos 16:21; Ps 78:24; Ords 30:8; Matt 4:4; Joh 6:27, 35; Jak 4:3.]

12 Förlåt oss våra skulder,
på samma sätt som vi har förlåtit dem som är skyldiga oss (*har sårat oss*).

[Det är Gud som förlåter först, men för att den förlåtelsen ska vara bestående, kan vi inte bära på oförrätter mot andra människor. Detta viktiga ämne förtydligas i en kommentar direkt efter bönen i vers 14.]

13 Led oss inte in i (*en plats eller tid av*) prövning (*där ondskan frestar oss att synda*),
utan rädda oss från den onde (*dra oss nära dig*)
[Matt 26:41; Jak 1:13-14].

[Grekiska "peirasmos" har en bred betydelse av både prövning och frestelse. Den nyansskillnad som finns mellan de svenska orden finns inte i grekiskan.]

[Senare handskrifter har en lovprisande avslutning som har likheter med 1 Krön 29:11.]

För ditt är riket och makten och äran i evighet.
Amen.

14 *[Förklaring av vers 12 om förlåtelse.]*

För om ni förlåter (väljer att släppa) andra människors överträdelser *[felsteg mot er]*

ska er himmelske Fader också förlåta er,

15 men om ni väljer att inte förlåta andra människor,

ska *[kan]* er Fader inte förlåta era överträdelser.”

[Här används inte ordet "skulder" som i vers 12, utan ett annat ord som ordagrant betyder "att falla vid sidan om". Människors överträdelser, medvetna eller omedvetna, är misstag som gör att de faller från att göra det rätta mot oss. I ordet finns även en innebörd att synden kan vara medveten. Trots detta är våra skulder mot Guds lag så mycket större och vi kan aldrig själva sona den skulden. Om vi ber Gud förlåta oss våra skulder, men samtidigt vägrar att förlåta andra deras snedsteg mot oss, hindrar vi Gud från att kunna förlåta oss.]

3 (av 3) Rätt fasta

16 "När ni väljer att fasta, ha inte en deprimerad (bedrövad) uppsyn som de skenheliga (som bara agerar som skådespelare). De ser dystra ut (vanställer sig) bara för att människor ska se att de fastar. Jag försäkrar er, de har redan fått ut sin lön.

17 När du fastar, smörj då in ditt huvud med olivolja och tvätta ditt ansikte (tvätta dig och sköt om ditt hår som vanligt).

18 Låt det inte vara uppenbart för människor att du fastar, utan bara inför din Fader som ser i det

fördolda. Då ska din Fader som ser i det dolda öppet belöna dig.”

Var helhjärtade för Guds rike!

(Luk 11:34-36; 12:33-34; 16:13)

¹⁹ ”Samla er inte skatter (*dyrbarheter, förrådshus med rikedomar*) här på jorden,

där mal och rost förstör och där tjuvar bryter sig in och stjälar.

²⁰ Samla er i stället skatter (*dyrbarheter, förrådshus med rikedomar*) i himlen,

där varken mal eller rost förstör och där tjuvar inte bryter sig in eller stjälar.

²¹ *[Nu vänder Jesus sig direkt till var och en:]*

För där din skatt (*det du värderar högst*) är, där kommer också ditt hjärta att vara.

[Det var vanligt att man byggde förrådsbyggnader för att magasinera ägodelar som utgjorde investeringar inför framtiden. Ofta bestod dessa av dyrbara kläder (som mal förstörde) och av konstföremål i metall (som rostade). I grekiskan är det en ordlek i vers 19-20, verbet för samla "thesaurizo" är samma som substantivet för skatt "thesauros". På svenska skulle detta kunna åskådliggöras så här: "samla er inte samlingar här på jorden" utan "samla er samlingar i himlen."]

²² Kroppens lampa (*ljuskälla*) är ögat. *[Ögat speglar hjärtats inställning.]*

Om ditt öga är friskt (*ogrumlat, fokuserat, generöst*)

så får hela din kropp ljus.

[I ett rent hjärta med rena motiv flödar Guds ljus på alla områden, se Ef 1:18. Ordet friskt kan också betyda generöst, se Jak 1:5. Det står i kontrast till ett "sjukt" öga i nästa vers. Ett friskt öga är generöst mot andra. Ordet friskt betyder också ogrumlat och fokuserat. Eftersom vers 24 talar om att det inte går att tjäna två herrar, handlar det om att helhjärtat tjäna Gud.]

²³ Om ditt öga däremot är sjukt (*ont, avundsjukt*)

blir det mörkt i hela din kropp.

Om nu ljuset inom dig är förmörkat,

hur djupt är då inte mörkret!

[Ordet sjukt, grekiska poneros, betyder något som är fördärvat och värdelöst, men har även betydelsen ondska och avundsjuka, se Matt 20:15. Den som ser "generöst" på vad andra har och har blicken fäst på Gud blir själv tillfreds och tacksam över vad han faktiskt har, medan den som är självisk och tittar "avundsjukt" på andra förbittrar sitt inre.]

²⁴ Ingen kan tjäna två herrar.

Antingen kommer han att hata den ene
och älska den andre

eller hålla sig till (*vara nära*) den ene
och förakta (*inte prioritera*) den andre.

Ni kan inte tjäna både Gud och mammon (*förrådiska rikedomar, pengar, förmögenhet*).

[Det kiastiska mönstret i vers 24 gör att versens centrum och betoning är att älska och hålla fast vid Gud. Det är grunden för att tjäna honom.]

²⁵ Därför säger jag er: Sluta oroa er för era liv (*var inte bekymrade, splittrade och kastas hit och dit*) [*sluta att försöka tjäna både Gud och mammon, se vers 24*]. Oroa er inte för vad ni ska äta eller dricka. Oroa er inte för hur ni ska klä er kropp. Är inte livet mer än maten och kroppen mer än kläderna?

²⁶ Se (*titta noggrant*) på himlens fåglar! De sår inte, skördar inte och samlar inte i lador, ändå föder er himmelske Fader dem ständigt. Är inte ni mycket mer värda än de?

[Även om fåglarna inte sår och skördar är de inte överksamma. De sjunger och lovprisar Gud, samlar mat och bygger bon. Slutsatsen är att om Gud upprätthåller fåglarna i sin skapelse, hur mycket mer ska han inte då försörja sina älskade barn.]

²⁷ Vem av er kan genom att oroa (*bekymra*) sig lägga en enda aln till sin livslängd (*längd*)?

[En aln, grekiska "pechys", används främst för att mäta längd men även tid. Den romerska alnen motsvarade 45 cm och ungefär som en mans underarm; avståndet mellan armbågen och

långfingret. Tidsmåttet var inte helt definierat, men det beskrev en kort tid. Det kunde syfta på det korta ögonblick det tog att ta ett steg och röra sig framåt en aln. I förhållande till år kunde en pechys motsvara en timme eller en dag. Slutsatsen är att oro inte kan förlänga livet ens ett enda steg på vår livsvandring: några sekunder, timmar eller dagar. Oro kan inte heller göra stor förändring som att öka vår längd med en halvmeter.

Det finns även en koppling till nästa vers som Jesu åhörare kände till. Den som vevar upp garn som spunnits gör det mellan pekfingret och tummen och runt armbågen, vilket motsvarar en aln.]

28 När det kommer till kläder, varför oroar ni er? Studera (*undersök noga, lär av*) liljorna (*de vilda blommorna*) på marken, hur de växer. De arbetar inte (*sliter inte hårt på gränsen till utmattnings*) eller spinner.

29 Jag säger er att inte ens Salomo i all sin prakt (*härlighet*) var klädd som en av dem.

30 Om nu Gud klär gräset på marken, som i dag grönskar och i morgon kastas i ugnen, hur mycket mer skulle han då inte kläda er? Så liten (*kortvarig*) tro (*trofasthet, förtröstan*) ni har!

31 Oroa er därför inte (*gör er inte bekymmer*) och säg: 'Vad ska vi äta?' eller 'Vad ska vi dricka?' eller 'Vilka kläder ska vi ta på oss?'

32 Allt detta söker (*jagar, strävar*) ju hedningarna efter, men er himmelske Fader vet att ni behöver allt detta.

³³ Sök (*med innebörden av att längta och sträva*) i stället först hans rike (*Guds kungadöme, styre*) och hans rättfärdighet (*rätt, rättvisa*), så ska allt detta [*mat, dryck och kläder också, se vers 31*] ges (*förökas, ytterligare läggas*) till er. [*Guds rike består av frid och glädje i den helige Ande och inte i mat och dryck, dvs. av yttre regler, se Rom 14:17.*]

³⁴ Oroa er därför inte (*gör er inte bekymmer*) för morgondagen, den får själv bära sin oro (*sina bekymmer*). Var dag har nog av sin egen plåga (*besvär, problem, sina egna svårigheter*)."

7

Var inte för snabb att kritisera andra
(Luk 6:37-42)

¹ [*Jesus fortsätter att undervisa:*] "Döm (*kritisera, förtala*) inte andra, så blir du själv inte dömd. [*Döm inte över andra människors motiv och yttre sätt, hur de ger, ber och fastar som det talats om i föregående kapitel.*]

² För med den dom som ni dömer andra ska ni själva dömas, och med det mått (*den standard*) ni mäter med, ska det mätas upp åt er.

³ Varför fokuserar du på dammkornet (*flisan*) i din broders öga, utan att ens fundera på (*vara medveten om*) bjälken i ditt eget öga?

⁴ Hur kan du säga till din broder: 'Låt mig ta bort dammkornet från ditt öga,' du som har en bjälke i ditt eget öga?

⁵ Du skenhelige (*som bara spelar ett skådespel för andra*), ta först bort bjälken ur ditt eget öga,

sedan kan du se klart och ta ut dammkornet från din broders öga.”

[Det grekiska ordet för att döma, "krino", kan användas både i positiv och negativ betydelse. Paulus gör det klart i 1 Kor 5:12-13 att det inte är vår sak att döma dem som inte är med i församlingen - de behöver få höra evangeliet! Däremot uppmanas vi bedöma: oss själva, se 1 Kor 11:31, falska profeters frukt, se Matt 7:15-23, det som predikas, se Rom 16:17-18, profetiska ord, se 1 Tess 5:19-22, en församlingsledares kvalifikationer, se 1 Tim 3:1-7, en kristen som syndar mot dig, se Matt 18:15-20. Jesus säger i Joh 7:24: "Döm inte efter skenet, utan döm rättvist." Vi ska döma/bedöma, men inte ytligt eller förhastat!]

⁶ "Ge inte det som är heligt [*offerkött helgat och avskilt till Gud*] åt vildhundarna. Kasta inte era pärlor till (*framför*) svinen. De [*svinen*] trampar ner pärlorna och [*hundarna*] vänder sig om och sliter sönder er."

[Offerköttet i templet var helgat åt Gud och tillhörde honom. I Bibeln är hundar ofta en bild på hedningar. I detta sammanhang handlar "inte ge det som är heligt" om att inte döma och påpeka vad som är heligt för någon som inte förstår att uppskatta värdet av det.

Till skillnad från offerköttet som var helgat åt Gud så syftar "era pärlor" på något mer personligt, troligtvis våra innersta drömmar och tankar.

I Bibeln är svin ofta en bild på något som är orent. I Ords 11:12 liknas hånfulla, omdömeslösa personer vid svin. Slutsatsen är att vara varsam med vem man delar sitt hjärtas innersta tankar och drömmar.]

*Uthållig bön ger resultat
(Luk 11:9-13)*

⁷ *[Utifrån parallellstället i Lukas har Jesus nyss berättat en liknelse om hur självklart det är att en vän kommer att öppna dörren, även om du bultar på den mitt i natten och frågar honom efter bröd, se Luk 11:5-13.]*

*”Be (och fortsätt be, gång på gång) och ni ska få,
sök (och fortsätt söka, gång på gång) och ni ska finna,*

bulta (och fortsätt bulta, gång på gång) och det ska öppnas.

⁸ *För alla som fortsätter att be, de fortsätter att få,*

och den som fortsätter att söka, han fortsätter att finna,

och den som fortsätter att bulta, för honom ska det öppnas.

⁹ *Finns det någon bland er*

som ger sin son en sten när han ber om bröd,

¹⁰ *eller ger honom en orm när han frågar efter en fisk?*

¹¹ *Om nu ni som är onda (aktivt står emot det goda),*

förstår att ge era barn goda (*bra, nyttiga, glädjefulla*) gåvor,
hur mycket mer ska då inte er Fader i himlen
[*som är alltigenom god*]

ge det som är gott (*bra, nyttigt, glädjefyllt*) åt
dem som ständigt (*gång på gång*) ber honom!"

Välj livets väg!

(Luk 6:31; Luk 13:24)

¹² "Så därför [*eftersom er Fader i himlen är god och generös, se vers 11*]:

Allt [*gott*] vad ni vill att andra ska göra för er,
det ska ni göra för dem.

Detta är [*summan av*] lagen och profeterna.

[*Denna vers har kommit att kallas 'den gyllene regeln', men Jesus var inte den förste med att formulera en sådan tanke. De som lyssnade till Jesu Bergspredikan måste ha känt till den store rabbinen Hillel som många år tidigare sammanfattat lagen med orden: 'Gör inte mot din nästa vad du själv hatar. Detta är hela lagen. Resten är kommentarer.' Skillnaden mellan detta uttalande är att Jesu uppmaning inte innehöll något förbud. Det är stor skillnad mellan att undvika att göra ont och att aktivt sätta sig in i en annan människas situation och göra gott! Den gyllene regeln tvingar oss att handla och ställa oss frågan: 'Hur skulle jag vilja bli bemött om jag var i min nästas situation?'*]

13 Gå in genom den trånga porten (*ingången, dörren*).

Eftersom porten är bred (*formbar, föränderlig*),
och vägen som leder till fördärvet är rymlig
(*som ett landområde utan fasta gränser*),
är det många som ständigt går in genom den
porten.
*[Det krävs ingen ansträngning för att leva på
världens sätt.]*

14 Eftersom porten [*till livets väg*] är trång
(*hoppressad på grund av tryck*),
och vägen som leder till livet är smal (*kräver
självförsakelse, är besvärlig för köttet*),
är det få som hittar den (*söker och upptäcker
den*)."

*Frukten avslöjar om trädet är gott eller ont
(Matt 12:33; Luk 6:43-45)*

15 "Var ständigt på vakt mot falska profeter
*[människor som säger sig tala inspirerat av Gud
och föra hans talan, men inte gör det]*. De
kommer till er klädda som lamm [*i fromma yttre
uttryckssätt*], men i sitt inre är de rovlystna
vargar [*hungriga efter att plundra och förgöra*].

16 På deras frukt ska ni klart och tydligt känna
igen dem.

Man plockar väl inte:
vindrivor från törnbuskar
eller
fikon från vilda tistlar?

[Grundordet för törnbuskar är extremer och beskriver något som dras till den yttersta punkten, som en spets eller tagg. Symboliskt kan det syfta på läror som ensidigt bara betonar en sanning. Tistlar är ett ogräs som bränner och sticker, och vars karaktär är att tränga undan andra plantor. Törne och tistel beskriver bildligt de falska profeternas tal och sätt.]

17 På samma sätt bär ett friskt träd god (vacker, hälsosam) frukt, medan ett sjukt (murket) träd bär dålig (rutten, ond) frukt.

18 Ett friskt träd kan inte bära dålig frukt, inte heller kan ett sjukt träd bära god frukt.

19 Varje träd som inte bär god frukt huggs ner och kastas i elden.

20 Alltså, ni ska klart och tydligt känna igen dem [*de falska profeterna*] på deras frukt.

21 Inte alla som säger (*har för vana att säga*) till mig: 'Herre, Herre' [*upprepningen visar på ett tydligt ställningstagande för Jesus*], ska komma in i himmelriket, utan den som gör (*har för vana att utföra*) min himmelske Faders vilja.

22 På den dagen [*vid tidens slut då Jesus ska döma alla människor*] ska många [*de falska profeterna, se vers 15*] säga till mig:

'Herre, Herre,
[*Upprepningen indikerar att man verkligen trodde att man gjorde Guds vilja.*]
har vi inte profeterat (*predikat, talat inspirerat*)
i ditt namn,

och drivit ut demoner

i ditt namn
och gjort många kraftgärningar (*under, mäktiga
gärningar*)

i ditt namn?'

²³ Då ska jag öppet säga till dem:

'Jag kände inte (*hade ingen personlig relation med*) er, gå bort från mig, ni som agerar laglöst (*syndar, som avvisar och byter ut Guds lag mot sin egen*).'

[Det är möjligt att göra rätt saker och bygga en kristen verksamhet utan att känna Jesus. Relationen till Jesus, klippan, måste vara grunden i allt en kristen gör.]

*Bygg ditt liv på klippan Jesus - inte det jordiska och mänskliga
(Luk 6:47-49)*

²⁴ Den som hör (*aktivt lyssnar*) och gör (*agerar på, lyder, lever sitt liv efter*) mina ord kan liknas vid en förståndig man som byggde sitt hus på **klippan** [*väljer att bygga sitt liv, sin tjänst och allt man tar sig för på Jesus*].

²⁵ Slagregnet kom [*ovanifrån*]

och vattenfloden kom [*underifrån med översvämning*]

och vindarna blåste

och slog mot [*väggarna på*] huset [*som blev ansatt från alla håll*],

ändå föll det inte ihop, eftersom det hade sin grund lagd på klippan.

²⁶ Den som hör mina ord men inte handlar efter dem kan liknas vid en oförståndig man (*utan visdom, utan karaktär*) som byggde sitt hus på **sanden** [*mänskliga tankar och idéer, det jordiska*].

²⁷ Slagregnet kom
och vattenfloden kom
och vindarna blåste
och slog mot huset,

och det föll, och dess fall var stort (*fullständigt*)."

[Intill platsen för Bergspredikan ligger dalgången Wadi Amud. Den sträcker sig från den högt belägna staden Safed ner till Galileiska sjön, en nivåskillnad på över 1 000 m. Största delen av året är flodbädden torrlagd men efter kraftiga skyfall fylls den med forsande vatten. Åhörarna kunde säkert föreställa sig de två husprojekten med ett hus högt upp på en klippavsats och det andra nere på sanden i flodbädden. De såg inom sig vinterstormarna med regn, den forsande vårfloden och vindarna som slet sönder huset på sanden och svepte bort det.

Samma stormar, prövningar på alla livets områden, slår mot både den rättfärdige och den orättfärdige. Skillnaden är att den som byggt sitt liv på Jesus står kvar.]

²⁸ När Jesus hade avslutat detta tal [*hela*

Bergspredikan, Matt 5-7] häpnade folket över hans undervisning (de fick ett plötsligt uppvaknande, hela deras tidigare begreppsvärld utmanades),

²⁹ för han undervisade som en som hade auktoritet och inte som deras skriftlärda [som mes-tadels citerade andra rabbiner].

8

Jesus har makt över sjukdomar

¹ När han kommit ner från berget följde stora folkskaror honom.

[I följande sektion fram till 9:35 presenterar Matteus nio berättelser som visar på Jesu kraft. De är ordnade i grupper om tre, och mellan dem passager som handlar om lärjungaskap.]

1 (av 3) En spetälsk blir ren

(Mark 1:40-45; Luk 5:12-14)

² Plötsligt kom en spetälsk (ordet beskriver ett flertal olika hudsjukdomar) fram och föll ner (på sina knän med huvudet mot marken) i tillbedjan inför honom och sade: "Herre, om du vill (önskar, har en längtan), så kan du rena mig."

[De som hade denna typ av sjukdom var utestängda från samhället och levde i kolonier utanför städerna. Judarna undvek kontakt eftersom man då enligt lagen blev oren, se 3 Mos 5:3. Det grekiska ordet "lepra" är en generell term för olika sorters hudsjukdomar som sprider sig. Det är en sorts mögel. De flesta bibelforskare anser

att det inte är den spetälska som finns i dag som även kallas lepra, eller Hansens sjukdom. Anledningen till att det ofta översätts till spetälska är att båda sjukdomarna påverkar huden. Eftersom sjukdomen var obotlig och smittsam betraktades den också som en symbol för synd, se t.ex. 4 Mos 12:10.]

³ Då räckte Jesus ut handen och rörde vid honom och sade: "Det vill jag (*det önskar jag av hela mitt hjärta*). Bli fri (*ren*)." På en gång blev han fri (*renad*) från sin spetälska.

⁴ Jesus sade till honom: "Se till att du inte berättar detta för någon, men gå och visa upp dig för prästen och frambär den offergåva som Mose har föreskrivit [*för ditt helande, se 3 Mos 14:1-32*], som ett vittnesbörd för dem."

[Detta är det första av flera tillfällen där Jesus uppmanar den som blivit helad att inte berätta detta, se Matt 9:30; 12:16; 16:20; 17:9. Här är troligtvis anledningen att mannen ska följa lagen. En annan orsak är att uppmärksamheten kring undren skulle leda till att folket ville göra Jesus till kung med våld, se Joh 6:15. Det sker vid flera tillfällen och tvingar honom att dra sig undan till öde platser, se Matt 12:15; 15:21.]

*2 (av 3) En officers tjänare botas
(Luk 7:1-10; 13:28-29)*

⁵ *[I Lukas längre beskrivning av samma händelse, som använder 186 ord jämfört med Matteus 124 ord, framgår att officeren inte direkt*

talat med Jesus utan använder sig av budbärare, se Luk 7:1-10. Matteus förenklar på samma sätt som vi gör än i dag, då vi säger att en högt uppsatt person för samtal med någon, utan att nämna de sändebud och tolkar som är närvarande.]

När Jesus var på väg in i Kapernaum, kom en romersk officer (*centurion, ledare för åttio soldater*) fram till honom och bad om hjälp:

⁶ "Herre, min tjänare ligger förlamad hemma i huset och har enorma (*olidliga*) smärtor."

⁷ Jesus sade till honom: "Jag kommer och helar honom."

⁸ Den romerska officeren svarade: "Herre, jag är inte värdig att du kommer under mitt tak, men säg bara ett ord, så blir min tjänare frisk (*helt fri, återställd*).

⁹ Jag är själv en man som [*dagligen*] står under andras befäl och har soldater under mig. Om jag säger: 'Gå!' till en av dem så går han, eller till en annan: 'Kom!' så kommer han, och om jag säger till min tjänare: 'Gör detta!' så gör han det."

¹⁰ När Jesus hörde detta förundrades han (*Jesus blir förvånad och överraskad*) och sade till dem som följde honom: "Jag säger er sanningen (*sannerligen, amen*), jag har inte sett en sådan stor tro i hela Israel.

¹¹ Jag säger er: Många ska komma från öster och väster [*hedningar från jordens alla hörn*] och sitta ner med Abraham, Isak och Jakob i himmelriket.

¹² Men kungens barn ska bli utkastade i mörkret utanför. Där ska man gråta ljudligt och skära tänder (*där råder ångest, hat och ondska, ordet beskriver att man rent fysiskt skakar av smärta*)."

¹³ Jesus sade till den romerska officeren: "Gå, det ska bli som du tror." I samma ögonblick blev hans tjänare helt frisk (*fri, botad*).

3 (av 3) Petrus svärmor och andra sjuka botas (Mark 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ [Följande händelse utspelar sig en lördag, efter gudstjänsten i synagogan, se Mark 1:29. Jesus hade sin bas i Petrus hus i Kapernaum under sin verksamma tid i Galileen. I huset bodde även Petrus fru, hans svärmor, hans bror Andreas. Petrus hustru följde med på hans senare resor; se 1 Kor 9:5.]

När Jesus kom in i Petrus hus, fick han se Petrus svärmor ligga till sängs med hög feber.

¹⁵ Då rörde han vid hennes hand och febern lämnade henne. Hon stod upp och började betjäna honom (*tillaga och servera mat*).

[I Mark 1:31 står det att hon betjänade "dem". Hon fick ett övernaturligt snabbt tillfrisknande och började servera mat till alla där och speciellt den som helat henne, vilket Matteus fokuserar på här.]

¹⁶ När det hade blivit kväll förde man dit många som var under demoniskt inflytande (*demoniserade, plågade och ansatta av demoner*). Jesus

drev ut andarna med ett ord (*genom att tala till dem*) och alla som var sjuka blev också helade. [Det grekiska ordet för "helade" är "therapeuo", det beskriver en gradvis förbättring som leder till fullständigt helande. Här blir människorna helade på en gång, medan vid andra tillfällen kan det ta en viss tid, se Mark 8:22-26.]

¹⁷ Detta skedde för att det som var sagt genom profeten Jesaja [Jes 53:4] skulle uppfyllas:

"Han tog på sig våra svagheter (*sjukdomar, begränsningar*)

och våra sjukdomar (*kroniska, obotliga sjukdomar*) bar han."

Lärjungaskapets krav

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jesus såg att en stor skara människor hade samlats omkring honom och han gav order om att fara över till andra sidan [*av sjön*].

¹⁹ En [*ensam*] skrifflärd kom fram och sade till honom [*medan de var på väg att ge sig av*]: "Mästare (*lärare*), jag vill följa dig, vart du än går."

²⁰ Då svarade Jesus honom: "Rävarna har lyor och himlens fåglar har bon, men Människosonen har inget att vila huvudet mot." [*Jesus hade ett hem i Kapernaum, även om det inte var hans eget. På ett djupare plan handlar det om att vårt egentliga medborgarskap inte är här på jorden utan i himlen, se Fil 3:20.*]

21 En annan av hans lärjungar sade till honom: "Herre, låt mig först gå och begrava min far." *[Det är inte förrän i Matt 10:2-4 som de tolv lärjungarna utses, så detta är antagligen inte någon av dem, utan någon som visade visst intresse i att följa Jesus.]*

22 Då svarade Jesus honom: "Följ mig och låt de döda *[de som fortfarande lever; men är andligt döda i sin synd]* begrava de döda *[de som har dött fysiskt och är på väg att begravas].*"

[Den judiska begravningen skedde i två steg. Så fort som möjligt, helst samma dag, begravdes den döde i en gravkammare. Familjen höll sedan en sju dagars sorgeperiod, följt av trettio dagar av mindre intensiv sorg. Ett år senare då kroppen ruttnat ansvarade den äldste sonen för att flytta benen från gravkammaren till en benkista. Det är ytterst osannolikt att den här mannen skulle lämna familjen de få timmarna innan hans far var begravd eller ens samma vecka för att lyssna på Jesus, se vers 18. Händelsen inträffar i stället någon gång efter den första begravningen. Vad mannen egentligen säger är att han ber om uppskov på kanske upp till elva månader innan han tänker följa Jesus.

Genom att upprepa samma ord, "död", en s.k. antanaclasis, så betonar Jesus att den som är andligt död är lika död som den som är fysiskt död. Utan frälsning är det ofrånkomligt att den andliga döden följs av fysisk död, medan den som är levande i sin ande har ett liv även efter den

fysiska döden.]

Jesus har makt över Satan

1 (av 3) Jesus har makt över stormen

(Mark 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ *[De tre miraklerna i 8:23-9:8 visar på Jesu kraft över stormar, demoner och sjukdom.]*

Jesus steg i båten (*en större båt*) och hans lärjungar följde honom.

²⁴ Plötsligt uppstod en våldsam storm (*ordagrant "jordbävning", betonar att det var en okontrollerbar kraft*) på sjön, så att vågorna slog över båten. Trots detta sov Jesus.

²⁵ De gick fram till honom och sade: "Rädda oss nu på en gång, vi går under."

²⁶ Han sade till dem: "Varför är ni rädda? Vilken liten (*kortvarig*) tro ni har!" Sedan reste han sig och talade strängt till vindarna och sjön, och det blev helt (*fullständigt*) lugnt.

²⁷ Männen [*lärjungarna i båten, och andra människor i andra båtar, se Mark 4:36*] sade förundrat: "Vem är han (*varifrån kommer han, vad är det för människa*)? Till och med vindarna och sjön lyder honom!"

[Galileiska sjön är omgiven av berg och ligger tvåhundra meter under havsytan. Vid rätt omständigheter i lufttemperaturer kan kraftiga orkanbyar snabbt uppstå när varm luft drar in från öknen. Detta är ett känt fenomen. 1992 slog tre meter höga vågor in mot kuststaden Tiberias.]

2 (av 3) Jesus har makt över demoner
(Mark 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 När Jesus kom över till gadarenernas område på andra sidan sjön, kom två demoniserade män ut från gravarna och konfronterade honom. De var så våldsamma att ingen kunde ta sig fram på den vägen.

29 Plötsligt vrålade (*skrek*) de: "Vad har vi med dig att göra, du Guds Son? Har du kommit hit för att plåga oss i förtid?"

30 En bra bit därifrån gick en stor svinhjord och betade.

[Svinet var ett orent djur för judarna, så det är troligt att människorna som bodde här inte var judar.]

31 De onda andarna bad honom: "Om du driver ut oss (*vilket vi vet att du kommer att göra*), skicka då in oss i svinhjorden."

32 Han sade till dem: "Far i väg!" Då kom de onda andarna ut och for in i svinen. På en gång rusade hela hjorden utför branten och ner i sjön där de dog i vattnet.

33 De som vaktade svinen flydde och när de kom till staden berättade de allt som hänt, och speciellt vad som hade hänt med de besatta (*som var plågade och ansatta av demoner*).

34 Då gick hela staden ut för att möta Jesus, och så fort de fick se honom bad de honom att han skulle lämna deras område.

[Markus beskriver händelsen med fler detaljer,

se Mark 5:1-20. Där antyds även orsaken till varför man ville att Jesus lämnade dem, se Mark 5:16. Värdet på svinen var någonstans kring sju årslöner. Ägarna brydde sig mer om den ekonomiska förlusten än att plågade människor blivit helade. Huvudpoängen är att Jesus har auktoritet över hela andevärlden, över Satan, över demoner, och alla och allt som de kontrollerar. Att han drev ut de här demonerna visar den auktoriteten, och var en föraning om den slutgiltiga domen av dessa onda andar.]

9

3 (av 3) Jesus botar en förlamad man (Mark 2:3-12; Luk 5:17-26)

¹ Jesus satte sig i en båt och for över till den andra sidan och kom till sin stad [Kapernaum, i norra änden av sjön Gennesaret].

[Genom att korsa sjön uppfyllde Jesus gadare-ernas önskan att lämna deras område, se Matt 8:34.]

² Just då förde de [fyra män] en lam man på en bår (bädd) till honom [och firade ner honom i huset, se Mark 2:3-4; Luk 5:17-19]. När Jesus såg deras [den sjuke mannens och hans fyra vänners] tro, sade han till den lame: "Var vid gott mod (var glad och frimodig), mitt barn! Dina synder är förlåtna."

³ Några av de skriftlärda [från Galileen, Judéen och Jerusalem, se Luk 5:17] sade inom sig [i sina

hjärtan, se Mark 2:6]: "Han hädar." [Det är ju bara Gud som kan förlåta synder.]

⁴ Jesus såg (*visste*) vad de tänkte och sade: "Varför bär ni onda tankar i era hjärtan?"

⁵ Vilket är lättast att säga: 'Dina synder är förlåtna', eller: 'Stå upp och gå?'

⁶ Men för att ni ska veta vilken makt (*auktoritet*) Människosonen har här på jorden att förlåta synder" – så sade han sedan till den lame – "Stå upp, ta din bår (*bädd*) och gå hem!"

[Mitt i svaret till de skriftlärdar riktar Jesus sig till den lame i stället, och meningen avslutas inte i ord, utan genom handling!]

⁷ Mannen steg upp och gick hem.

⁸ När folket såg det greps de av fruktan och prisade Gud, som hade gett sådan makt åt människorna.

*Matteus börjar följa Jesus
(Mark 2:14-22; Luk 5:27-39)*

⁹ *[Matteus, evangeliets författare, beskriver nu sitt eget personliga möte med Jesus.]*

Jesus gick vidare *[från huset i Kapernaum efter helandet av den lame mannen]*, och fick se en man som hette Matteus sitta utanför tullhuset. Han sade till honom: "Följ mig", och Matteus steg upp och följde honom.

[Matteus är ursprungligen ett hebreiskt namn, "Matityahu", som betyder "Guds gåva". Han

kallas också Levi som troligen är hans familjenamn, se Mark 2:14; Luk 5:27. Tullstationen låg vid utkanten av staden, antingen vid handelsvägen "Via Maris" som gick från Damaskus till Medelhavet, eller vid Galileiska sjön där skepp som skulle förtullas anlände från territorier utanför Herodes Antipas styre.

I sin glädje över frälsningen anordnade han en stor fest i sitt hem, se Luk 5:29. När Matteus själv beskriver detta tar han inte med de storslagna detaljerna utan bara att Jesus var på middag i hans hus.]

¹⁰ När Jesus sedan låg till bords i hans hus kom många tullindrivare och syndare dit och lade sig till bords tillsammans med honom och hans lärjungar.

¹¹ När fariséerna fick se det frågade de hans lärjungar: "Varför äter er mästare med tullindrivare (*publikaner*) och syndare?"

¹² När Jesus hörde det sade han: "Det är inte de friska (*starka*) som behöver läkare utan de sjuka (*svaga*).

¹³ Gå och lär er vad detta [*citrat från Hos 6:6*] betyder:

'Jag vill se barmhärtighet [en villighet att hjälpa dem i nöd],

inte offer [religiösa ceremoniella riter].'

För jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare."

[På samma sätt som det är självklart att en doktor rör sig bland sjuka patienter, finns Jesus nära människor som insett att de inte är rättfärdiga utan vet om att de är syndare och behöver omvändelse. Lukas återgivning av samma citat klargör att det handlar om att vända sig bort från syndens väg när man tackar ja till Jesu inbjudan och vill bli hans efterföljare, se Luk 5:32.]

14 Sedan kom Johannes [Döparens] lärjungar fram till honom och frågade: "Vi och fariséerna fastar ofta [rättrogna judar fastade regelbundet på måndagar och torsdagar], men dina lärjungar fastar inte?" [Kanske råkade Matteus fest infalla på en sådan fastedag.]

15 Jesus svarade dem: "Inte kan väl brudgummens vänner (söner) sörja så länge brudgummen är hos dem? Men det ska komma en tid (dagar) när brudgummen tas ifrån dem, och då ska de fasta.

[Brudgummen var en vanlig judisk metafor för Gud. Jesus identifierar sig själv som brudgummen som är med dem, precis vad namnet Emanuel betyder, se Matt 1:23.]

16 Ingen sätter en lapp av okrympt tyg på en gammal mantel (klädesplagg). I så fall skulle den påsatta lappen riva bort ännu mer från manteln och revan bli värre.

17 Inte heller slår man i färskt vin i gamla vinsäckar (lädersäckar), för i så fall skulle

vinsäckarna brista och vinet rinna ut, och vinsäckarna blir förstörda (*oanvändbara*). Nej, färskt vin hälls i nya vinsäckar (*som är formbara, grekiska "kainos", fokus är på kvaliteten på säcken snarare än åldern*) och båda blir bevarade."

[Vinsäckar var gjorda av läder och användes inte för att konservera vin utan bara för att transportera vinet. På samma sätt ska en troende vara bärare av den helige Ande.]

Jesus fortsätter att hela

1 (av 3) En kvinna helad och en flicka återfår livet

(Mark 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 [Nu följer en serie med tre händelser där Jesus helar människor. Jesu makt blir ofta tydligt manifesterad mitt i vardagen i mötet med människor.]

Medan Jesus talade till dem, kom en föreståndare [*Jairus, som var föreståndare för synagogan i Kapernaum, se Luk 8:41*] och föll ner för honom och sade: "Min dotter har just dött. Men kom och lägg din hand på henne, så får hon liv igen."

19 Jesus steg upp och gick med honom och hans lärjungar följde också med.

20 Plötsligt kom en kvinna som hade lidit av blödningar i tolv år. Hon närmade sig honom bakifrån [*i den täta folkhopen kring Jesus*] och

rörde vid tofsen (*hebreiska "tsitsit"*) på hans mantel,

²¹ för hon sade gång på gång till sig själv, om jag bara får röra vid hans mantel så blir jag helad (*frälst, fri*).

[Både den döda flickan och kvinnan var ceremoniellt orena enligt de judiska lagarna. För kvinnan var detta ett nog så stort problem som sjukdomen i sig, eftersom allt hon rörde vid blev orent, se 3 Mos 15:19-33. Hon blev exkluderad från samhället och det är inte otroligt att hennes man också skilt sig från henne på grund av hennes sjukdom.

Som alla judar bar Jesus tofsar i de fyra hörnen på sin yttermantel. Tofsarna, hebreiska tsitsit, var alltid synliga för att påminna om de 613 buden i Torahn, se 4 Mos 15:38-39. Som många andra föreskrifter hade tofsarna ibland bara blivit en religiös statussymbol, vilket Jesus fördömde, se Matt 23:5.

Orsaken till att kvinnan ville röra vid tofsen kan vara bibelordet i Mal 4:2 där det står att "rättfärdighetens sol", som syftar på den kommande Messias, "ska gå upp med läkedom under sina vingar". Ordet som ofta översätts "vinge" är samma ord som används för "horn" i 4 Mos 15:38 där budet om att bära fyra tofsar på "hörnen" av sin klädnad instiftas. Hörntofsen är också en symbol på Jesu makt och auktoritet. När David skar av hörntofsen på Sauls mantel hade han tagit kungens auktoritet, se 1 Sam 24:1-7. Ett annat exempel är Rut som bad Boas breda ut sin

manteltofs över henne, se Rut 3:9. När kvinnan med blödningar rörde vid Jesu manteltofs rörde hon vid Jesu makt och auktoritet. Normalt sett skulle den som kvinnan rörde vid bli oren; i stället är det kvinnan som blir helad och ren.]

²² Jesus vände sig om och när han fick syn på henne sade han: "Var vid gott mod (*var glad och frimodig*) min dotter. Din tro har gjort dig frisk." På en gång var kvinnan frisk (*frälst, räddad, befriad, trygg, bevarad*).

[Frasen "var vid gott mod" säger Jesus även till den lame mannen, se Matt 9:2. Detta är enda tillfället i evangelierna där Jesus tilltalar någon "dotter". De kärleksfulla orden lugnar kvinnans rädsla som beskrivs mer detaljerat i Mark 5:33.]

²³ När Jesus kom fram till föreståndarens hus och såg flöjtspelarna och folkskaran som höll dödsklagan [*ett högljutt tumult, människor hade samlats i huset och på yttergården av medkänsla, men också bara för att ta del av mat och dryck*],

²⁴ då sade han: "Gå härifrån! Flickan [*som var tolv år, se Mark 5:42*] är inte död, hon sover." Då hänskrattade de åt honom.

²⁵ Men när folket hade visats ut (*ordagrant "kastats ut"*), gick han in och tog flickans hand [*vilket gjorde Jesus ceremoniellt oren*], och hon steg upp.

²⁶ Ryktet om detta gick ut över hela det området [*Galileen och även närbelägna områden*].

2 (av 3) Två blinda män får sin syn

27 När Jesus fortsatte därifrån [*från synagogföreståndaren Jairus hus*] följde två blinda efter och ropade: "Förbarma dig över oss, Davids son."

28 När han kom till huset [*Petrus hus i Kapernaum där han bodde*] kom de blinda männen fram till honom. Jesus frågade dem: "Tror ni att jag kan göra detta?" De svarade: "Ja, Herre."

29 Då rörde han vid deras ögon och sade: "Som gensvar på er tro [*förtröstan*] ska det ske."

30 Deras ögon öppnades. Jesus sade strängt till dem: "Se till att ingen får veta detta."

31 Men de [*trotsade hans bud och*] gick ut och spred ryktet om honom i hela det området.

[Varken detta helande eller uppväckandet av Jairus dotter skedde öppet bland folket utan i avskildhet, se Matt 9:23-25. Det verkar som om Jesus inte ville sprida ryktet om helandena som bekräftade att han var "Davids son", den Messias som skulle komma. Jesus visste att de med våld ville göra honom till kung, se Joh 6:15.]

3 (av 3) *En stum botas*

32 Just som de var på väg ut fördes en man som var demoniserad och stum till honom.

33 När han hade drivit ut den onde anden, talade den stumme.

[Samma symptom kan ha olika orsaker. Bibeln särskiljer demoniskt inflytande från rent fysiska åkommor och sjukdomar, se Matt 4:24. Orsaken till den här mannens talsvårigheter var demonisk. Det grekiska ordet "kophos" refererar

både till dövhet och stumhet. Här syftar det på talförmågan, eftersom mannen börjar tala när han blivit befriad.]

Folket var förundrat (*chockat*) och sade: "Aldrig har man sett något sådant i Israel."

³⁴ Men fariséerna sade: "Det är med hjälp av de onda andarnas furste som han driver ut de onda andarna."

*Arbetare till skörden
(Luk 10:2-3)*

³⁵ Jesus gick omkring i alla städer och byar.

[Det grekiska ordet för stad är "polis", och beskriver en stad med mur; till skillnad från byarna runtomkring utan någon befästning. Jesus gick inte bara till de stora städerna utan också till de mindre platserna i Galileen.]

Han undervisade i deras synagogor och predikade evangeliet om riket och botade alla slags sjukdomar (*kroniska, obotliga sjukdomar*) och alla slags krämpor (*tillfälliga sjukdomar*).

³⁶ När han såg folkskarorna, fick han en innerlig medkänsla med dem, eftersom de var rivna (*ofredade, ansatta*) [*av dem som skulle leda dem*] och hjälplösa (*slagna till marken*), som får utan en herde.

³⁷ Då sade han till sina lärjungar: "Skörden är stor, men arbetarna är få.

³⁸ Bönfäll därför (*det är en tvingande nödvändighet att ni ber*) skördens Herre att

han sänder (*kastar, driver*) ut arbetare till sin skörd.”

[Ordet för be är "deomai" som uttrycker en bön för ett stort behov, och är enda gången det används i Matteusevangeliet. Grundordet "deo" betyder att binda och klistra ihop någonting. Det ligger en antydning i ordet att den som ber kopplar ihop sig med bönesvaret för att få se det förverkligat. Vi ser här hur Jesus i nästa vers kallar till sig de tolv lärjungarna och ger dem andlig auktoritet för att börja bärga in skörden. Det grekiska ordet för "sända ut" är "exballo" som ordagrant betyder "att driva ut". En "deomai-bön" beskriver också hur de som redan är kallade behöver få ny glöd och iver i sitt uppdrag att vinna de förlorade.]

10

De tolv apostlarna

(Mark 3:13-19; Luk 6:12-16; Apg 1:13)

¹ *[Fram till nu hade lärjungarna mest följt med Jesus och lyssnat på honom och sett honom hela människor. Nu kallas tolv av dem till att inte bara vara lärjungar och efterföljare utan apostlar som betyder "budbärare", "representanter" eller "ambassadörer".]*

Han kallade till sig sina tolv lärjungar *[efter en natt i bön, se Luk 6:12]* och gav dem makt (*auktoritet*) över orena andar, så att de kunde driva ut dem och bota alla slags sjukdomar

(*kroniska, obotliga sjukdomar*) och alla slags krämpor (*tillfälliga sjukdomar*).

² Detta är namnen på de tolv apostlarna:

först **Simon**, som kallas Petrus,
och Andreas, hans bror,
[*sedan*] Jakob, Sebedeus son,
och Johannes, hans broder,

³ **Filippus**

och Bartolomeus [*Bartolomaios, hebreiskt namn, "Talmajs son". Det är troligtvis samma person som Natanael som nämns tillsammans med Filippus, se Joh 1:45-49. I så fall kom han från Kana, se Joh 21:2,*

Tomas

och Matteus, tullindrivaren (*publikanen*) [*och författaren av detta evangelium*],

Jakob, Alfeus son,

och Taddeus [*Judas, inte Iskariot*],

⁴ Simon "den hängivne" (*fanatikern, ivraren, nationalisten, seloten*) [*ordagrant "Simon kananaios", den arameiska motsvarigheten till den grekiska termen "seloten", båda orden betyder "den hängivne, ivrige, fanatiska", kan även antyda att han var med i den judiska motståndsrörelsen mot Romarriket innan han blev en Jesu lärjunge*]

och Judas Iskariot, han som skulle förråda honom.

[Matteus nämner apostlarna parvis, vilket överensstämmer med att de sändes ut "två och två", se Mark 6:7. Tre grupper framträder när apostlarna räknas upp. Simon, Filippus och Jakob nämns alltid som första namn i varsin grupp, se Mark 3:16-19; Luk 6:13-16; Apg 1:13.]

Jesus instruerar och sänder ut apostlarna (10:5-42)

(Mark 6:7-13; Luk 9:1-6; 10:4-12)

⁵ *[Den följande undervisningen som Jesus ger sina lärjungar, vers 5-42, är det andra av de fem tal som Matteus återger.]*

Jesus sände ut (grekiska "apostello") dessa tolv och befälde dem:

"Gå inte in på hedningarnas vägar [område] eller in i någon samarisk stad.

⁶ Gå i stället till de förlorade fåren av Israels hus.

[Det första missionsuppdraget var riktat till judarna, som är Guds fysiska och synliga folk här på jorden, se Ef 2:14. Efter Jesu uppståndelse utvidgades kallelsen till alla folkslag i världen, se Matt 28:19. Israeliterna liknas vid får som gått vilse, lärjungarna kallas att vara herdor som pekar på att himmelrikets konung, Jesus, är nära.]

⁷ På er väg fram förkunna (proklamera) att himmelriket är nära.

⁸ Bota sjuka (svaga, kraftlösa), väck upp döda, gör spetälska rena och driv ut demoner. Fritt har

ni fått, fritt ska ni ge (*ge som gåva, fritt, utan att begära någon betalning eller gentjänst för det ni själva har fått som gåva*).

⁹ Ta inte med (*ordagrant "införskaffa inte", dvs. ni behöver inte förbereda och fördröja er avfärd genom att samla in*) guld, silver eller [*ens*] koppar [*-mynt, den lägsta valören*] i era bälten [*som ofta var en tyggördel med veck där man förvarade sina pengar*].

¹⁰ Ta inte med en lädersäck [*med proviant och packning*] för resan, inte två livklädnader, inte [*ett extra par*] sandaler eller stav. För arbetaren är värd sin mat [*försörjning*].

¹¹ När ni kommer in i en stad eller by, sök noga efter vem som är värdig (*lämplig, passande*), och stanna där [*i det huset*] tills ni går vidare.

¹² När ni kommer in i ett hus, så hälsa det. [*Fridshälsningen var antagligen: "frid vare med er", se 1 Sam 25:6. Även Jesus hälsade lärjungarna med den frasen i övre rummet, se Joh 20:19.*]

¹³ Om huset är värdigt [*vilket det var om de välkomnade de två apostlarna och deras budskap*], ska den frid ni tillönskar komma över det. Men om det inte är värdigt, ska er frid vända tillbaka till er.

¹⁴ Om man inte tar emot er eller lyssnar till era ord, så lämna det huset eller den staden och skaka av dammet från era fötter.

¹⁵ Jag säger er sanningen, det kommer att vara lättare för Sodom och Gomorras regioner [*1 Mos 19:1-29*] på domens dag än för den staden.

[Judarna ansåg att hedniska områden var befläckade och även marken orenad. Ortodoxa judar skakade därför demonstrativt av dammet från sina kläder och sandaler när de återvände till det heliga landet från en resa till icke-judiska områden. Jesus använder nu samma symbolik och jämställer en judisk stad i Galileen, som inte ville veta av lärjungarna, med en hednisk stad. Denna uppmaning från Jesus verkar praktiseras även senare, se Apg 13:51; 18:6.]

Kommande förföljelse

(Mark 13:9-13; Luk 21:12-19)

¹⁶ [Från vers 17 skiftar Jesus till förutsägelser som skulle uppfyllas i ett senare skede i lärjungarnas uppdrag. När de blev utsända i Galileen var det ingen direkt förföljelse, men Jesus förbereder dem på vad som ska komma. En del uppfylldes före Jesu korsfästelse, men det mesta skedde efter Jesu död. Dessa varningar gäller även i dag för en Jesu lärjunge.]

Se, jag sänder er på uppdrag som får omringade av vargar. Därför ska ni vara visa *[vaksamma, reagera snabbt]* som ormar och oskyldiga *(rena, känsliga)* som duvor *[så att ni inte gör er skyldiga till någon falskhet eller annan synd]*.

¹⁷ Var ständigt på er vakt för människorna, de ska dra er inför domstolar, och i sina synagogor ska de prygla *(piska, slå)* er.

¹⁸ Ni ska föras inför ståthållare och kungar på grund av mig, vilket resulterar i att ni får

vittna [*berätta om mig*] för (*inför*) dem och hedningarna.

¹⁹ När de överlämnar (*förråder*) er, oroa er inte för vad ni ska säga och hur ni ska säga det. Det kommer att ges åt er just i den stunden,

²⁰ och då är det inte ni som talar, utan er Faders Ande som talar genom er.

²¹ En bror ska överlämna (*förråda*) sin [*egen*] bror till att bli dödad, och en far sitt [*eget*] barn (*en familjemedlem*). Barn ska resa sig upp mot sina föräldrar och döda dem.

²² Ni ska bli hatade av alla [*människor från alla kategorier och samhällsklasser, även i nära relationer*] på grund av mitt namn, men den som står fast (*behåller fältet, står kvar med oförminskad tro*) till slutet ska bli frälst (*räddad, helad, befriad, trygg, bevarad*).

²³ När man förföljer er i den här staden, så fly till en annan. Jag säger er sanningen (*sannerligen, amen*): Ni hinner inte igenom Israels städer, förrän Människosonen kommer.

[Den sista delen i detta uttalande kan syfta på att Jesus hinner ikapp lärjungarna (Matt 11:1), uppenbarelsen på berget då han visade sin härlighet (Matt 17:1-2) eller profetiskt om Jesu andra tillkommelse (vers 15, 28, 32) – att det fortfarande kommer finnas människor kvar i dessa byar och städer i Israel som inte har tagit emot Jesus som Messias och sin frälsare.]

²⁴ En lärjunge är inte förmer än sin lärare och en tjänare inte förmer än sin herre.

25 Det är helt naturligt att lärjungen möter samma öde som sin lärare, och tjänaren samma som sin herre. Om man har kallat husets Herre för Beelsebul [*djävulen, kanske syftar det på hebreiskans "Baal Sebul" som betyder "flugornas herre", se 2 Kung 1:2*], hur mycket mer ska man då inte kalla hans tjänare så.

Frukta Gud, inte människor
(Luk 12:2-7)

26 Frukta alltså inte dem [*som beskyller er för att gå djävulens ärenden, se vers 25*]. Det finns inget som är dolt (*överskyld, mörkat*) som inte ska bli uppenbarat, och ingenting gömt (*hemlighållet*) som inte ska bli känt. [*Texten är både en varning att allt ont som gjorts ska uppenbaras, och en uppmuntran att goda saker ska bli kända.*]

27 Det jag säger er i mörkret, det ska ni säga i dagsljuset, och det jag viskar i ert öra, det ska ni ropa ut från taken.

28 Frukta inte dem som dödar kroppen men inte kan döda själen. Frukta i stället honom som kan förgöra både själ och kropp i Gehenna (*helvetet*).

29 Säljs inte två små sparvar för en assarion? [*Ett litet romerskt kopparmynt som var värt 1/16 av en denar, dvs. mindre än en halvtimmes lön. Ordet användes även bildligt för något mycket billigt och motsvarar vårt uttryck "en spottstyver".*] Ändå faller inte en enda av dem till jorden utan er Fader [*känner till eller godkänner det*].

[Grundtexten utelämnar verbet här. Beroende på teologi fyller ofta översättarna i "utan att er Fader känner till att de faller till marken" eller "utan att det är hans vilja att de ska falla till marken". Ser man till sammanhanget känner Gud till den minsta transaktionen på marknaden, han har räknat huvudhåren på varje människa och då känner han också till när en sparv faller död ner. Döden fanns inte i skapelsen före syndafallet och är inte Guds vilja. Det kan vara farligt att använda denna vers som grund för en doktrin, vare sig för eller emot predestination, eftersom ordet "vilja" här inte finns i grundtexten.]

³⁰ Men på er är till och med alla hårstrån på ert huvud räknade.

³¹ Frukta alltså inte, ni är mer värdefulla än många sparvar.

Jesus främst av allt

(Luk 12:8-9; 12:51-53; 14:26-27; 17:33; Mark 9:41)

³² *[På samma sätt som Jesus i Bergspredikan visade att det bara finns två vägar: en smal och en bred, se Matt 7:13-14, finns det endast två alternativ: bekänna eller inte bekänna Jesus. Resten av Jesu tal handlar om hur relationen med Jesus påverkar mänskliga relationer.]*

Den som bekänner (*erkänner, vill kännas vid*) mig inför människorna, honom ska jag också bekänna (*erkänna, kännas vid*) inför min Fader

som är i himlen [*på domens dag, se Apg 10:42-43; 17:31*].

³³ Men den som förnekar mig inför människorna, honom ska jag också förneka inför min Fader i himlen.

³⁴ Tro inte att jag har kommit för att sända (*kasta ner*) fred på jorden. Jag har inte kommit för att sända fred, utan ett svärd (*mindre, kortare svärd som användes i närstrid*).

[Den fred som Jesus ger är mellan Gud och människa, se Jes 9:6. Vi uppmanas att sträva efter fred med alla människor, se Heb 12:14, men alla vill inte det, se 2 Tim 3:12. Det är inte Guds vilja, eller han som orsakar splittring, men den är oundviklig. Det är en konflikt mellan ljus och mörker, mellan Guds barn och djävulens barn, och denna konflikt når även medlemmar i en och samma familj. När en människa blir frälst och lever i ljuset blir kontrasten till det tidigare livet, i mörkret, helt uppenbar. Tidigare vänner kan bli fiender när de upplever sig dömda, se Joh 3:16-21.]

³⁵ Jag har kommit för att ställa (*dela i två delar, separera*)

en son mot sin far,

en dotter mot sin mor,

en brud (*nygift sonhustru*) mot sin svärmor.

³⁶ En man får sina egna till fiender.

[Citat från Mika 7:6. En gruppering är far och mor, och på den andra sidan son, dotter och en sonhustru. Innan Jesus kommer tillbaka för

att upprätta tusenårsriket på domens dag kan evangeliet splittra generationer.]

37 Den som är mer vän med (*känner större känslomässigt band till*) sin far eller mor än med mig är inte värdig mig. Den som är mer vän med sin son eller dotter än mig är inte värdig mig.

[Senare i Luk 14:26 säger Jesus att man måste hata sin familj och sitt eget liv för att följa honom. I den judiska kulturen är dessa talesätt, som är överdrifter, vanliga och kallas hyperboler. Även på svenska kan man t.ex. säga att man älskar röda hus men hatar gula och på så sätt uttrycka att man föredrar en viss färg mer utan att för den skull bokstavligen hata den andra.]

38 Den som inte tar upp sitt kors och följer (*håller sig till*) mig, är inte värdig mig.

[En lärjunge måste vara beredd på att inte bara möta hat från sin egen familj. På samma sätt som en kriminell fick bära tvärslån till sin egen korsfästelse under hån och förakt, måste en kristen vara beredd att lida, och om det krävs även dö för Jesus. Om man kompromissar med tron på Jesus för att leva ett så smärtfritt liv som möjligt innebär det att man mister livet med honom. Det går att vinna världen, men förlora sin själ, se Matt 16:26. Mitt i allt detta finns också Jesu nåd; Petrus förnekade Jesus men blev upprättad, se Luk 22:31-32; Joh 21:15-25.]

39 Den som finner (*tillfredsställer, skyddar*) sitt liv (*sin själ, grekiska "psuche"*) ska mista det, men den som mister sitt liv (*sin själ*) för min skull ska finna det [*får ta del av Guds högre livskvalitet*].

40 [*Innan lärjungarna sänds ut försäkrar Jesus dem att det är värt allt att följa honom. Att ta emot Jesus är synonymt med att ta emot Gud, men alla kommer inte att möta Jesus i fysisk gestalt. En del kommer att få ta ställning för eller emot Jesus när de ser hans lärjungar. Här avslutas med en optimistisk syn att lärjungarna faktiskt kommer att bli väl mottagna på sin resa. De som tar emot dem får också löfte om Guds frid och välsignelse över sina hem, se vers 11-14.*]

Den som tar emot (*välkomnar*) er,
tar emot mig,
och den som tar emot mig,
han tar emot den som har sänt mig.

41 Den som tar emot en profet därför att det är en profet,
han ska få en profets lön.
Den som tar emot en rättfärdig därför att det är en rättfärdig,
han ska få en rättfärdig mans lön.

42 Den som ger en av dessa små [*enkla Jesu efterföljare*] en bägare friskt vatten därför att det är en lärjunge,
sannerligen säger jag er, han ska inte gå miste om sin lön."

11

¹ När Jesus hade avslutat befallningarna (*gett de detaljerade instruktionerna*) [till de tolv apostlarna], gick han vidare därifrån [antagligen ut från Kapernaum] för att undervisa och förkunna i deras städer [i Galileen].

[Vart gick Jesus? Troligt är att han följde efter de tolv på liknande sätt som när han sände ut de sjuttio två, se Luk 10:1. När apostlarna var klara återvände de till Kapernaum och berättade för Jesus allt de hade gjort och lärt, se Mark 6:30. Matteus grupperar inte alla händelser kronologiskt utan mer tematiskt.]

Johannes Döparens fråga (Luk 7:18-35)

² Nu när Johannes [Döparen] som satt i fängelse [troligen i fästningen Machaerus på östra sidan av Döda havet] hörde om alla de gärningar som den Smorde (Messias, Kristus) gjorde [helandena som beskrivs i kapitel 8-9], skickade han ett meddelande via sina lärjungar

³ och frågade Jesus: "Är du den som ska komma, eller ska vi vänta på någon annan?"

[Johannes förväntade sig nog att Messias skulle döma Israel och upprätta riket, vilket inte skett ännu, se Matt 3:2-12. Kanske tvivlade han på att Jesus verkligen var den utlovade Messias. Johannes egen situation låg kanske också till grund för hans frågor. Hur kunde någon som

hade lovat sätta de fångna fria, se Luk 4:18, tillåta att han inte blev fri?]

Jesu svar

⁴ Jesus svarade dem: "Gå och berätta för Johannes vad ni hör och ser:

⁵ Blinda får sin syn,
lama går,
spetälska blir rena (*friska*),
döva hör,
döda uppstår,
och för de fattiga predikas de glada nyheterna.

[Referenser från Jes 29:17-19; 35:3-6; 61:1-2. Uppmuntran kom från att se vad Jesus gjorde just då och från Skriften som Johannes var väl förankrad i, se Joh 1:22-23.]

⁶ Salig (*lycklig, välsignad*) är den som inte tar anstöt (*blir sårad*) av mig."

[Denna varning var nog mest riktad till Johannes Döparens budbärare och folket som stod runt omkring och lyssnade. Det kan verka stötande att Jesus svarade Johannes Döparen på detta sätt. Varför grep inte Gud in med makt och härlighet och befriade Johannes från bojorna? När Gud agerar på ett annat sätt än vad människor föreställt sig kan det lätt bli en stötesten. Jesus tar upp ett exempel i skillnaden mellan Johannes och Jesu framträdande, se vers 16-19.]

Jesu bekräftar Johannes tjänst

⁷ [Folket som hört Johannes fråga, se vers 2-3, kanske började ifrågasätta Johannes tjänst och allt han predikat, se Matt 3. Det kan ha föranlett att Jesus nu bekräftar Johannes profetiska tjänst och talar väl om honom.]

Medan de gick därifrån började Jesus tala till folket om Johannes:

”Vilken typ av högtidligt skådespel förväntade ni er att få se i öknen? Ett strå som vajar för vinden?”

⁸ Nej, vad gick ni ut för att se? En man klädd i fina (*lyxiga, mjuka*) kläder? Nej, de med fina kläder brukar ju finnas i kungapalatsen.

⁹ Vad gick ni ut för att se? En profet? Ja, jag säger er, och ännu mer än en profet (*mer speciell, mer betydelsefull*).

¹⁰ Det är om honom det står skrivet:

’Se, jag sänder ut min budbärare framför dig, han ska bereda vägen för dig.’ [Mal 3:1]

¹¹ Jag säger er sanningen, bland alla dessa som har fötts av kvinnor, har ingen trätt fram som är större än Johannes Döparen, ändå är den minste i himmelriket större än han. [I Guds rike har nu den minste fått större privilegier än Johannes Döparen, den siste och störste profeten från gamla förbundets tid.]

¹² Ända sedan Johannes Döparens dagar [när han började predika i öknen och skaror kom dit, se Matt 3:5] fram till nu har himmelriket

stormats (*trängt fram*), och starka människor försöker inta det (*rycka det till sig, plundra, stjäla det*) med våld.

[Vissa manuskript har "himmelriket stormas", medan andra har "himmelriket tränger fram". Ordet kan tolkas negativt att med våld försöka inta, eller positivt att ivrigt tränga sig på. Betydelsen verkar vara att när Johannes började predika att "Guds rike har kommit nära", uppstod en ivrig längtan bland folket att rycka det till sig, men alla gjorde det inte på rätt sätt, dvs. genom sinnesändring och tro på Jesus. Många tog till felaktiga metoder, så att Jesus t.o.m. måste dölja att han var Messias och förbjuda lärjungarna och andra att berätta om honom. Ordet "med våld" är samma ord som används i Joh 6:15 då man med våld tänkte göra Jesus till kung.]

¹³ För alla profeterna och lagen har profeterat (*talat inspirerade av Gud*) fram till Johannes,

¹⁴ och om ni vill ta emot (*acceptera*) det, så är han den Elia som skulle komma [*som Mal 4:5 förutsäger*].

¹⁵ Den som har öron, lyssna (*hör, tänk på vad du hört*).

¹⁶ Vad ska jag likna den här generationen med? De är som småbarn som sitter på samlingsplatserna (*torgen*) och ropar till sina kamrater:

¹⁷ 'Vi har spelat flöjt för er [*lekt bröllop*],

och ni har inte dansat.

Vi har sörjt [*lekt begravning*],

och ni har inte jämrat er (*slagit handen mot bröstet för att visa sorg*).

[En oandlig människa som inte hör, se vers 15, liknas vid ett omoget barn som vill att Gud ska dansa efter hennes pipa och rätta sig efter hennes nycker. Vers 16-19 bildar ett kiasiskt mönster. Johannes mer asketiska framträdande liknas med en begravning. Jesu glädjefyllda evangelium liknas med ett bröllop med flöjt och dans, se Mark 2:18-19.]

18 Johannes kom,

och han varken äter eller dricker *[med andra]*,
och man säger:

'Han är besatt.'

19 Människosonen kom,

och han äter och dricker *[det är bröllopsstämning, se vers 17]*, och då säger man:

'Titta, vilken frossare och fyllerist (*given åt vin*), vän med skatteindrivarna *[kända för att använda tvivelaktiga metoder och själva roffa åt sig]* och syndare (*de som aktivt lever i synd*).'

Ändå har vishetens gärningar visat sig vara rättfärdiga."

[Jesus åt och umgicks visserligen med människor som inte hade gott anseende, se Matt 9:10-13, men han var varken en frossare eller fyllerist. Dessa

två ord används ofta i par i Bibeln, se 5 Mos 21:20; Ords 23:21.]

*Himmelriket är dolt för den här världens visa
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Sedan började Jesus öppet gå till rätta med de [*judiska*] städer [*som Korasin, Betsaida och Kapernaum i Galileen*] där han hade utfört de flesta av sina många underverk, och förebrå dem att de inte hade omvänt sig:

²¹ "Ve dig (*uttryck för intensiv förtvivlan*), Korasin!

[Judisk stad på västra sidan om Galileiska sjön.]

Ve dig, Betsaida!

[Judisk stad längs med den norra kusten av Galileiska sjön.]

För om de kraftgärningar (*mirakler, mäktiga under*) som har gjorts hos er hade blivit gjorda i Tyros och Sidon [*två hedniska städer i Fenikien vid Medelhavet*], skulle de för länge sedan ha omvänt sig i säck och aska.

²² Men jag säger er: För Tyros och Sidon ska det bli lindrigare på domens dag än för er.

²³ Och du, Kapernaum [*Jesu hemstad*], ska du upphöjas till himlen? Nej, du ska störtas ner till dödsriket (*Hades*). För om de kraftgärningar som har utförts i dig hade skett i Sodom, skulle det ha stått ännu i dag.

²⁴ Men jag säger er: För Sodoms land ska det på domens dag bli lindrigare än för dig."

²⁵ [*Som svar på det växande motståndet brister Jesus ut i bön att lärjungaskapet är det enda som släcker människans törst och längtan.*] I den stunden började Jesus tala (*svarade han*) och sade:

”Jag tackar (*prisar, bekänner öppet*) dig, Fader, Herre över himmel och jord, eftersom du har dolt detta för de lärda och kloka och uppenbarat det för dem som är som spädbarn (*okunniga, hjälplösa, som inte kan tala än*).

²⁶ Ja, Fader, för så var din goda vilja.

²⁷ Allt har anförtrotts (*överlämnats*) åt mig av min Fader. Ingen känner (*har en full personlig erfarenhet av*) Sonen, utom Fadern, och ingen känner (*har en full personlig erfarenhet av*) Fadern utom Sonen och den som Sonen beslutar (*önskar*) att uppenbara honom för.

²⁸ Kom till mig alla ni som arbetar (*är utmattade, själsligt trötta, sörjer*) och är tyngda (*stapplar under lasten av pålagda bördor*) [*står under religiösa plikter och lagar*], jag ska ge er vila (*gå emellan, lätta bördan, ge själen vila*).

²⁹ Ta på er mitt ok, och lär er av mig (*bli mina lärjungar*), för jag har ett mildt och ödmjukt hjärta. Ni ska finna vila (*ro, nytt mod*) för era själar,

³⁰ för mitt ok är mildt (*gott, behagligt, fyllt med glädje*), och min börda (*packning*) är lätt.”

[*Ett ok var tillverkat av trä och lades över halsarna på två oxar som drog en plog eller vagn. Det var vanligt att man kopplade ihop en*

erfaren oxen med ett yngre djur. Oket symboliserar tjänande, lydnad och underkastelse. Jesus är den erfarna "dragaren" som tar den stora bördan på sig. Han är Mästaren som inbjuder oss att frivilligt gå in under hans ok för att tjäna, lyda och underordna oss honom. Genom att koppla ihop oss med Jesus slipper vi slita och arbeta i egen kraft.]

12

Jesus är Herre över vilodagen

(Mark 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Vid den tiden [någon gång då Jesus verkade i Galileen] gick Jesus genom sädesfälten på en av sabbatsdagarna.

[Sabbat är i plural. Det kan syfta på den vanliga veckosabbaten, fredag kväll till lördag kväll, eller någon av de högsabbater som inleder och avslutar högtiderna. Denna händelse inträffar troligen på väg till en samling i synagogan en lördagsmorgon eller under någon av helgdagarna kring veckohögtiden Shavuot, eftersom det var skördetid, se 3 Mos 23:21.]

Hans lärjungar var hungriga och började rycka av ax och äta.

² När fariséerna såg detta sade de till honom: "Se, dina lärjungar gör sådant som inte är tillåtet på sabbaten?"

[Det var tillåtet att för eget behov plocka och äta både frukt och säd från någon annans åker om man var hungrig, se 5 Mos 23:23-25. Att äta mat var heller inte förbjudet på sabbaten. Problemet var att enligt den rabbiniska tolkningen av lagen både skördade och tröskade lärjungarna när de ryckte av ax och gnuggade dem mellan sina händer. För att vara säker på att inte utföra ett arbete tillredde rättrogna judar därför maten på fredagseftermiddagen före sabbaten. Det var troligt att Jesu lärjungar följde dessa judiska seder, se Luk 23:56, men här var man på resande fot och kunde inte förbereda någon mat.]

3 Jesus svarade dem:

”Har ni inte läst [i 1 Samuel 21:1-9] vad David gjorde när han och hans män [flydde från Saul till staden Nob, där tabernaklet var på den tiden, och] blev hungriga?

4 Han gick in i Guds hus, och de åt upp skådebröden, som varken han eller hans män hade lov att äta, utan bara prästerna. *[Skådebröden var tolv limpor, vardera på 3,5 liter mjöl, som bakades en gång i veckan. De symboliserade Herrens närvaro i templet.]*

5 Eller har ni inte läst i lagen att prästerna i templet på sabbatsdagarna bryter mot sabbaten utan att bli skyldiga till något brott?

6 Men jag säger er: Här (på denna plats) ser ni det som är större än templet.

[Jesus liknar sig själv vid Guds tabernakel, se Joh 2:19. Det var inte tabernaklet i sig som var heligt, utan Guds närvaro i tabernaklet. Om det var tillåtet för helgedomens tjänare att visa barmhärtighet mot Davids män i en nödsituation, och om prästerna som arbetar på sabbaten inte bryter mot lagen, måste det också vara tillåtet för Jesu lärjungar att "skörda" och "tillreda" lite mat längs med vägen.]

⁷ Om ni hade förstått vad detta [citrat från Hos 6:6] betyder:

*'Jag vill se barmhärtighet [en villighet att hjälpa dem som är i nöd],
inte offer [religiösa ceremoniella riter]'*,

så skulle ni inte ha dömt de oskyldiga.

⁸ För Människosonen är Herre över sabbaten."

⁹ Sedan gick Jesus vidare och kom in i deras [fariséernas] synagoga [i någon stad i Galileen en annan sabbat, se Luk 6:6].

¹⁰ Där fanns en man med en förtvinad (förlamad) hand. Eftersom de ville ha något att anklaga Jesus för frågade de honom: "Är det tillåtet att bota på sabbaterna?"

¹¹ Han svarade dem [med en kort liknelse]:

"Vem av er skulle inte, om han hade ett får och det faller ner i en grop på någon av sabbatsdagarna [veckosabbaten eller en högsabbat under en högtid], gripa tag i det och dra upp det?"

12 Hur mycket mer är inte en människa värd än ett får! Alltså är det tillåtet att göra gott på sabbaterna.”

13 Sedan sade han till mannen: ”Sträck ut din hand.” Han sträckte ut den och den blev återställd, lika frisk som den andra.

14 Då gick fariséerna ut och överlade [*inte om de skulle döda honom, utan*] hur de skulle döda honom.

Herre över allt
(Mark 3:7-12; Luk 6:17-19)

15 Jesus som visste om detta [*deras intentioner att röja honom ur vägen*] drog sig undan därifrån. Många följde honom, och han botade alla. [*Det grekiska ordet för bota är "therapeuo", vilket beskriver en gradvis förbättring som leder till fullständigt helande.*]

16 Han uppmanade dem strängt att inte sprida vidare ryktet om honom (*göra honom allmänt känd*).

17 Detta för att profeten Jesajas ord skulle gå i uppfyllelse [*Jes 42:1-4*]:

18 Se, min tjänare som jag har utvalt,
min älskade som jag har min glädje i (*som är min själs behag*).

Jag ska låta min Ande komma över honom,
och han ska proklamera (*förkunna*) rätten (*fälla en rättvis dom*) till folken (*alla etniska grupper*).

19 Han ska inte strida (*argumentera*) eller ropa med hög stämma,
ingen ska heller höra hans röst på gatorna.

²⁰ En stjälk som har blivit fullständigt krossad ska han inte bryta av,

och en glödande veke ska han inte släcka ut, förrän han har fört rätten (*fällt en rättvis dom*) till seger.

²¹ I hans namn ska folken (*nationerna, alla folkgrupper*) ha sitt hopp (*förtröstan*).

Jesus anklagas utföra Satans verk

(Mark 3:22-29; Luk 11:14-23; 12:10)

²² *[Efter en tur i Galileen är Jesus nu troligen tillbaka i sin hemstad Kapernaum. Människor strömmar till Petrus hus där Jesus bodde.]*

Sedan förde man en demoniserad man till honom. Mannen var blind och stum och Jesus botade honom så att han kunde både tala och se.

²³ Allt folket (*folkskarorna, vanligt folk*) blev utom sig av häpnad och sade: "Kan inte detta vara Davids son?" *[Den Frälsare och Messias som de väntade på.]*

²⁴ Men när fariséerna hörde detta sade de: "Den där [*mannen*] driver inte ut demoner [*med Guds hjälp*], det är genom Beelsebul, de onda andarnas furste han gör det." *[Beelsebul betyder bokstavligen "flugornas herre", ett annat namn för Satan. De kunde inte förneka att ett under hade skett, men anklagar Jesus för att vara djävulens verktyg.]*

²⁵ Men Jesus förstod deras tankar och sade till dem:

Ett splittrat rike kan inte bestå

”Ett rike som är splittrat (*på grund av inre stridigheter*) blir ödelagt, och ingen stad eller hus (*familj*) som är i strid med sig själv kan bestå.

²⁶ Om nu Satan driver ut Satan så har han kommit i strid med sig själv. Hur kan då hans rike bestå?

²⁷ Om jag nu driver ut demoner med [*hjälp av*] Beelsebul, med vems hjälp driver då era söner ut dem? De ska bli era domare.

[När de anklagade Jesus för att använda satanisk kraft innebar det att de också anklagade sina 'egna söner' - sina egna landsmän. Alla Jesu lärjungar var ju judar. Det kan vara så att översteprästen Skevas är en av dem som Jesus talar med här, och då syftar han på Skevas sju söner som sysslade med exorcism och ockulta besvärjelser, se Apg 19:13-16.]

²⁸ Men om det är med Guds ande jag driver ut demonerna, då har Guds rike nått er.

²⁹ Hur kan någon gå in och plundra en stark man på hans ägodelar om han inte först binder honom? Sedan kan han plundra hans hus.

³⁰ Den som inte är med mig är mot mig, och den som inte samlar med mig, han skingrar.

³¹ Därför säger jag er: All synd och hädelse ska människorna få förlåtelse för [*det ligger i Guds natur att förlåta, se 2 Mos 34:7*], men hädelse mot [*den helige*] Anden ska (*kan*) inte förlåtas.

³² Den som säger något mot Människosonen ska

få förlåtelse. Men den som talar mot den helige Ande ska inte få förlåtelse vare sig i den här tidsåldern eller i den kommande.”

[Den som tror sig ha begått denna synd har med största sannolikhet inte gjort det. Detta uttalande var riktat till fariséerna som sade att Guds godhet var djävulens verk. I Jak 3:1 står det att lärare ska dömas hårdare. Jesus tvingas rikta denna skarpa varning till dåtidens mest inflytelserika religiösa lärare som var på väg att föra människor vilse genom att lära ut att Jesus var av demoniskt ursprung.

Den skarpa varningen till de falska lärarna balanseras fint med ett av Bibelns starkaste löften till människor som söker omvändelse och förlåtelse i vers 31: ”All synd och hädelse ska människorna få förlåtelse för”.]

Trädet och dess frukt

³³ *[Jesus talar vidare till fariséerna. Han använder på nytt en liknelse att ett träd inte ger någon annan frukt än sin egen sort, och man kan känna trädet på dess frukt, se Matt 7:16-20.]*

”Om ni anser (*bedömer*) att trädet är gott, då är frukten god,

och om ni anser att trädet är dåligt, då är frukten dålig,

för på frukten känner man trädet.

³⁴ *Ni giftormars barn [sluga och med ett livsfarligt bett]!*

Hur kan ni som är onda tala gott?

För det hjärtat är fullt (*flödar över*) av, det talar munnen.

³⁵ En god människa bär ut (*spiller över*) gott från sitt goda ordförråd (*lexikon*),

och en ond människa bär ut (*spiller över*) ont från sitt onda ordförråd (*lexikon*).

³⁶ Men jag säger er, på domens dag ska människorna ge räkenskap (*redovisa*)

för varje fruktlöst (*tomt, meningslöst*) ord de talat.

³⁷ För efter dina ord ska du bli rättfärdig, och efter dina ord ska du bli fördömd (*dömas skyldig*)."

*Ett ont släkte kräver ett tecken
(Luk 11:29-32)*

³⁸ Sedan sade några skriftlärdade och fariséer till honom: "Mästare, vi vill se dig göra ett tecken [*mirakel som bevisar att han var sänd av Gud*]."

³⁹ Han svarade:

"Ett ont och trolöst släkte [*ett släkte moraliskt otrogna mot Gud*] kräver ett tecken, men de ska inte få något annat tecken än Jona-tecknet.

⁴⁰ För på samma sätt som profeten Jona var i den stora fiskens buk i tre dagar och tre nätter, ska Människosonen vara i jordens inre i tre dagar och tre nätter.

[Jesu död då han lades i en grav, i jordens inre, och hans uppståndelse på tredje dagen har sin

skuggbild hos Jona som var i fiskens buk tre dagar och tre nätter innan han kastades upp på land, se Jona 2:1-10. Det är intressant att Jesus så explicit uttrycker att detta är det enda tecken de ska få. I judisk terminologi börjar dygnet alltid på kvällen, se 1 Mos 1:5, 8, 11-13. Matteus är nog med att citera ordagrant från Jona med "tre dagar" följt av "tre nätter". Den profetiska skuggbilden passar fint in om dagen då Jesus hänger på korset, från klockan nio till tre då han dör, räknas som den första av de tre dagarna. Uttrycket "tre dagar och tre nätter" behöver inte betyda precis på sekunden 72 timmar. Bibeln redogör ju inte exakt när Jesus uppstår, bara att graven är tom vid gryningen på den första veckodagen, söndagen, se Matt 28:1-10.

Pesach firas alltid 14:e Nisan och den första dagen i det osyrade brödets högtid den 15:e Nisan, se 3 Mos 23:5-14. Den tredje dagen i osyrade brödets högtid är 17:e Nisan. Veckodagarna varierar år från år. År 30 e.Kr. är dock 17:e Nisan en söndag. Det året sammanfaller söndagen också med Förstlingsfruktens högtid, Bikkurim. Tänk om samtidigt som en kärve viftades i templet som ett förstlingsoffer spreds nyheten om att Jesus var uppstånden, se 1 Kor 15:20. Det skulle varit ett tydligt Jona-tecken!]

41 Nineves folk [*de hedniska assyrierna*] ska uppstå vid domen,

tillsammans med detta släkte [*som inte ville tro*] och bli dess dom.

För de omvände sig vid Jonas förkunnelse [*Jona 3*],

men här finns något som är förmer än Jona.

⁴² Söderns drottning ska uppstå vid domen tillsammans med detta släkte och bli dess dom. [*1 Kung 10:1-3; 2 Krön 9:1-12*]

För hon kom från jordens yttersta gräns för att lyssna till Salomos vishet,

men här finns något som är förmer än Salomo.”

En ond andes återkomst
(*Luk 11:24-26*)

⁴³ [*Jesus återvänder nu till händelsen som startade hela den här diskussionen – med mannen som blev befriad från en demon i vers 22. Jesus vill att både mannen, och de som lyssnade på honom där i huset, skulle förstå att det inte bara räcker att bli befriad. Människan har alltid en herre över sig; är det inte Jesus är det djävulen.*]

”När den orena anden lämnar en människa vandrar den genom vattenlösa (*torra*) trakter och letar efter en plats att vila på men hittar ingen.

⁴⁴ Då säger den: ’Jag vänder tillbaka till mitt hus som jag lämnade.’ När den så kommer och finner det tomt och städat och snyggt (*iordningställt*),

⁴⁵ går den bort och hämtar sju andar till som är värre än den själv, och de följer med in och slår sig ner där. För den människan blir slutet värre

än början. Så ska det också gå för detta onda släkte.”

*De som lyder Fadern är Jesu familj
(Mark 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ [Jesu påståenden och konflikten med fariséerna fick även hans familj att tro att han var från sina sinnen, därför kommer de från Nasaret för att föra med sig honom med våld, se Mark 3:20-21.]

Medan Jesus fortfarande talade till folket kom hans mor och hans bröder. De stod utanför och ville tala med honom.

⁴⁷ Någon sade till honom: ”Lyssna, din mor och dina bröder står här utanför och vill tala med dig.”

⁴⁸ Men han svarade den som berättat det för honom: ”Vem är min mor, och vilka är mina bröder?”

⁴⁹ Och medan han sträckte ut handen [inte bara mot de tolv, utan alla som var där och lyssnade på hans undervisning] sade han: ”Se, här är min mor och mina bröder.

⁵⁰ Den som gör min himmelske Faders vilja är min bror och syster och mor.”

13

JESUS TALAR I LIKNELSER (13:1-52)

[Detta är det tredje av fem Jesu tal som Matteus har med i sitt evangelium. Talet innehåller åtta liknelser:

- Liknelsen om såningsmannen, vers 3-9.
Förklaras i vers 18-23.

- *Himmelriket liknas vid vete och ogräs, vers 24-29. Förklaras i vers 36-43.*

- *Himmelriket liknas vid ett senapskorn, vers 31-32*

- *Himmelriket liknas vid en surdeg, vers 33*

- *Himmelriket liknas vid en skatt i en åker, vers 44*

- *Himmelriket liknas vid pärlor, vers 45-46*

- *Himmelriket liknas vid ett nät, vers 47-48. Förklaras i vers 49-50.*

- *Liknelsen om husbonden, vers 52*

Av de sex liknelser som handlar om himmelriket börjar den första med sådden av gott vete och ont ogräs. Den avslutande handlar om den sista tidens skörd där de rättfärdiga separeras från de onda. De fyra liknelserna däremellan beskriver troligen tiden mellan sådden och skörden.

Jesus förklarar utförligt de två första och den sjunde liknelsen. Övriga måste tolkas, både utifrån sammanhanget och i ljuset av de liknelser som har förklarats. När välkända symboler från Gamla testamentet används väger deras traditionella tolkningar extra tungt i förståelsen. Detta gäller särskilt här i Matteusevangeliet, eftersom det riktar sig till judiska läsare. Om Matteus inte ansåg det nödvändigt att förklara symbolerna var de troligen välkända.]

Jesus undervisar folket

¹ *Samma dag gick Jesus ut från huset [Petrus hus i Kapernaum] och satte sig vid sjön.*

² *En stor folkskara samlades omkring honom, så han steg i en båt och satt i den medan allt folket stod på stranden.*

Liknelsen om såningsmannen - fyra jordmåner

(Mark 4:1-9; Luk 8:4-8)

³ *[Jesus använder ofta liknelser för att belysa andliga sanningar genom praktiska exempel från vardagen. I evangelierna finns ett trettiotal olika liknelser. Detta är den första, och i Mark 4:13 står det att den är grunden för alla liknelser som Jesus berättar.]*

Han talade till dem med många liknelser. Han sade:

”En såningsman gick ut för att så.

⁴ När han sådde föll en del vid **vägen**,
och fåglarna kom och åt upp det.

⁵ Andra (*exakt likadana sädeskorn, med samma förutsättningar*) föll på **stenig mark**,
där de inte hade mycket jord,
och de sköt upp på en gång eftersom jorden var tunn.

⁶ Men när solen steg upp förbrändes de,
och eftersom de inte hade någon rot torkade de bort.

⁷ Andra (*exakt likadana sädeskorn, med samma förutsättningar*) föll bland **törnen**,
och törnena växte upp och kvävde dem.

⁸ Andra (*exakt likadana sädeskorn, med samma förutsättningar*) föll i **god jord** och gav frukt,

en del hundra gånger (*mer än vad som var sått*) [1 Mos 26:12],
andra sextio gånger mer,
och några trettio gånger mer.

⁹ Den som har öron, han ska höra (*lyssna uppmärksamt, ta till sig och förstå min undervisning*)."

[Jesus förklarar liknelsen i vers 18-23. Israel har ett subtropiskt klimat. Man sår under höstens regnperiod och skördar på våren före den torra heta sommaren. Bilden för den här liknelsen är en åker där en väl upptrampad stig passerar rakt igenom den. I ytterkanterna mot berget är jordlagret tunnare och mot dikeskanterna växer törne. En såningsman sprider för hand ut frön. De olika jordmånerna syns inte för blotta ögat eftersom hela åkern nyligen är plöjd. Liknelsen säger inget om proportionerna mellan god och dålig jord, men generellt sett består en åker till största delen av god jord.]

Varför Jesus berättar liknelser

(Mark 4:10-12; Luk 8:9-10; 10:23-24)

¹⁰ Sedan kom lärjungarna till honom och frågade: "Varför talar du till dem i liknelser?"

¹¹ Han svarade: "Ni har fått gåvan att lära känna himmelrikets mysterier (*hemligheter, dolda planer*), men det har inte de andra.

¹² För den som har [*andlig kunskap*] ska få mer [*insikt och förståelse*], och det i överflöd, men

den som inte har, från honom ska tas också det han har.

¹³ Därför talar jag till dem i liknelser: Eftersom de ser [*har förmågan att se*], men ändå inte ser, och hör [*har förmågan att höra*], men ändå inte hör eller förstår.

¹⁴ De uppfyller Jesajas profetia:

Ni ska höra (*gång på gång*) men inte förstå,

ni ska se (*upprepade gånger*) men ingenting uppfatta.

¹⁵ För detta folks hjärta har blivit förstocket (*tjockt, hårt, känslökallt*),

de hör dåligt med sina öron

och de har stängt sina ögon,
så att de inte kan se med sina ögon

eller höra med sina öron
eller förstå i sitt hjärta och vända om
(*återvända*)

och bli botade (*helade, förnyade*) av mig.

[*Citat från Jes 6:9-10, utifrån den grekiska översättningen.*]

¹⁶ Saliga (*lyckliga, välsignade, avundsvärda*) är era ögon, eftersom de ser, och era öron, eftersom de hör.

¹⁷ Jag säger er sanningen (*sannerligen, amen*): Många profeter och rättfärdiga har längtat efter att få se det ni ser, men fick inte se det, och höra det ni hör, men fick inte höra det."

Förklaringen av liknelsen om såningsmannen

(Mark 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Hör nu [med öron som är öppna] på [vad som menas med] liknelsen om såningsmannen.

19 När någon hör budskapet om riket men inte förstår det, kommer den onde och rycker bort det som blivit sått i hans hjärta. Detta är sådden längs med **vägen**. [Det grekiska ordet för väg kan också betyda invanda tankebanor, tankemönster, dvs. förutfattade meningar och missuppfattningar av Guds ord. Dessa blir till en hård yta som hindrar säden från att tränga ner i myllan.]

20 Det som såddes på **stenig mark**(med bara ett tunt jordlager) är den som hör ordet och på en gång tar emot det med glädje.

21 Trots det har det inte fått slå rot inom honom, och han håller bara ut en tid. Så fort han möter lidande eller förföljelse för ordets skull, så kommer han genast på fall.

22 Det som såddes bland **törnena** är den som hör ordet, men världsliga bekymmer och bedräglig rikedom kväver ordet, så att det blir utan frukt. [Grundordet för törne är extremer. Det finns en koppling till läror som ensidigt betonar en enda sanning, se Matt 7:15-17.]

23 Men det som såddes i den **goda jorden** är den som hör ordet och förstår, och som bär frukt,

hundrafalt och sextiofalt och trettiofalt.”

Tre liknelser om himmelriket

1 (av 3) Liknelsen om vetet och ogräset

²⁴ Han berättade en annan liknelse för dem: ”Det himmelska kungariket [*Guds konungamakt som har sitt ursprung från himlen, finns redan nu överallt där Jesus är Herre, och kommer en dag att manifesteras på hela jorden då Jesus kommer tillbaka*] kan liknas vid en man som sådde god säd i sin åker.

²⁵ Medan alla låg och sov kom hans fiende och sådde falskt vete [*rajgräs, ett ogräs med giftig frukt som är snarlikt vete*] på åkern mitt bland vetet och gick sedan sin väg.

²⁶ När säden hade skjutit upp och format sädeskorn (*bar frukt*), visade sig också det falska vetet.

²⁷ Ågarens tjänare kom till honom och sade: ’Herre, sådde du inte god säd i din åker, varifrån kommer då ogräset?’

²⁸ Han svarade: ’En fiende har gjort detta.’ Så tjänarna sade till honom: ’Vill du att vi går och rensar bort ogräset.’

²⁹ Han svarade: ’Nej, när ni samlar in ogräset så rycker ni även upp vetet på samma gång.

³⁰ Låt båda växa tillsammans fram till skörden, och när skördetiden är inne ska jag säga till skördearbetarna att först samla ihop ogräset, och bunta ihop det så att det kan brännas upp. Sedan ska de samla in vetet i min lada.”

[Jesus förklarar liknelsen enskilt för lärjungarna lite senare i Matt 13:36-43. I det här området växer ett ogräs som kallas falskt vete. Det är troligt att Jesus syftar på detta gräs som är mycket snarlikt vetet men ger en giftig frukt. Det är först när frukten mognar man kan särskilja dem. I stället för att gulna till skörd som vetet gör blir frukten svart. På svenska kallas arten dårrepe eller giftigt rajgräs; dess latinska namn är Lolium temulentum.]

2 (av 3) Liknelsen om senapskornet (Mark 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Han berättade en annan liknelse för dem: "Himmelriket (*kungaväldet från himlen*) är som ett senapskorn som en man tar och sår i sin åker.

³² Det är det minsta av alla frön [*som vanligtvis planterades i landet*], men när det har växt upp är det större än alla trädgårdsväxter och blir ett träd, så stort att himlens fåglar kommer och bygger bo bland grenarna." [*Trädet kan symbolisera ett världsrrike, se Hes 17:23; 31:6; Dan 4:12-21.*]

3 (av 3) Liknelsen om jästen (Luk 13:20-21)

³³ Han berättade en annan liknelse för dem: "Himmelriket är som jästen (*surdegen*) som en kvinna gömmer (*blandar; grekiska 'enkrypto'*) i tre mått (*grekiska 'saton' motsvarar 13 liter*) mjöl [*totalt omkring 40 liter*] tills dess hela degen har jäst [*blivit påverkad av jästen*]."

[Det finns flera olika tolkningar av dessa två liknelser. Den första och uppenbara är att Guds rike växer, både som ett senapskorn och som en deg. Ser man till sammanhanget så är dessa två liknelser inbäddade mellan liknelsen om "ogräset och vetet" och dess förklaring. Huvudtemat i den liknelsen är att det finns ett falskt vete som tillåts växa parallellt med det äkta. Det finns alltså människor som kallar sig kristna men inte är det. Jesus säger i vers 41 att i tidsålderns slut ska änglar samla och föra bort alla ur hans rike som förleder och lever i laglöshet.]

I ljuset av den förklaringen och att ordet "träd" används om senapsbusken, kan senapskornet stå för en falsk oproportionerlig tillväxt. De yttre delarna av trädet långt från stammen blir t.o.m. hem för fåglar som tar bort Guds ord från människor, se vers fyra. Detta kan symbolisera yttre attacker mot Gudsriket. I Hesekiel och Daniel finns liknelser där fåglarna i trädet beskriver människor i ett rike. Appliceras den tolkningen blir den konsekvent med att både goda och onda människor sås in i riket, se vers 38.

Surdeg är genom hela Bibeln en bild på falska läror och i så fall förutsäger Jesus att det kan smyga sig in villoläror som sprider ondska inifrån. Jesus varnar för fariséernas och saddukéernas surdeg som är deras felaktiga lära, se Matt 16:6-12. Fariséerna levde inte som de lärde och saddukéerna var en privilegierad välbärgad elit som hade missförstått både Skrifterna och Guds kraft, se Luk 12:1 och Matt 22:29. Tre

mått mjöl för tankarna till 1 Mos 18:6 där just en kvinna, Sara, bakar bröd av tre mått mjöl inför Herrens besök hos Abraham. Genom både den judiska och kristna historien står det osyrade brödet för äkta gemenskap med Gud. Inför den judiska påsken städar man ur all jäst ur husen, se 2 Mos 12:15, och i den kristna nattvarden har brödet en central betydelse. Att då den som är ansvarig för att baka brödet "gömmer" in jäst som förstör gemenskapen med Gud är allvarligt.]

Syftet med liknelserna

(Mark 4:33-34)

³⁴ Allt detta talade Jesus i liknelser till folket, han talade inte till dem utan att använda en liknelse.

³⁵ Detta för att det som var sagt genom profeten skulle uppfyllas:

"Jag vill öppna min mun för att tala i liknelser. Jag ska förkunna vad som har varit dolt sedan världens skapelse."

[Citat från Ps 78:2, skriven av Asaf.]

[Även om Jesus redan förklarat varför han talade i liknelser till folket, se vers 10-17, så understryker Matteus detta med en referens från Gamla testamentet. Eftersom Jesus använde sig av olika undervisningsstilar senare syftar uttalandet att Jesus bara använde liknelser främst på detta undervisningstillfälle, se t.ex. Matt 15:3-9; 19:3-12.]

Jesus undervisar lärjungarna enskilt

³⁶ Sedan lät han folket gå och gick in i huset [*antagligen Petrus hus där Jesus bodde då han verkade i Galileen*].

Förklaringen till liknelsen om vetet och ogräset

Hans lärjungar kom till honom och sade: "Förklara för oss liknelsen om ogräset i åkern."

³⁷ Han svarade [*och förklarar liknelsen från vers 24-30*]:

"Den som sår den goda säden
är Människosonen.

³⁸ Åkern
är världen.

Den goda säden
är Guds barn (*rikets söner*).

Ogräset
är ondskans barn (*den ondes söner*).
[*Det kommer att finnas onda människor som kallar sig 'kristna', se vers 41.*]

³⁹ Ovännen som sådde det
är djävulen.

Skörden
är tidsålderns slut (*fulländning*).

Skördemännen

är änglar. [*Grekiska 'angelo' som betyder budbärare, syftar antagligen på Guds änglar som han ska sända ut, se vers 41.*]

⁴⁰ På samma sätt som ogräset [*som liknar det äkta vetet*] samlas ihop och bränns upp i eld, så ska det vara vid tidsålderns slut.

⁴¹ Människosonen ska då sända ut sina änglar och de ska samla ihop från hans rike alla som är stöttestenar (*personer som gör så att andra dras in i synd*) och alla som praktiserar laglöshet (*gör det som är orätt*),

⁴² och kasta dem i den brinnande ugnen. Där ska man gråta ljudligt och skära tänder (*där råder ångest, hat och ondska, ordagrant 'rent fysiskt skaka av skräck'*).

⁴³ Då ska de rättfärdiga lysa som solen, i sin faders rike [*en anspelning på Daniel 12:3*]. Den som har öron, han ska höra (*lyssna uppmärksamt, ta till sig och förstå min undervisning*)."

Tre liknelser om himmelriket

1 (av 3) Liknelsen om skatten i åkern

⁴⁴ [*Jesus fortsätter att undervisa lärjungarna enskilt:*] "Himmelriket (*Guds kungavälde, som finns överallt där hans vilja sker*) är som en dyrbar skatt som blivit gömd i en åker. En man finner den och gömmer den igen, och i sin glädje [*över upptäckten*] går han och säljer allt han äger och köper den åkern."

2 (av 3) Liknelsen om köpmannen och pärlorna

⁴⁵ "Himmelriket (*Guds kungavälde*) kan också liknas vid en köpman (*en resande uppköpare*) som söker efter dyrbara pärlor.

⁴⁶ När han hittar en dyrbar pärla, går han och säljer allt han äger och köper den."

[Vid en snabb anblick kan det verka som om frälsningen liknas vid en skatt och pärla, och människan måste sälja allt för att köpa den. Tittar vi däremot på de tre liknelser som Jesus förklarar, är det Gud som är huvudpersonen och den som agerar. Det är Gud som är mannen som sår den goda säden i de två första liknelserna och han är den som skördar vid tidsålderns slut, se vers 37 och 49. Det är därför troligt att mannen som hittar skatten i åkern är Gud själv och att köpmannen som söker pärlor också är Gud. Skatten hittas i åkern som tidigare var en bild på världen, se vers 38. Gud är den som söker efter människors hjärtan. Priset betalas med Jesu liv på korset.

I Gamla testamentet omnämns Israel ofta som Guds speciella skatt, se 2 Mos 19:5. Om skatten är en bild på Israel kan pärlan vara en bild på församlingen. I havet skapas pärlor när ett sandkorn råkat komma in i en mussla. Det lilla sandkornet irriterar musslan som kapslar in den lager på lager och pärlan växer. En fin bild på hur Jesus som var "stötstenen" blir grundstenen som församlingen byggs på. Pärlor

omnämns inte i Gamla testamentet, men var inte något obekant för lärjungarna. Köpmän importerade dem utomlands från Indiska Oceanen, Persiska viken och Röda havet. Havet symboliserar ofta världens nationer, och där finns Guds församling.]

3 (av 3) Liknelsen om nätet

⁴⁷ "Himmelriket (Guds kungavälde från ovan) kan också liknas vid ett dragnät som kastas i sjön och fångar fiskar av alla sorter.

⁴⁸ När det blir fullt, drar man upp det på stranden och lägger den goda fisken i korgar, men kastar bort den dåliga."

[Ett dragnät är ett stort nät som förs in mot stranden i en halvcirkel. Nätet kan vara en bild på evangeliet och Guds rike som sveper över jorden. På samma sätt som nätet samlar in alla sorters fiskar, når evangeliet alla folk och nationer. När Jesus talade detta hade bara Israel berörts av evangeliet, men Jesus indikerar att innan han kommer tillbaka ska hela världen ha hört evangeliet.]

Förklaringen av liknelsen med nätet

⁴⁹ "På samma sätt ska det vara vid tidens (den här tidsepokens) slut. Änglarna ska gå fram och separera de onda från de rättfärdiga,

⁵⁰ och kasta de onda i den brinnande ugnen. Där ska man gråta ljudligt och skära tänder (där råder ångest, hat och ondska, ordagrant 'så fylld av skräck att man rent fysiskt skakar av rädsla')."

[Jesus lär att mitt i församlingen finns både äkta kristna och sådana som aldrig tagit emot Jesus som sin Herre. Det räcker inte med att tillhöra en församling, göra goda gärningar - det handlar om att känna Jesus.]

Liknelsen om husbonden - hur ska man predika om himmelriket

⁵¹ "Har ni förstått allt detta [alla dessa liknelser om himmelriket i kapitel 13]?" De svarade honom: "Ja, Herre."

⁵² Då sade han till dem: "Varje skriftlärd [expert i Gamla testamentet] som blir en lärjunge för himmelriket (Guds kungavälde från ovan), han måste bli som en husbonde (en välbärgad man, familjefar) som ur sitt förråd kan ta fram både nytt och gammalt."

[En förkunnare av evangeliet som har accepterat Guds kungavälde och ställt sig under kungen Jesus och låter hans befallningar råda, ska generöst och fritt dela med sig av gamla sanningar men i nya former; med nya illustrationer så att det går att applicera Guds ord. Frasen "nytt och gammalt" kan också vara ett judiskt uttryck som helt enkelt betyder "ett stort överflöd", dvs. att han har stor kunskap i Guds ord.]

*Tillbaka till Nasaret där Jesus växt upp
(Mark 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ När Jesus hade avslutat dessa liknelser [i kapitel 13], lämnade han platsen. *[Jesus befann sig vid norra stranden av Galileiska sjön, inte så*

långt från Kapernaum där han bodde i Petrus hus.]

⁵⁴ När han kom till sin egen hemstad [*Nasaret, knappt tre mil från Kapernaum*] undervisade han i deras synagoga. De slogs av häpnad och sade: "Varifrån har han fått denna vishet och mirakulösa kraft?"

⁵⁵ Är inte detta hantverkarens son? [*Det grekiska ordet som ofta översätts snickare kan också betyda stenarbetare. Josef var antagligen en byggnadsarbetare som jobbade både med trä och sten.*] Heter inte hans mor Maria, och hans bröder Jakob, Josef, Simon och Judas?

⁵⁶ Hans systrar, är de inte alla [*gifta och bor*] här med oss? Varifrån har han fått allt detta?"

⁵⁷ De tog anstöt (*avvisade hans auktoritet, han blev en stöttesten*). Jesus sade till dem: "En profet är inte föraktad (*utan ära, respekt*), förutom i sin hemstad och i sin egen familj (*sitt eget hus*)."

⁵⁸ Han utförde inte många kraftgärningar (*manifestationer av Guds kraft*) där på grund av deras otro.

14

Johannes Döparens död (*Mark 6:14-29; Luk 9:7-9*)

¹ Vid samma tid fick tetrarken Herodes höra talas om Jesus. [*Herodes Antipas var en av Herodes den stores tre söner. Han regerade över Galileen och Perea, de områden där Jesus verkade.*]

² Han sade till sina tjänare: "Det är Johannes Döparen. Han har uppstått från de döda, och därför kan sådana krafter verka genom honom."

[I uttrycket "vid samma tid" används inte "chronos" som är sekventiell tid utan "kairos" som har mer fokus på själva händelsens innehåll än exakt när den inträffar. Matteus evangelium är mer en tematisk sammanställning än en kronologisk berättelse. Temat här är att på samma sätt som de i Nasaret hade en fel bild av vem Jesus var i föregående kapitel, Matt 13:54-58, hade även Herodes en felaktig bild av Jesus. I nästa stycke kommer bakgrunden till varför han trodde Jesus var Johannes Döparen.]

³ Herodes [*Antipas*] hade nämligen låtit gripa Johannes och slå honom i bojar och sätta honom i fängelse för Herodias skull, som var gift med hans bror Filippus.

⁴ Anledningen var att Johannes [*Döparen*] upprepade gånger hade sagt till honom: "Det är inte lovligt för dig att ha henne."

[Herodias var Herodes Antipas olovliga fru. Hon var ett barnbarn till Herodes den store. Som ung blev hon bortgift med sin farbror Herodes Filippus i Rom. Han ska inte förväxlas med tetrarken Filippus som regerade norr om Galileen, se Luk 3:1. Herodias och hennes första make Filippus fick en dotter, Salome. Under ett besök i Rom blev Herodes Antipas förtjust i Herodias. Hon skilde sig, flyttade från Rom och gifte sig med

Herodes Antipas. Han skilde sig också från sin fru, dottern till Aretas kung i Arabien, vilket skapade en politisk oro i området som ledde till öppet krig 36 e.Kr. Johannes Döparen hade fördömt deras agerande, eftersom de bröt mot Mose lag, se 3 Mos 18:16.]

⁵ Även om han hade velat döda Johannes [Döparen], var han rädd för folket eftersom de ansåg att han var en profet.

⁶ [Enligt den judiska historieskrivaren Josefus var Johannes Döparen fängslad i källaren på fästningen Machaerus på östra sidan om Döda havet. Han skriver också att Herodias dotter från hennes första äktenskap hette Salome.]

Så kom Herodes [Antipas] födelsedag. Herodias dotter [Salome] dansade inför dem (i mitten framför hela sällskapet på festen) och fascinerade (behagade, trollband) Herodes

⁷ så mycket att han med ed lovade att ge henne vad helst hon begärde [om det så skulle vara hälften av hans rike, se Mark 6:23].

⁸ Hon säger då, på uppmaning av sin mor: "Ge mig Johannes Döparens huvud på ett fat här och nu."

⁹ Kungen blev bedrövad, men för edens och gästernas skull befallde han att hon skulle få det,

¹⁰ och han lät halshugga Johannes i fängelset.

¹¹ Man bar in huvudet på ett fat och gav det till flickan (det grekiska ordet beskriver en flicka på

omkring tolv år), och hon bar det till sin mor.

¹² Johannes lärjungar kom dit och hämtade hans döda kropp och begravde den. Sedan gick de till Jesus och berättade vad som hade hänt.

Jesus drar sig undan

Mat till 5 000

(Mark 6:30-44; Luk 9:10-17; Joh 6:1-14)

¹³ När Jesus hörde detta [*nyheten om Johannes Döparens brutala död och att Herodes Antipas trodde Jesus var den uppståndne Johannes*], for han med båt därifrån till en enslig plats, där de kunde vara för sig själva.

[De ror norrut från Kapernaum längs med kusten för att stanna någonstans utanför staden Betsaida, se Luk 9:10.]

Men folket fick höra det och följde efter honom till fots från städerna [*längs med vägen från Kapernaum till Betsaida*].

¹⁴ När Jesus gick i land [*på en plats som i normala fall skulle varit relativt öde*] såg han en stor folkskara. Han blev djupt rörd av medömkan över dem och botade dem som var sjuka.

¹⁵ När det började bli kväll kom lärjungarna fram till honom och sade: "Platsen här ligger ensligt till, och det är redan sent. Sänd i väg folket, så att de kan gå in i byarna och köpa sig mat."

¹⁶ Jesus svarade: "De behöver inte gå bort, ni kan ge dem att äta."

17 De svarade: "Här har vi inte mer än fem bröd och två fiskar."

18 Han sade: "Kom med dem till mig."

19 Sedan sade han till folket att slå sig ner i gräset, och han tog de fem bröden och de två fiskarna och såg upp till himlen och välsignade dem.

[Jesus bad antagligen den judiska välsignelsen Hamotzi: "Välsignad är du Herre, universums Kung, som frambringar bröd från jorden."]

Han bröt bröden och gav bitarna till lärjungarna, och lärjungarna gav dem till folket.

20 Alla åt och blev mätta. Sedan samlade man upp de överblivna bitarna, tolv fulla korgar.

[Detta var en mindre korg som man hade med sig när man reste. Dessa tolv korgar tillhörde antagligen lärjungarna. Vid nästa matunder för 4 000 män används ett annat ord för en större typ av korg, se Matt 15:37.]

21 De som hade ätit var omkring 5 000 män, förutom kvinnor och barn.

*Jesus går på vattnet
(Mark 6:45-52; Joh 6:15-21)*

22 På en gång uppmanade han bestämt (var han tvungen att övertyga och nästan tvinga) lärjungarna att kliva i skeppet (större båt) och åka före honom till andra sidan, medan han skickade hem folket.

23 När han hade gjort detta, gick han ensam upp på berget för att be.

[Folket ville med våld göra honom till kung, se Joh 6:15. Att Jesus var tvungen att så bestämt skicka i väg lärjungarna, antyder att de också dragits med i folkets önskan att starta en politisk revolution mot romarna. Anledningen till att de kommit hit var att Jesus sökt en enslig plats för att vara i stillhet och bön efter nyheten om hans släkting Johannes Döparens död, se vers 13.]

Det blev kväll och han var fortfarande kvar där själv. *[Jesus hade nu varit i bön i flera timmar och fortsätter vaka och be hela natten fram till fjärde nattvakten, se vers 25.]*

24 Skeppet var nu mitt på sjön (*ordagrant "många stadier från land"*, en stadie är omkring 190 meter) och kastades hit och dit av vågorna, för de hade motvind.

25 Strax före gryningen (*under den fjärde nattvakten, någon gång mellan klockan tre och sex*) kom Jesus till dem, gående på sjön. *[Job 9:8]*

26 När lärjungarna förstod att han gick på sjön, blev de förskräckta (*fyllda med fruktan*) och sade: "Det är ett spöke!" Och de skrek av rädsla.

27 Men på en gång började Jesus tala med dem och sade: "Ta det lugnt (*var vid gott mod*), Jag Är (*det är jag*). Var inte rädda."

[Frasen "Jag Är" är densamma som Gud

använder när han uppenbarar sig för Mose, se 2 Mos 3:14.]

28 Petrus svarade honom och sade: "Herre, om det är du, befall mig att komma till dig på vattnet."

29 Han sade: "Kom!"

Petrus steg ur båten och började gå på vattnet, och kom emot Jesus.

30 Men när han såg (*kände, upplevde med sina sinnen*) hur stark vinden var blev han rädd. När han började sjunka ropade han: "Herre, rädda (*hjälp, fräls*) mig!"

31 På en gång sträckte Jesus ut sin hand, tog tag i honom och sade: "Vilken kortvarig (*liten*) tro du har, varför tvivlade du (*höll du på att tappa tron, drogs du åt två håll*)?"

[Det uttalandet kan tyckas märkligt. Jämfört med de andra lärjungarna som satt kvar i båten hade ju Petrus stor tro! Ordet "oligos" kan betyda liten, men även kortvarig i tid. Det sammansatta ordet "oligo-pistis" beskriver Petrus tro som är liten eller snarare kortvarig. Problemet som Jesus adresserar är Petrus instabila tro som har höga toppar och djupa dalar. Först tror han Jesus är ett spöke, sedan går han på vattnet för att på nytt tvivla och börja sjunka. Ordet för tvivla här är "edistasas", det används bara här och i Matt 28:17.]

32 När de [*Petrus och Jesus*] hade kommit in i båten, lade sig (*mojnade*) vinden.

³³ De som var i båten tillbad honom (*böjde sig i ödmjukhet, föll på knä, kysste bildligt hans hand i vördnad*) och sade: "Du är verkligen Guds Son!"

Jesus botar sjuka i Gennesaret

(Mark 6:53-56)

³⁴ När de hade farit över sjön kom de till Gennesarets landområde [*som var en bördig slätt söder om Kapernaum*].

³⁵ När folket där kände igen honom skickade de ut bud i hela trakten, och man förde alla som var sjuka till honom.

³⁶ Man bad honom att de skulle få röra vid tofsen på hans mantel. [*Ryktet om hur en kvinna blivit helad på detta sätt måste ha nått dem, se Matt 9:20-22.*] Alla som rörde vid den blev fullständigt friska.

[Här används prepositionen "dia" framför det grekiska ordet "sozo" som både betyder helad och frälst. Prepositionen som betyder "genom" förstärker att de blev "genom-helade", dvs. fullständigt helade på en gång.]

15

Mänskliga traditioner och Guds bud är inte alltid samma sak

(Mark 7:1-23)

¹ Sedan kom fariséer och skriftlärda från Jerusalem [*där den högsta religiösa eliten var samlad i Sanhedrin*] fram till Jesus och sade:

² "Varför bryter dina lärjungar mot fädernas tradition (*förordning*)? De tvättar ju inte händerna [*för att bli ceremoniellt rena*] innan de äter."

³ Han svarade:

"Varför bryter ni själva mot Guds bud (*instruktioner*) på grund av er tradition [*den muntliga traditionen med stadgar och regler hur man skulle tolka Guds bud*]?"

⁴ Gud har ju sagt [*i ett av de tio budorden, se 2 Mos 20:12; 5 Mos 5:16*]:

'Hedra (*värdesätt, respektera*) din far och din mor,'

och [*där överträdelsen av detta bud enligt 2 Mos 21:17 är*]:

'Den som smädar (*förbannar*) sin far eller mor ska döden dö.'

⁵ Men ni påstår att om någon säger till sin far eller sin mor: 'Det som jag hade kunnat hjälpa dig med, det ger jag som tempelgåva',

⁶ då behöver han inte visa aktning för sin far eller mor. Så sätter ni Guds ord ur kraft på grund av er tradition.

[*Det hebreiska namnet för denna tempelgåva är korban, se Mark 7:11. Detta var en typ av löftesoffer där givaren förband sig att ge en gåva vid ett senare tillfälle, men förvaltade pengarna fram tills löftet infriades. Enligt reglerna friskrevs givaren från ansvaret att försörja sina föräldrar, vilket helt klart bröt mot Mose lag att ära sina föräldrar.*]

⁷ Ni hycklare (*skådespelare*)! Jesaja profeterade rätt om er när han sade [*Jes 29:13*]:

⁸ Detta folk närmar sig mig med sina läppar (*de säger rätt saker*),

men deras hjärtan är långt borta från mig.

⁹ Deras tillbedjan är helt meningslös (*fåfäng*),

för de undervisar mänskliga läror (*doktriner*).”

Om rent och orent

¹⁰ Han kallade till sig folket och sade till dem: ”Lyssna och förstå!

¹¹ Det som orenar en person (*ohelgar, gör någon ceremoniellt oren och hindrar kontakten med Gud*) är inte vad som kommer in i munnen. Det är vad som kommer ut ur munnen som orenar en människa.”

¹² Då gick lärjungarna fram till honom och sade: ”Vet du att fariséerna [*de högsta ledarna från Jerusalem som kommit ända hit*] tog anstöt (*blev chockade, vände sig emot dig*) på grund av vad du sade?”

¹³ Han svarade: ”Varje växt som inte är planterad av min himmelske Fader ska ryckas upp med roten. [*Kan syfta på liknelsen om ogräset i Matt 13:24-29.*]

¹⁴ Låt dem vara (*bry er inte om dem*)! De är blinda ledare för blinda. Om en blind leder en blind faller båda i gropen.”

15 Petrus tog till orda och sade till honom: "Förklara denna liknelse för oss." *[Vad är det som orenar en människa, i vers 11.]*

16 Jesus sade:

"Är ni också [indoktrinerade i samma tänkesätt som fariséerna och] utan förstånd (oförmögna att dra egna slutsatser)? [Jesus uppmanar sina lärjungar att använda sitt intellekt.]

17 Förstår ni inte att allt som kommer in i munnen passerar genom magen och går vidare ut från kroppen?

18 Men det som går ut ur munnen kommer från hjärtat, och det är detta som orenar en människa.

19 För från hjärtat kommer:

onda tankar,

mord,

äktenskapsbrott (*en gift person som är otrogen i sitt äktenskap*),

otukt (*olovlig sex, en ogift person som har sex med någon annan*),

[Det grekiska ordet "pornea" används här och grundordet betyder "att sälja sig till slaveri". Pornografi är ett sammansatt ord av just detta ord "pornea" och "grafo", som betyder "något skrivet eller tecknat". Pornografi är en beskrivning antingen i text eller grafiskt av någon som säljer sig sexuellt.]

stölder,
mened (*falskt vittnesbörd*),
nedvärderande tal (*smädande, hårt föraktfullt tal*).

[Alla dessa sju kategorier är i plural i grundtexten. Ordet "och" används inte mellan varje punkt. Detta språkbruk visar att det inte bara är exakt dessa sju punkter som orenar en människa; det är några exempel.]

²⁰ Det är detta som gör människan oren. Men att äta utan att ha tvättat händerna, det orenar inte människan."

Jesus drar sig undan till Tyros och Sidon

En kananeisk kvinnas tro (Mark 7:24-30)

²¹ Jesus gick ut därifrån [*från staden Kapernaum, i Galileen, där han bodde under sin verksamma period*] och drog sig undan till området kring Tyros och Sidon. [*Två kuststäder längs med Medelhavet som låg i Fenikien, nuvarande Libanon, cirka 8 mil nordväst från Kapernaum.*]

²² En kananeisk kvinna från trakten kom och ropade med hög sprucken röst: "Herre, Davids son, ha förbarmande över mig (*känn medlidande med mig och grip in*)! Min dotter är svårt demoniserad (*plågas och är ansatt av en demon*)."

²³ Men Jesus sade inte ett ord. Hans lärjungar kom och bad honom gång på gång: "Skicka i väg henne (*svara henne så att hon inte behöver*

besvära oss mer). Hon följer ju efter oss och ropar (med sprucken röst, okontrollerat, störande)."

²⁴ Han svarade [till sist kvinnan och sade till henne]: "Jag är bara sänd till de förlorade fåren från Israels hus."

²⁵ Men hon kom och tillbad (*böjde sig i ödmjukhet och vördnad, föll på knä*) och sade: "Herre, hjälp mig!"

²⁶ Jesus svarade henne: "Det är inte rätt att ta barnens bröd och kasta det åt tamhundarna (*de små hundarna*)."

²⁷ Hon sade: "Ja, Herre, men även tamhundarna äter smulorna som faller ner från deras herrars bord."

²⁸ Då svarade Jesus henne: "O kvinna, din tro (*uthållighet, tillit*) är stor. Låt det du vill ske."

[Kvinnan upprepar sin önskan om hjälp och knäböjer inför Jesus. Det finns två olika ord för hund på grekiska. Här i vers 26-27 används inte det vanliga ordet för en vildhund, grekiska "kyon", se Matt 7:6, utan en diminutiv form "kynarion", som beskriver en mindre, tam familjehund. Det blir även tydligt i beskrivningen att de finns i hemmet och äter under barnens bord. Det hebreiska ordet för hund är "kelev", som ordagrant betyder "som ett hjärta" och trofast. Jesus har jämfört judarna med förlorade får och små barn, se vers 24 och 26. Jesus jämför inte kvinnan med en oren vildhund, vilket annars var ett vanligt skällsord, och skulle vara väldigt nedsättande. Trots detta krävs ändå en stor tro och en ödmjuk inställning

från kvinnans sida för att godta att bli liknad vid familjens hund, som har lägre rang än barnen. Jesu uttalande är crescendo och höjdpunkten i detta stycke. Det förstärks också genom ett kiastiskt mönster kring uttrycken stor/liten tro som har sitt centrum här:

Matt 14:31 "Vilken liten/kortvarig tro du har" - riktat till lärjungen Petrus.

Matt 15:28 "O kvinna, din tro är stor" - riktat till en icke-jude och kvinna!

Matt 16:8 "Vilken liten/kortvarig tro ni har" - riktat till lärjungarna.]

I samma ögonblick blev hennes dotter helad (botad).

Tillbaka till Galileen via Dekapolis

Många helas (Mark 7:31-37)

²⁹ Jesus lämnade den platsen [Tyros och Sidon, se vers 21, och rörde sig österut via Dekapolis, se Mark 7:21]. Han gick längs med [östra sidan av] Galileiska sjön och sedan upp på ett berg [en bergssluttning] där han satte sig.

³⁰ Då kom mycket folk till honom, och de hade med sig lama, blinda, krymplingar, stumma och många andra som man lade ner vid hans fötter (i snabb följd) och han botade dem.

³¹ När folket såg de stumma tala, krymplingarna bli friska, de lama gå, och de blinda se, häpnade man och prisade (tackade) Israels Gud. [Att de prisade "Israels Gud" indikerar att Jesus var på

östra sidan om Galileiska sjön och folket var icke-judar.]

*Mat åt 4 000
(Mark 8:1-10)*

³² [Detta är det andra brödundret som omnämns i Bibeln; tidigare på våren hade Jesus gjort ett brödunder för 5 000 judar på västra sidan av Galileiska sjön, se Matt 14:13-21. Nu är Jesus på den östra sidan av Galileiska sjön efter en tur utanför de judiska områdena med start vid Tyros och Sidon och sedan tillbaka via Dekapolis, se Mark 7:31. Många hade kommit ut från städer och byar och följde med Jesus och det är tredje dagen. Man hade troligtvis med sig lite mat för en dag eller så, men var mer upptagna med att bli botade och höra Jesu undervisning än att tänka på sitt behov av mat. Det har gått några veckor sedan det förra brödundret som skedde vid påsktiden då gräset var grönt efter regnen, se Joh 6:10. Vid den här tiden är det mesta gräset bortbränt och temperaturen en bit över trettio grader på dagen, och Jesus bryr sig om människornas välbefinnande så de orkar vandrigen hem i värmen.]

Då kallade Jesus till sig sina lärjungar och sade: "Jag känner medlidande över folket, de har nu varit med mig i tre dagar och de har inget [*kvar*] att äta. Jag vill inte skicka hem dem hungriga - de kan bli alldeles uttröttade [*och kollapsa*] på vägen hem."

³³ Lärjungarna sade till honom: "Var kan vi hitta så mycket bröd här i ödemarken att alla dessa människor kan äta sig mätta?"

³⁴ Jesus frågade dem: "Hur många bröd har ni?"

De svarade: "Sju, och några små fiskar."

³⁵ Då bad han folket slå sig ner på marken.

³⁶ Han tog de sju bröden och fiskarna, och tackade Gud. [*Jesus bad antagligen den judiska välsignelsen Hamotzi: "Välsignad är du Herre, universums Kung, som frambringar bröd från jorden."*] Han bröt bröden och gav bitarna till lärjungarna, och lärjungarna gav dem till folket.

³⁷ Alla åt och blev mätta. Sedan samlade man ihop sju stora korgar med de överblivna bitarna. [*Här används ett annat ord för korg än i matundret med 5 000 män, se Matt 14:13-21. Dessa sju korgar var stora korgar; ordet används t.ex. i Apg 9:25, och kunde rymma en människa.*]

³⁸ De som hade ätit var 4 000 män, förutom kvinnor och barn.

³⁹ Sedan skickade han i väg folket, gick i båten och for till trakten av Magadan. [*På västra sidan av Gennesarets sjö, strax norr om Tiberias.*]

[Vad är skillnaderna mellan de två matundren? Det första undret för 5 000 finns med i alla evangelier; se Matt 14:13-21; Mark 6:30-44; Luk 9:10-17; Joh 6:5-13. Det har mer av judisk karaktär. Talet fem står för nåd. Jesus som är livets bröd kommer med nåd, först och främst till det judiska folket, och vill mätta den andliga

hungern hos de tolv stammarna i Israel, som representeras av de tolv korgarna som blev över. Undret för de 4 000 beskrivs här i Matt 15:32-39 och i Mark 8:1-9. Det är riktat till hela jordens folk. Undret sker på icke-judisk mark, och talet fyra som används om de fyra väderstrecken symboliserar hela jorden. Talet sju står för fulländning, och de sju korgarna tillsammans med helandet som föregick matundret visar Guds förmåga att möta alla behov för alla människor. Av alla Jesu under är det bara två, matundret för 5 000 och uppståndelsen, som återges i alla fyra evangelierna. Viktiga sanningar och händelser betonas ofta genom upprepningar i Bibeln. Johannes är den som tydligast kopplar ihop den andliga dimensionen i matundret, när han bara några verser senare tar med Jesu uttalande: "Jag är livets bröd. Den som kommer till mig skall aldrig hungra, och den som tror på mig skall aldrig någonsin törsta", se Joh 6:35.]

16

De religiösa ledarna vill se ett tecken för att tro

(Mark 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ *Fariséerna och saddukéerna kom fram till honom. [Detta är första gången dessa två judiska grupperingar, som hade vitt skilda uppfattningar om hur man skulle läsa Skriften, nu gemensamt kom till Jesus.] De ville sätta honom på prov (fresta och fälla honom) och krävde att få se ett*

tecken från himlen [*något spektakulärt mirakel som bevisade att han var sänd av Gud*].

² Han svarade: "På kvällen säger ni: 'Det blir vackert väder, eftersom himlen är röd',

³ och på morgonen: 'I dag blir det oväder, eftersom himlen är röd och dystert.' Ni vet hur ni ska tyda himlens utseende, men ni kan inte tyda tecknen för tiderna.

⁴ Ett ont och trolöst släkte begär ett tecken, men inget annat tecken ska ges än Jona-tecknet." Sedan lämnade han dem och gick sin väg.

[Matteus har tidigare i Matt 12:39-40 förklarat hur profeten Jonas vistelse i fiskens buk är en bild på Jesu död och uppståndelse på tredje dagen.]

Den farliga surdegen

(Mark 8:14-21)

⁵ När lärjungarna for över [*från den västra sidan*] till andra [*norra*] sidan sjön hade de glömt att ta med sig bröd. [*De lämnar Magdala i hast, glömmet ta med bröd, och beger sig i båten till norra sidan av Galileiska sjön nära Betsaida, se Mark 8:22.*]

⁶ Jesus sade till dem: "Var på er vakt (*se upp*) för fariséernas och saddukéernas surdeg."

[Surdeg är en brödddeg som innehåller jäst och mjölk-syrabakterier. Man använde oftast inte färsk jäst utan tog ett stycke jäst deg, som man sparade från förra baket, och knådade in det i den nya degen som sedan ställdes att jäsa. På samma

sätt som surdegen påverkar hela degen, påverkar falska läror hela församlingen, se 1 Kor 5:8.]

⁷ *[Lärjungarna förstod inte vad Jesus menade.]*

De diskuterade med varandra *[om fysiskt bröd]* och de sade: "Det måste vara för att vi inte hade med oss bröd som han tar upp detta ämne nu."

⁸ Jesus märkte vad de pratade om och sade: "Varför diskuterar ni att ni inte har något *[fysiskt]* bröd? Vilken kortvarig (*liten*) tro ni har!

⁹ Förstår ni fortfarande ingenting? Kommer ni inte ihåg de fem bröden till de 5 000 och hur många mindre flätade korgar ni fick över? *[12 korgar, se Matt 14:20-21.]*

¹⁰ Eller de sju bröden till de 4 000 och hur många stora korgar ni fick över? *[7 korgar, se Matt 15:37-38.]*

¹¹ Hur kan ni tro att jag talade om bröd? Akta er för fariséernas och saddukéernas surdeg."

¹² Då förstod de att det inte var för surdeg i bröd han varnade dem, utan för fariséernas och saddukéernas lära.

Människoson och Guds Son *(Mark 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Jesus kom till området kring Caesarea Filippi.

[Ett hedniskt område norr om Galileen. Här finns ett av källflödena för Jordanfloden, med utsikt över en brant klippvägg med grottor där bl.a. avguden Pan tillbads. Dessa grottor kallades i folkmun helvetets portar och ansågs vara en portal till dödsriket.]

Jesus frågade sina lärjungar: "Vem säger folket att Människosonen är?"

¹⁴ De svarade: "Några säger Johannes Döparen, andra Elia, och andra Jeremia eller någon av profeterna."

¹⁵ Han sade till dem: "Men vem säger ni att jag är?"

¹⁶ Simon Petrus svarade och sade: "Du är den Smorde (*Messias, Kristus*), den levande Gudens son."

¹⁷ Då svarade Jesus honom: "Salig (*lycklig, välsignad*) är du, Simon, Jonas son. Kött och blod (*någon människa*) har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himlen.

¹⁸ Jag säger dig, du är Petrus [*grekiska 'Petros', en liten sten*], och på denna klippa [*grekiska 'Petra', en stor massiv klippa, precis som den strax utanför Caesarea Filippi*] ska jag bygga min församling, och dödsrikets (*Hades*) portar ska inte stå emot den.

[Det är troligt att Jesus pekar på den klippa som de står intill, och på ett praktiskt sätt illustrerar att församlingen är som en stad på ett berg, Matt 5:14, högt över all ondska. Området här vid foten av berget Hermon har ofta förknippats med ockult verksamhet. Ugaritiska lertavlor från 1200 f.Kr. kallar området "ormens plats". Den verkliga fienden och kampen blir snart tydlig här när Satan försöker influera Petrus att tillrättavisa Jesus och hindra hans lidande, död och uppståndelse, se vers 23.]

19 Jag ska ge dig nycklarna till (*auktoritet att stänga och öppna*) det himmelska kungariket, allt du binder (*förbjuder att ske*) på jorden, ska redan vara bundet (*förbjudet att ske*) i himlen. Allt du löser (*tillåter att ske*) på jorden, ska redan vara löst (*tillåtet att ske*) i himlen.”

[I Bibelns bildspråk betecknar "nycklar" mandat och fullmakt. Lösa och binda var termer som användes av de skriftlärda när man beslutade om vad som var rätt och fel i olika situationer. I Matt 5:19 använder Jesus samma grekiska ord för "lösa" när han talar om att "upphäva" ett bud. Jesus upprepar snart frasen "binda och lösa" igen när han undervisar alla tolv lärjungarna, se Matt 18:18. Där handlar det om att församlingsledningen har mandat att avgöra konflikter i församlingen, se Matt 18:17.]

20 Sedan gav han en strikt order till lärjungarna att inte berätta för någon att han var Jesus den Smorde (*Messias, Kristus*).

Jesus berättar om sin död och uppståndelse (Mark 8:31-33; Luk 9:21-22)

21 *[Denna händelse inträffar ett halvår före Jesu korsfästelse. Under de drygt två år som han har varit med lärjungarna har han bara nämnt om sin död tre gånger. Detta är den fjärde, men nu börjar han undervisa dem om detta mer ofta och tar upp det ytterligare elva gånger.]*

Från och med nu började Jesus berätta hur han måste gå till Jerusalem och utstå mycket lidande genom överstepräster och de skriftlärda [*dvs. rådet, Sanhedrin i Jerusalem, som bestod av överstepräster, skriftlärda och folkets äldste*] och hur han skulle bli dödad, men uppstå på den tredje dagen.

²² Då tog Petrus honom avsides (*för att samtala privat*). Han tillrättavisade Jesus skarpt och sade: "Gud förbjud det, Herre, detta får inte ske dig."

²³ Men Jesus vände sig om [*mot och inom hörhåll för lärjungarna, se Mark 8:33*] och sade till Petrus: "Gå bort (*bakom mig, ur min åsyn*), Satan [*titel på djävulen som ordagrant betyder motståndare eller åklagare*]. Du är ett hinder för mig (*en stötsten, du vill få mig på fall*), för du tänker inte Guds tankar utan mänskliga tankar (*du har inte Guds perspektiv*)."

*Att mista livet, men ändå vinna det
(Mark 8:34-38; Luk 9:23-27)*

²⁴ Sedan sade Jesus till sina lärjungar: "Om någon vill bli min efterföljare måste han förneka sig själv (*glömma bort sina egna själviska intressen*) och ta upp sitt kors och följa mig [*hålla sig till mig, följa mitt exempel, och om det behövs också lida för min skull*].

[Jesus hade tidigare talat om att 'ta upp sitt kors' bildligt talat, se Matt 10:38. Nu blir orden än mer verkliga för lärjungarna, se Matt 16:21; 20:20-23.]

²⁵ För den som vill rädda (*frälsa, bevara*) sitt liv (*sin själ*) ska mista det, men den som mister sitt liv (*sin själ*) för min skull ska finna det [*får ta del av Guds livskvalitet*].

[Grekiska 'psuche' betyder både liv och själ, och används i båda betydelseerna här i vers 25-26, se även Joh 12:25. Att 'förneka sig själv' i vers 24 handlar inte om brist på självaktning och självkänsla. Jesu efterföljare har skäl till en bättre självbild än någon annan. Den faderskärlek Gud känner för sina barn är enorm och bygger inte på gärningar utan barnskap, se t.ex. Matt 6:8; 6:26; 7:11; 18:4. Bergspredikan börjar med saligprisningar och visar på vad det innebär att vinna livet, se Matt 5:3-12. Utifrån vers 26 'att vinna hela världen' handlar självförnekelsen om att sätta Gud och hans rike främst. Samma kontrast finns i Matt 6:19-24 där Jesus säger att man inte kan tjäna både Gud och mammon.]

²⁶ Vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen men förlorar sitt liv (*sin själ*)? Vad kan en människa ge i utbyte mot sitt liv (*sin själ*) [*sitt välsignade liv i Guds rike*]?

²⁷ Människosonen ska komma med sina änglar i Faderns härlighet (*ära, majestät*), och då ska han belöna (*föra räkenskap med*) varje människa efter hans livsstil (*gärningar, vanemässiga handlande*)."

Jesu ansikte strålade av ljus
(*Mark 9:1-13; Luk 9:27-36; 2 Pet 1:16-18*)

28 "Jag säger er sanningen (*sannerligen, amen*): Några av dem som står här kommer inte att möta döden förrän de har sett Människosonen komma i sitt rike."

[Möjliga förklaringar på denna vers är att det syftar på pingstdagen, då den helige Ande blev utgjuten. Troligast är dock att det är en förutsägelse av nästa händelse en vecka senare, då tre av lärjungarna får se en glimt av Jesus i hans härlighet i hans rike, se Matt 17:1-8. Det kan knappast vara en förutsägelse om Jesu andra tillkommelse, eftersom Jesus aldrig gjorde anspråk på att veta tiden för detta, se Matt 24:36. Vid himmelfärden pressade lärjungarna honom på svar när han skulle upprätta riket, men Jesus ber dem att hellre fokusera på att vara använda här och nu, se Apg 1:6-8.]

17

¹ Sex dagar senare tog Jesus med sig Petrus, Jakob och hans bror Johannes upp på ett högt berg där de kunde vara för sig själva (*i enskildhet*).

[Enligt tradition är det berget Tabor, men det är mer troligt att det är berget Hermon i närheten av Caesarea Filippi, som är den senaste platsen som Jesus besökte, se Matt 16:13. Det är troligt att Matteus knyter an till hur Mose gick upp på berget Sinai och efter sex dagar fick se Gud, se 2 Mos 24:15. Jesus är den andre Mose som det talas

om i 5 Mos 18:15 och den som fullbordar Moses kallelse.]

² Där förvandlades hans utseende inför dem, hans ansikte lyste (*klart och tydligt*) som solen, och hans kläder blev vita som ljuset.

³ Plötsligt fick de se Mose och Elia samtala med honom.

⁴ Då började Petrus tala, och sade till Jesus: "Det är underbart (*gott, ärofyllt*) att få vara här, om du vill, så ska jag göra tre hyddor, en åt dig, en åt Mose och en åt Elia."

[I Luk 9:33 står det också att "Petrus inte visste vad han sade." Det är möjligt att han anknyter till Lövhuddohögtiden, Sukkot, som firas på hösten. Man bygger då hyddor med tak av löv under bar himmel för att minnas israeliternas ökenvandring efter deras uttåg/exodus ur Egypten. Enligt judisk tro och tradition förknippas högtiden också både med den messianska ankomsten och inträdandet av den messianska tidsåldern, se Apg 3:21. Dessa kopplingar till den messianska förväntan är tydlig då Jesus besöker Jerusalem under Sukkot, se t.ex. Joh 7:2, 27, 31, 40-42.]

⁵ Plötsligt medan han fortfarande talade kom ett skinande moln och omslöt dem [*främst Jesus, Elia och Mose, men lärjungarna träder också in i detta moln, se Luk 9:34. Molnet är en gammaltestamentlig bild av Guds närvaro, se 2 Mos 13:21-22; 40:34-38; 1 Kung 8:10-13.]* En röst

från molnet sade [*på liknande sätt som Fadern talat till Jesus vid hans dop, se Matt 3:17*]: "Detta är min älskade (*enda*) son, som jag har (*och alltid haft*) mitt välbehag i. Lyssna (*ständigt*) på honom."

⁶ När lärjungarna hörde detta, kastade de sig [*raklånga*] ner med sina ansikten mot marken och greps av stor fruktan (*förskräckelse*).

⁷ Men Jesus kom och rörde vid dem och sade: "Stå upp och var inte rädda."

⁸ När de lyfte upp sina ögon, såg de ingen förutom Jesus.

[Genom hela Bibeln har viktiga händelser skett på berg. På berget Moria blir Abraham ledd att offra Isak, som är en bild på Jesus. Mose får lagen på berget Sinai och Elia offrar till Gud på berget Karmel, osv. På detta berg såg nu lärjungarna hur Jesus samtalande med Mose och Elia som representerar lagen och profeterna. Att det är ett samtal, visar på den harmoni som finns mellan det Gamla och det nya förbundet. Till sist ser lärjungarna bara Jesus; en tydlig bild på att Jesus är den som fullkomnar lagen och profeterna, se Matt 5:17.]

⁹ Medan de var på väg ner från berget befallde Jesus dem: "Berätta inte för någon om det ni har sett förrän Människosonen har uppstått från de döda."

¹⁰ Lärjungarna frågade honom: "Varför säger de skriftlärdade att Elia måste komma först?"

¹¹ Han svarade: "*[Skriften stämmer, det är som*

Mal 4:5 säger:] Elia ska komma och återställa allt.

¹² Men jag säger er att Elia redan har kommit, och de kände inte igen honom utan gjorde med honom som de ville. Så ska också Människosonen bli behandlad och lida genom dem.”

¹³ Då förstod lärjungarna att han talade till dem om Johannes Döparen.

En pojke befrias

(Mark 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ [Jesus, Petrus, Jakob och Johannes kom ner från berget och mötte upp med de andra nio lärjungarna nästa dag, se Luk 9:37.]

När de var tillbaka bland folket kom en man fram och föll på knä för honom

¹⁵ och sade: ”Herre, förbärma dig över min son. Han är fallandesjuk (*ordagrant 'blir sjuk under månens inflytande', grekiska ordet beskriver sjukdomar med periodiskt återkommande anfall och kramper*) och plågas svårt. Ofta faller han i elden och många gånger i vattnet.

¹⁶ Jag tog honom till dina lärjungar, och de kunde inte bota honom.”

¹⁷ Då svarade Jesus [*och riktar sig till folkskaran och lärjungarna*]: ”Ni släkte utan tro (*en generation som inte vill tro*) som är helt fördärvat! [*Det är inte otroligt att associationerna går till israeliterna som vandrade i öknen och tappade tron och i stället tillbad guldkalven då Mose gick upp på berget Sinai.*] Hur länge ska jag vara kvar hos er? Hur ska jag stå ut med er?”

*[Han vänder sig nu till pojkens far och säger:]
"För hit honom till mig."*

¹⁸ Jesus tillrättavisade demonen, och den for ut ur honom, och pojken var botad i det ögonblicket.

¹⁹ Senare kom lärjungarna enskilt till Jesus (*för att samtala privat med honom*) och frågade: "Varför kunde inte vi driva ut demonen?"

²⁰ Han svarade: "På grund av er otro. Sannerligen säger jag er (*jag säger sanningen till er*), om ni har tro som ett senapskorn [*det minsta av alla frön, se Matt 13:32*] kan ni säga till det här berget: Flytta dig dit bort, och det kommer att flytta sig. Ingenting blir omöjligt för er."

[Jesus illustrerar nu sin undervisning genom att använda berget, som de står vid foten av, som en bild på långt större och omöjliga problem och svårigheter än att driva ut en demon. Det är inte storleken på tron som är avgörande, utan inställningen, viljan att tro till skillnad från apati och ovilja. I parallellstället i Mark 9:24 ber pojkens far en enkel bön: "Herre, jag tror! Hjälp min otro." Tro som ett senapskorn är en ihållande tro, den fortsätter att växa och ger inte upp och den får näring av Guds ord och bön.]

²¹ Den här sorten [*den familjen av demoner*] kan inte drivas ut genom annat sätt än bön och fasta. [*Vers 21 finns inte med i de äldsta manuskripten, och är troligen ett tillägg från Mark 9:29 som en förklaring till hur lärjungarna hade tappat tron.*

Brist på bön och fasta gör att umgänget med Gud minskar vilket leder till att fokus skiftar från tron på Guds kraft till ens egen begränsade förmåga. Lärjungarna hade ju fått auktoritet att driva ut demoner redan i Matt 10:7.]

Jesus berättar för andra gången att han ska dö

(Mark 9:30-32; Luk 9:43-45)

²² När de var samlade igen i Galileen [tillbaka i närheten av Kapernaum, se vers 24] sade Jesus till dem: "Människosonen ska överlämnas i människors händer,

²³ och de kommer att döda honom, och på tredje dagen ska han uppstå." Då blev de mycket bedrövade.

Tillbaka till Kapernaum

²⁴ När de hade återvänt till Kapernaum kom de som tog upp tempelskatten fram till Petrus och frågade: "Betalar inte er mästare någon tempelskatt?"

[Det fanns tre typer av skatter: Lokal skatt/tull för varor, det romerska rikets inkomstskatt och den judiska tempelskatten. Utöver detta gav man också tionde och offer. Tempelskatten var under andra templets tid en halv shekel, vilket motsvarade två drachmer som var grekernas grundläggande myntenhet. Värdet motsvarade två dagslöner. Det var en frivillig årlig gåva för att täcka omkostnaderna kring tempeltjänsten, se 2 Mos 30:12. Sista betalningsdagen var i slutet på mars, och gällde alla män mellan 20 och 50

år. Att bara Petrus och Jesus betalar denna skatt, kan antyda att de övriga lärjungarna var under 20 år. Det var inte ovanligt att man redan vid 13 års ålder började följa en rabbin.]

²⁵ Han svarade: "Jo." När Petrus var hemma igen frågade Jesus innan han hunnit säga något: "Vad tror du, Simon? Kräver de jordiska kungarna tull och skatt av sina söner eller av andra?"

²⁶ Petrus svarade: "Av andra." Jesus sade till Petrus: "Sönerna går alltså fria.

²⁷ Men för att ingen ska ta anstöt av oss, så gå ner till sjön och kasta ut en krok. Öppna munnen på den första fisk som du drar upp. Där kommer du att hitta ett silvermynt (*grekiska 'stater', motsvarade fyra drachmer*). Ta det och lämna det för dig och mig."

18

Vem är störst i Guds rike?

(Mark 9:33-37; 9:42-48; Luk 9:46-48; 17:1-2)

¹ *[Detta är det fjärde av de fem Jesu tal som Matteus har med i sitt evangelium.]*

Ungefär samtidigt [som Jesus har pratat med Petrus om att de ska betala tempelskatten på ett övernaturligt sätt, se Matt 17:25-27] kom [de andra] lärjungarna fram till Jesus och frågade: "Vem är alltså störst (*har högsta rang, är viktigast i jämförelse med andra*) i det himmelska kungariket?"

[Utifrån parallellstället i Mark 9:33 frågar Jesus dem vad de pratat om på vägen. Svaret dröjer men till sist erkänner de förläget att de diskuterat vem som var störst. Den här gången gällde det särskilt Petrus ställning i förhållande till de andra lärjungarna. Den inbördes rangordningen var ett återkommande samtalsämne. Det tas upp igen i Matt 20:20-28 och precis innan Jesu död i Luk 22:24. Hela stycket från vers 2 fram till 18 är Jesu svar på frågan vem som är störst. Den störste i himmelriket är som ett svagt och sårbart litet barn som behöver Faderns beskydd.]

² Då kallade Jesus till sig ett litet barn. *[Här används det grekiska ordet "paidion" som beskriver ett mindre barn upp till skolåldern. Jesus befinner sig i Petrus hus i Kapernaum, se Mark 9:33, så det är inte otroligt att det är Petrus barn som Jesus tar fram för att på ett illustrativt sätt undervisa om ödmjukhet.]* Jesus ställde det mitt ibland dem

³ och sade:

"Jag säger er sanningen, om ni inte omvänder er (totalt förändrar ert nuvarande tänkesätt) och blir som små barn, kan ni inte (nej inte under några omständigheter) komma in i det himmelska kungariket.

⁴ Den som därför ödmjukar sig (väljer att böja sig) som det här lilla barnet är störst i det himmelska kungariket. *[Ett litet barn är helt beroende av sina föräldrar för sin överlevnad. Stor i Guds rike är den som ödmjukar sig inför*

Gud och sätter sin tillit till honom.]

⁵ Den som tar emot (*välkomnar, accepterar, är gästfri mot*) ett litet barn som detta [*en sann Jesu lärjunge*] i mitt namn, han tar emot (*välkomnar*) mig.

⁶ Men den som förleder en av dessa små [*en Jesu lärjunge*] som tror (*förtröstar, litat*) på mig, för honom vore det bättre om han fick en kvarnsten hängd om halsen och sänktes i havets djup.

⁷ Ve dig värld (*ett starkt uttryck av sorg och ett fördömande av världen*) för dina snaror (*fällor, frestelser och påverkan för att få människor på fall, synda och missa målet*). Det går inte att undvika att snaror (*förförelser, frestelser*) kommer, men ve den människa genom vilken de kommer. [*Jesus känner sorg och bedrövelse över den som förleder andra men fördömer också dessa handlingar.*]

⁸ Om din hand [*frestar dig att göra fel*] eller din fot förleder dig [*att gå till en plats som frestar dig att synda*],

hugg av den och kasta bort den.

Det är bättre för dig att gå in i livet stympad eller lam

än att ha två händer eller två fötter och bli kastad i den eviga elden.

⁹ Om ditt öga förleder dig [*att se på något som frestar dig att synda*],

så riv ut ögat och kasta bort det.

Det är bättre för dig att gå in i livet enögd

än att ha två ögon och kastas i det brinnande Gehenna (*helvetet*).

[Jesus lär inte ut självstympning, utan talar om att det är nödvändigt att ta bort sådant som förleder oss, även om det är kärt för oss.]

¹⁰ Se till att ni inte föraktar (*nedvärderar, tänker nedsättande om*) någon av dessa små. *[Jesus hade kallat fram ett barn, se vers 2, och använder nu det i sin praktiska undervisning som en bild för en Jesu lärjunge.]* Jag säger er att deras änglar i himlarna alltid ser min himmelske Faders ansikte (*de är alltid i hans närvaro*)."

[Det var en vanlig judisk uppfattning att varje person hade en skyddsängel. Bibeln säger inte så mycket om detta, men Matteus judiska läsare uppfattade sannolikt den här versen så. Vad vi vet är att änglarna står inför Gud, se Luk 1:19. Fadern ser sina barn och tolererar inte att någon förleder dem.]

Liknelsen om det förlorade fåret (Luk 15:1-7)

¹² "Vad tror ni om det här? *[Visst är det så här.]* Om en man har hundra får och ett av dem kommer bort, lämnar han då inte de nittionio kvar i bergen och ger sig ut och letar efter det som är borta?

¹³ Och om han hittar det, sannerligen säger jag er, då gläder han sig mer över det än över de nittionio som inte hade gått vilse.

14 På samma sätt är det också vår himmelske Faders vilja att inte någon av dessa små [*en Jesu efterföljare, se vers 10*] ska gå förlorad.”

Konflikthantering
(Luk 17:3)

15 [*Jesus fortsätter att undervisa lärjungarna. Jesus sade i vers 7 att det inte går att undvika att snaror, förförelser, frestelser kommer. Det är alltså bara en tidsfråga tills någon säger eller gör något som sårar en annan troende, även i en kristen miljö. Anledningen till att Jesus just nu undervisar om förlåtelse och hur relationer kan helas och upprättas, beror på att några av lärjungarna hade pratat illa om Petrus, och hans ledarroll, bakom hans rygg, se vers 1. Det är uppenbart att det är Petrus som känt sig sårad eftersom han frågar hur många gånger han ska förlåta, se vers 21.*]

”Om din broder (ett syskon, en annan troende) syndar (vandrar bort från den rätta vägen, begår ett misstag) mot dig [*följ då de här stegen*]:

Gå enskilt och tillrättavisa (*visa på hans fel, begär en förklaring av*) honom. Om han väljer att lyssna på dig har du vunnit tillbaka en broder.

[*Det är viktigt att den som blivit sårad faktiskt berättar det för den som gjort honom illa, många gånger vet kanske inte den skyldige om att hans sätt sårar andra personer.*]

- 16 Om han väljer att inte lyssna på dig, så ta med dig en eller två [*personer*] till, för 'på två eller tre vittnesmål ska varje ord (*uttalande*) avgöras' [*5 Mos 19:15*].
- 17 Om han inte bryr sig om (*vägrar att lyssna på, visar förståelse för*) dem, så berätta för församlingen. Om han inte bryr sig om (*vägrar att lyssna på*) församlingen, så betrakta honom som en hedning och en tulltjänsteman. [*Associera dig inte med honom, men älska honom, börja om från början med trons grunder.*]
- 18 Jag säger er sanningen:

Allt ni binder på jorden (*förbjuder att ske*),
ska redan vara bundet i himlen (*förbjudet att ske*).
Allt ni löser (*tillåter att ske*) på jorden,
ska redan vara löst (*tillåtet att ske*) i himlen.

[De skriftlärda använde termerna binda och lösa när man beslutade om vad som var rätt och fel i olika situationer. Något 'bundet' var förbjudet, medan något 'löst' var tillåtet, se Rom 7:2. Här handlar det om att församlingsledningen har mandat att avgöra konflikter i församlingen, se vers 17. Församlingen ska göra allt för att lösa konflikter mellan människor. När en inblandad part väljer förlåtelsens och upprättelsens väg, blir personen 'löst'. På motsvarande sätt 'binds' den som inte vill omvända sig i sina synder. Direkt efter detta, i vers 19-20, talar Jesus om bön. Det

ger en antydning om att bön är det första steget, ett beslut måste först vara bundet eller löst i himlen i bön, innan det verkställs på jorden.]

19 Åter säger jag er sanningen:

Om två av er här på jorden kommer överens om att be (*är i harmoni, samstämmigt frågor*) om något, så ska det ske genom min Fader, som är i himlen.

20 För där två eller tre är församlade (*förenade i enhet, dragna nära varandra av mig, sammanfogade*) i mitt namn, där är jag mitt ibland dem.”

[Löftet om Jesu närvaro där ”två eller tre” samlas bör först och främst tolkas utifrån sammanhanget före och efter, se vers 15-18 och 21. När församlingsledningen samlas i bön inför ett beslut om en annan troende som felat, då är Jesus närvarande och stadfäster det beslut som fattas.]

Hur många gånger ska man förlåta?

(Luk 17:4)

21 Då kom Petrus fram till honom och sade: ”Herre, hur många gånger kan min broder synda mot mig och ändå få förlåtelse av mig? Så mycket som upp till sju gånger?”

[Enligt den rabbiniska traditionen som baserades på Amos 1:3, räckte det att förlåta någon tre gånger. Den fjärde gången någon gjorde samma fel mot dig behövde du inte förlåta, eftersom

omvändelsen inte ansågs vara genuin. Petrus föreslog nu mer än det dubbla. Talet sju står också för fulländning.]

22 Jesus svarade honom: "Jag säger dig, inte upp till sju gånger, utan sjuttio-sju gånger." [Uttrycket "sjuttio-sju" kan motsvara talet 490 eller 77. Oavsett hur man översätter står båda talen för en obegränsad förlåtelse!]

[Talet "sju", som Petrus nämner, och Jesu svar "sjuttio-sju" för tankarna till Första Moseboken där båda dessa tal omnämns i berättelsen om brodermördaren Kain. Hans ättling Lamek hade ärvt Kains benägenhet till våld och var dessutom också skrytsam och drevs av hämndlystnad. Om någon skadade honom skulle han hämnas "sjuttio-sju" gånger, se 1 Mos 4:15, 23-24. En kristen ska alltså vara lika benägen att förlåta som Lamek var att hämnas. På samma sätt som Lamek ville att straffet skulle överstiga brottet, ska förlåtelsen vida överstiga brottet.

Talet 490 ger även associationer till jubelåret. Förlåtelsen ska vara som ett enda stort jubelår där allt startar om på nytt! Det finns tre sabbater i lagen: vilodagen, viloåret och jubelåret. Var sjunde dag ska människan vila från sitt arbete. Vart sjunde år ska marken vila, se 3 Mos 25:4-5. Båda dessa sabbater var temporära, men vart 49:e år, efter sju sabbatsår, är det jubelår. Då vilas jorden, slavar frigges, alla återfår sina egendomar och alla skulder avskrivs, se 3 Mos 25:10-16.

Tio gånger fyrtionio talar om en obegränsad förlåtelse.]

En liknelse om förlåtelse

²³ *[Jesus besvarar Petrus fråga med en liknelse:]*
”Alltså kan det himmelska konungariket liknas vid en mänsklig kung som ville ha redovisning av sina tjänare (*summera de olika kontona, hålla räkenskap med dem*).

²⁴ När han började redovisningen, förde man till honom en man [*en tjänare*] som var skyldig honom 10 000 talenter.

[Jesus använder det högsta använda siffervärdet och den dåtida högsta valutaenheten i sin liknelse. En talent var värd minst 6 000 denarer; där en denar motsvarade en arbetares dagslön. Skulden var alltså enorm, 60 miljoner dagslöner, vilket motsvarar flera miljarder svenska kronor. En skuld omöjlig att betala tillbaka själv!]

²⁵ Eftersom han inte kunde betala, gav hans herre ordern att han skulle säljas [*som slav*] tillsammans med sin fru, barn och allt han ägde, så att skulden kunde betalas på det sättet.

²⁶ Då kastade sig tjänaren ner på marken och tillbad (*böjde sig i ödmjukhet, föll på knä, kysste hans hand i vördnad*) och sade: 'Ha tålmod med mig, jag ska betala tillbaka allt.'

²⁷ Hans herre hade medlidande (*hans hjärta blev rört*) och han frigav honom och avskrev (*förlät*) honom hans [*enorma*] skuld.

28 När samme tjänare kom ut, träffade han på en av sina medtjänare, som var skyldig honom hundra denarer. [*En denar motsvarade en dagslön för en arbetare, hela summan motsvarade tre månadslöner.*] Han tog tag i hans hals och började skaka honom gång på gång och sade: 'Betala det du är skyldig.'

29 Hans arbetskamrat kastade sig ner på marken och bad honom: 'Ha tålmod (*ge mig tid*), så ska jag betala tillbaka dig allt.'

30 Men han ville inte (*vägrade, hade ingen längtan att göra det*), utan fängslade honom, till dess han [*hans anhöriga*] kunde betala skulden.

31 När de andra tjänarna såg vad som hände blev de mycket upprörda (*smärtade det dem*), och de berättade allt som hänt för sin herre [*konungen*].

32 Då kallade hans herre den förste tjänaren till sig och sade till honom: 'Du onde (*avskyvärde*) tjänare, här efterskänkte jag hela din skuld, bara för att du bad mig om det.

33 Skulle du inte då känna medlidande med din arbetskamrat, på samma sätt som jag hade medlidande med dig?'

34 Upprörd till ilska överlämnade hans herre honom åt fångvaktarna till att bli torterad tills han kunde betala tillbaka allt han var skyldig.

35 På samma sätt ska min himmelske Fader göra med er, om ni inte fritt förlåter er broder från hjärtat."

19

På väg mot Jerusalem (Mark 10:1)

¹ När Jesus hade avslutat detta tal [*om förlåtelse, se föregående kapitel*] bröt han upp från Galileen och kom in i Judéen från andra [*östra*] sidan Jordan.

² Stora skaror följde honom, och han helade dem där.

[Jesus har nu påbörjat sin sista vandring mot Jerusalem. Om ett par månader kommer han att möta korset och döden, men också uppståndelsen och segern över döden. Lukas beskriver fler detaljer från den här perioden, se Luk 9:51-18:30.

Både Galileen och Judéen låg väster om Jordanfloden med Samarien mitt emellan. Samariens variant av judendom ansågs vara hädisk och oren. Av den anledningen undvek judarna området, trots att det innebar en längre resa att vandra öster om Jordanfloden via Pereen för de tre årliga högtiderna i Jerusalem. Resan tog en vecka och man färdades ofta tillsammans i grupper som skydd mot rövare och vilda djur. Här beskrivs hur Jesus följde den traditionella rutten, men det finns tillfällen då han tog vägen via Samarien, se Joh 4:3-4; Luk 9:52.]

Om äktenskap och skilsmässa (Mark 10:2-12)

³ [*I Matteus tematiska sammanställning följer naturligt Jesu undervisning om skilsmässa direkt*

efter att han talat om ödmjukhet och förlåtelse. Den placeringen visar tydligt att Gud alltid först och främst vill se återupprättelse och försoning, en skilsmässa är den sista utvägen. Synen på skilsmässa varierade bland de olika judiska grupperingarna:

- De strikta esséerna som levde i öknen förbjöd skilsmässa helt och hållet.*
- Rabbinen Shammai tillät skilsmässa i specialfall.*
- Rabbinen Hillel hade en liberal syn och tillät skilsmässa av en mängd orsaker, t.o.m. något så banalt som vidbränd mat.*
- Rabbinen Akiba gick så långt så att en man kunde skilja sig om han hittade en mer attraktiv fru.*

Det är möjligt att man ville att rabbinen Jesus skulle ta ställning i frågan och på så vis alltid göra någon grupp besviken. Det kan också ha funnits en bakomliggande tanke på att få Jesus att säga något som retade upp de romerska ledarna. Johannes Döparens avrättning var en direkt följd av hans kritiska uttalanden om Herodes Antipas skilsmässa och omgifte, se Matt 14:3-4.]

Några fariséer kom fram till Jesus för att sätta honom på prov (*fresta och fälla honom*) och frågade: "Är det tillåtet för en man att skilja sig från sin hustru av vilken anledning som helst (*finns det något lagligt skäl för skilsmässa*)?"

⁴ Han svarade:

”Har ni inte läst att Skaparen från början gjorde dem till man och kvinna?” [1 Mos 1:27]

⁵ Och han fortsatte:

”Därför ska en man lämna sin far och sin mor för att leva med sin hustru,

och de två ska bli ett (*vara förenade, oskiljbara*). [Citat från 1 Mos 2:24.]

⁶ De är inte längre två utan ett.

Det Gud har fogat (*limmat, fäst*) samman ska människan alltså inte skilja åt (*separera*).”

⁷ De frågade: ”Varför har då Mose befallt mannen [i 5 Mos 24:1-4] att ge henne ett skilsmässobrev och skilja sig (*skicka i väg henne*)?”

[Det är inte helt tydligt vad ”motbjudande” i 5 Mos 24:1-4 syftar på. Vissa ansåg att vad som helst hos hustrun som orsakade mannen obehag var ”motbjudande” och skäl nog för skilsmässa, medan de striktare menade att det handlade om sexuell otrohet. Andra hävdade att ordvalet, tillsammans med 3 Mos 20:10 gör att det inte kan syfta på otrohet i äktenskapet, eftersom detta ju bestraffades med stening, se t.ex. Joh 8:2-11 där man vill stena en kvinna som begått äktenskapsbrott. I så fall handlar skilsmässobrevet som Mose syftar på om sexuell synd före äktenskapet under trolovningen, vilket var fallet i Matt 1:19 när Josef trodde att Maria varit otrogen.]

⁸ Han svarade: "Därför att era hjärtan är så hårda tillät Mose er att skiljas från era hustrur, men från begynnelsen var det inte så.

⁹ Jag säger er: Den som skiljer sig från sin hustru av annat skäl än otukt och gifter sig med en annan, begår äktenskapsbrott."

[Guds originalplan var att människor inte skulle skiljas, och därför är tanken att inte heller de som blir pånyttfödda - Jesu efterföljare - ska skilja sig. Äktenskapet gäller "tills döden skiljer dem åt", se Rom 7:1-3; 1 Kor 7:39. På samma sätt som i Bergspredikan sätter Jesus en högre standard än Mose lag. Det enda skälet till skilsmässa för troende par är otrohet. Paulus tar även upp att ifall den ena blir frälst och den andra då vill skiljas, då kan man inte hindra det, se 1 Kor 7:15. Gud hatar skilsmässa, se Mal 2:16, för han vet personligen vilken djup smärta det medför, se Jer 3:8. Hela frågan är ett dilemma då det å ena sidan är fel att alls skilja sig och å andra sidan blir fel om man tillämpar idealbilden av ett äktenskap på ett lagiskt sätt, se Jesu svar till äktenskapsbryterskan i Joh 8:2-11. Det är intressant att i nästa stycke lyfter Jesus fram och välsignar barnen, de som ofta far illa vid en skilsmässa, se Matt 19:13-15.]

¹⁰ *[Det är inte bara fariséerna som blir förvånade över Jesu svar.]* Lärjungarna sade: "Om detta är mannens ställning gentemot hustrun *[om det är så höga krav för att tillåta en skilsmässa, se vers*

3 och 9], då är det bättre att inte gifta sig alls.”

¹¹ Men Jesus sade: ”Det är inte alla som kan ta emot detta ord, utan det är för dem som har fått det givet [*fått gåvan av Gud att leva ogifta*].

¹² [*Det finns tre kategorier:*]

[*Medfödd:*] Det finns de som är födda eunucker. [*Fysiskt eller psykiskt oförmögna till äktenskap.*]

[*Påtvingad:*] Andra har blivit eunucker (*kastrerade*) av människor. [*Bokstavligt, men även bildligt, av olika orsaker inte gift sig.*]

[*Frivillig:*] Andra har själva valt att bli eunucker [*avstå från äktenskap*] för himmelrikets skull.

Den som kan får acceptera detta.”

[*Jesus förutser att inte alla kan förstå att äktenskapet inte är för alla. Jesus betonar dock att det är relativt få som är kallade att leva i celibat, det är en särskild kallelse. Det var ju Gud som såg på den syndfria människan och sade att det inte var gott att vara själv, se 1 Mos 2:18. Paulus som förespråkade att den som hade den särskilda kallelsen skulle förbli ogift i 1 Kor 7:24-28, sade också att det var en demonisk lära att förbjuda äktenskap, se 1 Tim 4:1-3.*]

Jesus och barnen

(*Mark 10:13-16; Luk 18:15-17*)

¹³ [*Jesus har just svarat på frågor om skilsmässa och äktenskap. Nästa ämne gäller barn som Jesus sätter stort värde på. Eftersom det är barnen som kommer i kläm när föräldrarna separerar är det fint att se hur Jesus välkomnar dem i sin famn.*]

Sedan kom man till honom med barn (2-11 år), man ville att han skulle lägga händerna på och be [*välsignelse*] över dem. Lärjungarna tillrättavisade (*hindrade, sade strängt till*) dem. [*I tron om att Jesus hade viktigare saker för sig, eller att barnen inte var betydelsefulla för honom, motade lärjungarna bort föräldrarna.*]

¹⁴ Då sade Jesus: "Låt barnen vara och hindra dem inte från att komma hit till mig! Himmelen tillhör sådana som de."

¹⁵ Han lade händerna på dem [*vart och ett av barnen*].

Sedan gick han därifrån.

Jesus talar med en rik ung man
(*Mark 10:17-31; Luk 18:18-30*)

¹⁶ Då (*plötsligt, oväntat*) kom en person fram till honom och frågade: "Mästare, vad gott [*vilka goda gärningar*] ska jag göra för att få evigt liv?" [*Mannen var ung och rik, se Matt 19:20, 22. Han var också en ledare, antagligen en föreståndare i synagogan, se Luk 18:18.*]

¹⁷ Jesus svarade: "Varför frågar du mig om vad som är gott? Det finns bara en som är god [*och det är Gud*]. Men vill du gå in i livet (*Guds överflödande liv, själva kärnan och meningen med livet, äkta liv*), så måste du ständigt hålla budorden."

¹⁸ Han frågade: "Vilka?"

Jesus svarade:

"Du ska inte mörda [*2 Mos 20:13*],

du ska inte begå äktenskapsbrott [2 Mos 20:14],
du ska inte stjäla [2 Mos 20:15],
du ska inte vittna falskt (*ljuga i rättssalen*) [2 Mos 20:16],
¹⁹ hedra (*visa respekt för*) din far och din mor [2 Mos 20:12]
och du ska älska din medmänniska som dig själv [3 Mos 19:18].”

²⁰ Den unge mannen (*omkring 20-40 år gammal*) sade: ”Jag har hållit alla dessa sedan unga år, vad saknar jag?”

[Frågan som han verkar ställa är varför han ännu inte fått frid i hjärtat, trots att han har försökt hålla buden.]

²¹ Jesus svarade: ”Vill du vara fullkomlig [*och verkligen älska din nästa som dig själv som mannen hävdade att han gjorde, se vers 19*], gå och sälj vad du äger och ge åt de fattiga. Då kommer du att ha en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig.” [*För en sådan yttre handling skulle det behövas en inre förvandling. Jesus visste var mannens hjärta och skatt fanns: i hans rikedom, se Matt 6:21.*]

²² När den unge mannen hörde detta, gick han bedrövad sin väg, för han hade många ägodelar (*ägde mycket jord och mark*).

²³ Då sade Jesus till sina lärjungar: ”Sannerligen säger jag er (*jag säger er sanningen*), det är svårt för en rik människa att komma in i himmelriket.

²⁴ Igen säger jag er, det är lättare för en kamel

att komma in genom ett nålsöga, än för den som är rik att komma in i Guds rike.”

[Jämförelsen mellan det största vanliga djuret i Mellanöstern i kontrast till den minsta öppningen i ett vanligt förekommande föremål, illustrerar att det är omöjligt mänskligt sett för en rik att ta sig in i himmelriket, om inte Gud griper in, se vers 26. Kamelen används även i liknelsen om att sila mygg och svälja kameler, se Matt 23:24. Under medeltiden uppstod en sägen att en låg och smal port i Jerusalems mur kallades "nålsögat", men det finns inga belägg för att en sådan port fanns i bruk under Jesu tid.]

²⁵ När lärjungarna hörde detta häpnade de (*blev de helt överväldigade och förvånade*) och sade: "Vem kan då bli frälst (*räddad från evig död*)?"

²⁶ Men Jesus såg på dem och sade: "För människor är detta omöjligt, men för Gud (*tillsammans med, bredvid, i hans närvaro*) är allt möjligt."

²⁷ Då svarade Petrus och sade: "Se, vi har lämnat allt för att följa dig [*i motsats till den rike unge mannen, se vers 22*], vad kommer vi att få?"

²⁸ Jesus svarade dem: "Jag säger er sanningen. När allt återskapas (*föds på nytt*) ska Människosonen sitta (*ner*) på sin tron av härlighet (*ära, pris*) [*i tusenårsriket*]. Och då ska ni som har följt mig, sitta på tolv troner och döma Israels tolv stammar.

²⁹ Var och en som har försakat (*fått överge*) hus eller bröder eller systrar eller far eller mor

eller barn eller åkermark för att följa mig ska bli belönad många gånger om, och få evigt liv som arv.

³⁰ Många som [nu] är de första ska bli de sista, och många som [nu] är de sista ska bli de första.”

[Nästa stycke, Matt 20:1-16, förklarar detta påstående om "de första" och "de sista" genom en liknelse med vingårdsarbetare som alla får samma lön oavsett när på dagen de började arbeta.

Vers 29 att "försakat barn" måste ses i sitt sammanhang. Det kan betyda att man väljer att inte gifta sig och skaffa barn för himmelrikets skull, se vers 12. Är man däremot gift har Jesus nyss talat om äktenskapet och barnens höga värde, se vers 5 och 13. Ett av kraven för att bli en församlingsledare är att man tar hand om sin egen familj, se Tit 1:5-9; 1 Tim 3:1-13. Så versen kan inte tala om att lämna sina barn vind för våg för evangeliets skull! Det var Petrus som sade att han lämnat allt för att följa Jesus, till skillnad från den unge, och antagligen då också ogifte, rike mannen, se vers 27. Jesu svar riktar sig främst till Petrus. Han var antagligen den äldste av de tolv lärjungarna och den enda av dem som vi med säkerhet vet var gift. Lärjungaskapet innebar att han faktiskt under perioder kom att lämna sin familj. Samtidigt ser vi Jesu omsorg om honom. När Petrus kallas får han en väldig fiskfångst som gör att familjen är väl försörjd, se Luk 5:6. Jesus väljer också att låta Petrus hus i Kapernaum bli missionsbasen i Galileen och

därigenom ge Petrus mycket tid hos sin familj. När barnen är äldre följer Petrus hustru med på missionsresorna, se 1 Kor 9:5.]

20

De första och sista vingårdsarbetarnas lön

¹ *[Jesus berättar en liknelse för att illustrera påståendet i Matt 19:30: "De första ska bli de sista, och de sista ska bli de första." Gud liknas vid en vingårdsägare som hyr in säsongarbetare för att bärga in druvskörden.]*

"Det himmelska kungariket kan liknas vid en landägare (*storbonde, familjefar*), som tidigt på morgonen [*i gryningen vid sextiden*] gick ut för att leja arbetare till sin vingård.

² Han kom överens med dem om en dagslön på en denar [*den vanliga dagslönen för en arbetare*] och skickade sedan in dem till sin vingård.

³ Runt tredje timmen (*klockan nio på morgonen*) [*judisk tid räknas från soluppgången klockan sex på morgonen*] gick han ut igen och fick se andra män sysslösa på torget.

⁴ Han sade till dem: 'Gå in i min vingård ni också, och ni ska få rimlig betalning.' Så de gick dit.

⁵ Runt sjätte timmen (*mitt på dagen*) och nionde timmen (*tretiden på eftermiddagen*) gick han ut igen.

⁶ Även vid elfte timmen [*klockan fem på eftermiddagen, en timma innan solen gick ned och arbetsdagen var slut*] gick han ut igen. När

han såg några andra stå där sade han till dem: 'Varför står ni här hela dagen sysslolösa (*utan arbete*)?'

⁷ De svarade honom: 'Därför att ingen har anställt oss.' Han sade till dem: 'Gå in till vingården ni också.'

⁸ När det blivit kväll [*klockan sex, se vers 12*] sade vingårdens ägare till förmannen: 'Kalla på arbetarna och betala ut deras lön. Börja med de som kom sist och sluta med de första.'

⁹ De som hade blivit anställda vid elfte timmen (*klockan fem*) kom och fick en denar var [*en dagslön*].

¹⁰ När sedan de första kom antog de att de skulle få mer, men var och en av dem fick också en denar.

¹¹ När de fick det, muttrade de (*viskade irriterat i låg ton*) åt markägaren,

¹² och sade: 'De där som kom sist har bara arbetat en timme, ändå jämställer du dem med oss som har burit tunga bördor hela dagen och slitit i solens hetta.'

¹³ Då svarade han en av dem och sade [*personligen till honom*]: 'Min kamrat, jag behandlar inte dig illa (*sårar inte dig*). Kom vi inte överens om en denar per dag?

¹⁴ Ta det som tillhör dig och gå. Det är min vilja (*önskan*) att ge den siste lika mycket som dig.

¹⁵ Har jag inte rätt att göra vad jag vill med det som är mitt? Eller är ditt öga förmörkat av ondska [*är ditt hjärta fyllt med ondska och avundsjuka*] för att jag är god (*generös*)?'

[Jesus använder inte det vanliga ordet för vän och ömsesidig vänskap, "philos", utan "hetairos" som kan översättas med kamrat eller kompanjon. Ordet användes inom judendomen för någon som var kvalificerad att vara en religiös lärare, men ännu inte var officiellt ordinerad. Att Jesus använder detta ord här kan visa på en utsträckt hand, Jesus vill vara vän, men vänskapen behöver bekräftas. De två andra gångerna ordet används i Nya testamentet är Matt 22:12 och Matt 26:50. Vid båda dessa tillfällen visar det sig att den andra parten har onda intentioner.]

¹⁶ Så ska de som [nu] är de sista [då] bli de första, och de som [nu] är de första ska [då] bli de sista."

Jesus berättar för tredje gången att han ska dö

(Mark 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ *[Jesus och lärjungarna befinner sig i Jordandalen, i närheten av Jeriko, se vers 29. Jesus förutsäger nu på nytt sin död och uppståndelse. Han började tala mer öppet om detta, se Matt 16:21; 17:22. Tematiskt hör detta ihop med hur "de sista ska bli de första, och de första ska bli de sista". Jesus, den förstfödde över skapelsen, se Kol 1:15, skulle bli behandlad som den lägsta av alla förbrytare och korsfästas, men sedan uppstå och bli över alla andra namn, se Fil 2:5-11.]*

När Jesus var på väg upp till Jerusalem, tog han de tolv lärjungarna avsides (för att tala enskilt

med dem). Där längs med vägen [*medan de vandrade framåt*] sade han till dem:

¹⁸ "Se, vi går nu upp till Jerusalem. Människosonen ska utlämnas åt överstepräster och de skriftlärda, och de ska döma honom till döden.

¹⁹ De ska utlämna honom åt hedningarna för att han ska hånas och pryglas hårt och bli korsfäst, men på den tredje dagen ska han uppstå."

Jakob och Johannes söker positioner

(Mark 10:35-45)

²⁰ Då kom Sebedeus söners mor [*Salome, se Matt 27:56; Mark 15:40*] fram till Jesus tillsammans med sina söner [*Jakob och Johannes, två av Jesu tolv lärjungar, se Mark 10:35*]. Hon föll på knä och ville be honom om något.

²¹ Han frågade henne: "Vad vill du?"

Hon sade: "Lova mig att mina båda söner får sitta bredvid dig i ditt rike, den ene till höger och den andre till vänster." [*De två förnämsta platserna i Guds rike.*]

²² Jesus svarade [*och riktade sig nu främst till Jakob och Johannes*]: "Ni vet inte vad ni ber om. Kan ni dricka den bägare som jag ska dricka?"

De svarade: "Ja, det kan vi."

²³ Då sade han: "Ni ska dricka min bägare, men platserna till höger och till vänster om mig är inte min sak att ge bort. De ska ges åt dem som min Far har förberett dem till."

[Det är uppenbart att Jakob och Johannes inte förstått vad de frågat efter. Bara Jesus kan bära

världens synd. Att "dricka bågaren" är en bild på att gå igenom lidande, se Ps 75:9; Jes 51:17. Jesus förutsäger dock att de kommer att lida för sin tro senare. Jakob halshöggs, se Apg 12:2; och Johannes deporterades till ön Patmos, se Upp 1:9. En liknande diskussion om vem som är störst sker även sista kvällen tillsammans med Jesus före hans korsfästelse, se Luk 22:24-27.]

24 När de tio [andra lärjungarna] hörde detta blev de förargade på de båda bröderna (de kände en djup smärta och ilska därför att något orätt hade skett). [Deras missnöje bottnade i avundsjuka och samma begär att vara främst, så Jesus tar tillfället i akt och undervisar dem alla om sant tjänande.]

25 Jesus kallade till sig dem [allihop] och sade: "Ni vet att härskarna över hednafolken är herrar (utövar ett förtryckande herravälde), och de högt uppsatta (mäktiga) använder sin makt för att förtrycka dem (de styr som tyranner över folken).

26 Men så ska det inte vara hos er. Den som vill vara stor bland er ska vara de andras tjänare,

27 och den som vill vara den förste bland er ska vara de andras slav.

28 På samma sätt har Människosonen inte kommit för att bli tjänad (betjänad, grekiska 'diakoneo'), utan för att tjäna andra och ge sitt liv till lösen för många." [Jes 53:10-12; Joh 11:49-50]

*Två blinda får sin syn
(Mark 10:46-52; Luk 18:35-43)*

29 Medan de var på väg ut från [den gamla staden] Jeriko följde en stor skara honom.

[Matteus och Markus beskriver att Jesus "var på väg ut från Jeriko", se Mark 10:46. Lukas däremot skriver att han "närmar sig Jeriko" när denna händelse inträffar, se Luk 18:35. Detta kan först ses som en motsägelse, men utgrävningar har visat att det fanns två Jeriko på Jesu tid. Den gamla staden Jeriko som omnämns i Jos 6:24-26 är den mest kända, men strax söder om den byggde Herodes den store en ny stad som kallades det romerska Jeriko. Här i det romerska Jeriko fanns palats, amfiteater, bassänger osv. och Herodes tillbringade vintrarna här.

En annan skillnad som inte heller den är en motsägelse är att Matteus skriver att det var två blinda, medan Markus och Lukas skriver att det var en. Av de två männen som fick sin syn väljer de att fokusera på den ene blinde som hette Bartimaios, se Mark 10:46; Luk 10:35.]

30 Där [mellan den gamla staden Jeriko och det nya romerska Jeriko] satt två blinda vid väggkanten, och när de fick höra att Jesus gick förbi ropade de: "Herre, Davids son, förbarma dig över oss!"

31 Folket tillrättavisade dem skarpt (gav dem en tydlig varning) att vara tysta, men de ropade ännu högre: "Herre, Davids son, förbarma dig över oss!"

32 Då stannade Jesus och kallade till sig dem och frågade: "Vad vill ni att jag ska göra för er?"

33 De svarade honom: "Herre, gör så att våra

ögon öppnas.”

³⁴ Då fylldes Jesus av medlidande med dem och rörde vid deras ögon och på en gång kunde de se, och de följde honom.

21

Jesus rider in i Jerusalem

(Mark 11:1-10; Luk 19:28-40; Joh 12:12-19)

¹ *[Denna händelse inleder den sista veckan av Jesu verksamma tjänst. Det var vår och alla judar vallfärdade till Jerusalem för att fira påskhögtiden. Detta gjorde även Jesus och lärjungarna. På vägen dit hade de passerat området Perea öster om Jordanfloden, för att sedan komma till staden Jeriko. De hade vandrat upp den sista sträckan mot Jerusalem och var nu i byn Betfage, som ordagrant betyder "fikonhuset".]*

När de *[Jesus, lärjungarna och följet med alla som var på väg för att fira påskhögtiden]* närmade sig Jerusalem och kom till *[byn]* Betfage vid Olivberget, skickade Jesus i väg två lärjungar ² och sade till dem: "Gå in i byn som ligger framför er, genast ska ni hitta en åsna stå bunden där, och bredvid henne ett föl. Lossa dem och för dem till mig!

³ Om någon säger något till er ska ni svara: 'Herren behöver dem.' Då ska han på en gång skicka i väg dem."

⁴ Detta hände för att fullborda det som sagts av profeten *[Sak 9:9]*:

⁵ "Säg till Sions dotter [*de som bor i Jerusalem*]: 'Se, din Konung kommer till dig på ett ödmjukt sätt (*milt, i frid, utan arrogans*), ridande på en åsna, på ett föl, ett lastdjurs föl.' "

⁶ Då gick lärjungarna och gjorde som Jesus hade befallt dem.

⁷ De hämtade åsnan och fölet och lade sina mantlar (*ytterkläder*) på dem, och han satte sig därpå.

⁸ En mycket stor folkskara bredde ut sina mantlar på vägen, andra skar kvistar från träden och strödde ut dem på vägen. [*Verbformen indikerar att man gjorde detta under hela sträckan som Jesus red in mot Jerusalem.*]

⁹ Folkskaran som gick före honom, och de som gick efter honom, ropade högt (*man sjöng gång på gång*):

"Hosianna (*rädda, fräls oss nu*) Davids son!
[*Arvtagaren till Davids rike, Guds utlovade Messias.*]

Välsignad (*värd att prisas*) är han som kommer i Herrens namn!

[*Den som Herren utvalt att vara vår kung.*]

Hosianna i höjden (*himlen*)!"

[*Under påskhögtiden sjöng man från Psalm 113-118, de så kallade Hallel-psalmerna. Här sjunger man stroferna 118:25-26, och lägger till delen "Davids son" och hyllar Jesus som Messias.*]

¹⁰ När han kom in i Jerusalem kom hela staden i

rörelse (i *upplopp*, *skakades*), och man frågade: "Vem är detta?"

¹¹ Folket svarade: "Detta är profeten Jesus, från Nasaret i Galileen."

Jesus rensar templet

(Mark 11:15-19; Luk 19:45-48; Joh 2:13-22)

¹² [Det var redan sent när Jesus red in i Jerusalem, så han ser på allt som pågår där och lämnar Jerusalem för att övernatta i Betania där han tillbringar nätterna, se Mark 11:11-12. Matteus i sin mer tematiska framställning tar inte med detta här utan går vidare på huvudtemat att Jesus kommer in i templet. Detta fullbordar också Mal 3:1 där Herren plötsligt kommer till sitt tempel. Jesus börjar också fullborda Sak 14:21 där det står att det inte ska vara någon "köpman" i templet.]

Jesus gick till templet [*nästa dag*] och drev ut alla som sålde och köpte där. Han välte omkull borden för dem som växlade pengar och stolarna för dem som sålde duvor.

¹³ Han sade till dem:

"Det står skrivet:

'Mitt hus ska kallas ett bödens hus.' [Jes 56:7]

Men ni har gjort det till

'ett rövarnäste'." [Jer 7:11]

[*Det religiösa ledarskapet hade rånat folket på flera plan. Dels rent ekonomiskt med stora mellanskillnader för att växla pengar och köpa offerdjur, men också andligt genom att inte leda människor till en personlig relation med Gud.*]

¹⁴ Blinda och lama (*halta, lytta, ofärdiga*) kom fram till honom i templet, och han botade dem.

¹⁵ När översteprästerna och de skriftlärda såg allt det märkliga han gjorde och hörde hur barnen ropade i templet: "Hosianna Davids son!" blev de förargade

¹⁶ och sade till honom: "Hör du vad de säger?" Jesus svarade: "Ja, har ni aldrig läst orden: Barns och spädbarns rop har du gjort till en lovsång åt dig?" [*Ps 8:3*]

¹⁷ Han lämnade dem och gick ut ur staden till Betania och stannade där över natten.

*Lärjungarna ser det förtorkade fikonträdet
(Mark 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ [*Markus som ger fler detaljer berättar hur Jesus på måndagsmorgonen förbannar ett fikonträd som bara hade löv men ingen frukt. Det är redan mörkt när de går tillbaka och det är först nästa morgon som lärjungarna ser hur trädet har vissnat från roten, se Mark 11:12-14, 20-24. Matteus som skriver mer tematiskt väver ihop händelsen som skedde i två steg under två dagar. Notera att han skriver "på morgonen", utan att ange vilken morgon, så det är ingen motsägelse.]*

På morgonen [*dagen innan*], när han gick in i staden, blev han hungrig.

¹⁹ Han fick se ett fikonträd vid vägen och gick fram till det men hittade ingenting annat på det än blad. Då sade han till det: "Aldrig någonsin ska du bära frukt." På en gång vissnade trädet.

[Varför förbannade Jesus fikonträdet? Bibeln svarar inte direkt på detta, men både templets rening och det förbannade fikonträdet är två starkt symboliska handlingar. Så här på våren borde trädet haft frukt. Fikonträdet producerar grön frukt innan löven visar sig, och om det inte fanns någon frukt nu så skulle det inte bära någon frukt det året. Det här trädet verkade på utsidan ha en stor skörd, men vid närmare granskning var det helt utan frukt – trädet hycklade. Fikonträdet är en bild på Israel, se Jes 8:12-13, och religiöst hyckleri är något som alltid får Jesu skarpaste tillrättavisning.]

²⁰ När lärjungarna såg detta *[dagen efter Jesus talat till det, se Mark 11:20]* blev de förundrade *(förvånade, chockade)* och frågade: "Hur kunde fikonträdet vissna så snabbt?"

²¹ Jesus svarade: "Jag säger er sanningen *(sannerligen, amen)*, om ni har tro och inte tvivlar, ska ni inte bara göra det som skedde med fikonträdet, utan ni ska också kunna säga till detta berg *[och Jesus tar nu som exempel Olivberget där de befinner sig]: 'Upp med dig och kasta dig i havet [Medelhavet]'*, och det skulle ske.

²² Vad helst ni frågar om i bön ska ni få, om ni tror."

[Jesus använder händelsen med fikonträdet för att undervisa den andliga principen för tro, bön och bönesvar. På samma sätt som trädet på en gång vissnade från roten, men det dröjde innan resultatet blev synligt i lövverket, tar Gud emot

bönen och svarar på en gång, men resultatet kan dröja innan det manifesterar sig i det naturliga.]

*Jesus i templet - hans auktoritet ifrågasätts
(Mark 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ När han hade kommit till templet och höll på att undervisa kom överstepräster och folkets äldste fram till honom [*avbröt hans undervisning*] och frågade: "Vad har du för fullmakt (*auktoritet*) att göra detta? Och vem har gett dig den fullmakten?"

[De syftar antagligen på Jesu agerande dagen innan då han drev ut dem som sålde och köpte, men även tidigare händelser som intåget i templet och barnens lovsång till honom. Svaret är förstås enkelt - han gör sin Faders vilja. Ett sådant svar skulle dock leda till att Jesus blev anklagad för hädelse. De religiösa ledarnas fråga är ingen oskyldig undran utan en fälla, som Jesus lätt genomskådar.]

²⁴ Jesus svarade: "Jag har också en fråga till er, och om ni svarar på den ska jag säga er vad jag har för fullmakt att göra detta.

²⁵ Dopet Johannes döpte med, varifrån kom det? Från himlen eller från människor?"

De överlade med varandra (*diskuterade mellan sig*): "Om vi svarar: 'Från himlen', svarar han: 'Varför trodde ni då inte på honom?'

²⁶ Men om vi svarar: 'Från människor', får vi folket emot oss (*måste vi frukta folket*), för alla anser ju att Johannes var en profet."

27 Därför svarade de: "Vi vet inte."

[De judiska ledarna var fast i ett dilemma som de själva skapat. De frågar dock inte "Vad är sant?" eller "Vad är rätt?" utan "Vad är säkrast för oss?" Att inte ta ställning är den väg hycklare och de som bara följer den rådande opinionen ofta tar. Så gjorde varken Jesus eller Johannes, se Mark 12:14; Matt 11:7-10. Jesus vägrar spela med i deras spel.]

Jesus sade till dem: "Då säger inte heller jag till er vad jag har för fullmakt att göra detta."

1 (av 3) Liknelsen om de två sönerna

28 *[Jesus frågar översteprästerna och folkets äldste:] "Vad säger ni om det här?"*

En man hade två söner. Han gick fram till den förste och sade: 'Min son, gå i dag och arbeta i vingården.'

29 Pojken svarade: 'Jag vill inte', men efteråt ångrade han sig och gick.

30 Fadern vände sig till den andra sonen som svarade: 'Ja, herre' *[Ja, jag ska gå]*, men han gick inte.

31 Vem av dessa två gjorde faderns vilja?"

[Det är anmärkningsvärt att den andra sonen säger "herre" och inte "far". Det är en anspelning på översteprästernas felaktiga inställning till Gud. I stället för ett barns kärlek och nära

relation till fadern var de fulla av insmickrande falsk underdånighet.]

De svarade: "Den första."

Jesus sade till dem: "Jag säger er sanningen, skatteindrivare och prostituerade ska komma in i Guds rike före er.

³² För Johannes kom, och han visade er vägen till rättfärdighet, men ni trodde inte på honom. Tullindrivarna och hororna trodde på honom, och ni såg det, men inte heller då ångrade ni er och trodde på honom."

2 (av 3) Liknelsen om de onda vingårdsarbetarna

(Mark 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ [Jesus fortsätter att tala till översteprästerna och folkets äldste och ger ännu en liknelse följd av en fråga:] "Lyssna till en annan liknelse:

En husbonde (*en välbärgad landägare, familjefar*) planterade en vingård [*som är en bild på Israel, se Jes 5:1-7*]. Han byggde en mur kring den, högg ut en vinpress och byggde ett vaktorn. Därefter arrenderade han ut vingården till vinodlare (*vingårdsarbetare*) och reste bort.

³⁴ När skördetiden närmade sig skickade han sina tjänare [*tre stycken, se vers 35*] till vinodlarna för att hämta sin del av skörden. [*Vinodlarna som arrenderade marken förväntades ge en viss del av skörden till ägaren som hyra.*]

³⁵ Men arrendatorerna grep tjänarna och misshandlade en, dödade en annan [*med svärd*] och stenade en.

[Kan syfta på Jer 37:15; Jer 26:20-23; 2 Krön 24:21 där Guds profeter just misshandlades, dödades med svärd och stenades. Se även Matt 23:37.]

³⁶ Igen skickade han dit andra tjänare, fler än första gången, och de behandlade dem likadant. *[Gud hade sänt profeter till sitt folk, bl.a. Johannes Döparen, se Matt 17:12-13.]*

³⁷ Till sist skickade han sin egen son. Han sade: 'De kommer att ha respekt för min son.'

³⁸ Men när vinodlarna fick se sonen sade de till varandra: 'Här har vi arvtagaren. Kom, vi dödar honom så får vi hans arv.'

³⁹ De tog fast honom, släpade ut honom ur vingården och slog ihjäl honom.

⁴⁰ *[Jesus avslutar nu liknelsen med en fråga:]* När nu vingårdens ägare kommer, vad gör han då med dessa vinodlare (*arrendatorer*)?"

⁴¹ De *[översteprästerna och de äldste]* svarade honom: "Dessa ondskefulla män får möta en ondskefull död. Vingården arrenderar han sedan ut till andra vinodlare som ger honom hans del av skörden i rätt tid."

⁴² Jesus sade: "Har ni aldrig läst vad som står i Skrifterna [*Ps 118:22-23*]:

Stenen som husbyggarna förkastade

har blivit en hörnsten.
Herren har gjort den till detta,
och underbar är den i våra ögon.

[Hörnstenen är den första stenen i bygget och som alla andra stenar riktas efter.]

⁴³ Jag säger er, detta är anledningen till att Guds rike ska tas ifrån er och ges åt ett folk hos vilket det kan bära frukt.

⁴⁴ Den som faller på denna sten blir krossad, men den som stenen faller på blir söndersmulad.”

[Jesus knyter an till Gamla testamentets bildspråk där Messias liknas vid en sten. Bilden av en stötsten finns i Jes 8:14-15, och stenen som krossar finns i Dan 2:34-35, 44-45.]

⁴⁵ När översteprästerna och fariséerna hörde hans liknelser förstod de att det var dem han talade om.

⁴⁶ De hade velat gripa honom men var rädda för folket, som ansåg honom vara en profet.

22

3 (av 3) Liknelsen om bröllopfesten (Luk 14:16-24)

¹ *[Det här är den tredje liknelsen som Jesus ger som svar på det religiösa ledarskapets frågor när han undervisade i templet under den sista påskveckan, se Matt 21:23-46. I de tidigare två liknelserna konfronterade Jesus de religiösa*

ledarna med att de inte hade varit trogna sitt uppdrag. Här, i den sista liknelsen, visar Jesus dem att de dessutom kommer att förlora privilegiet att få tjäna i Guds rike.]

Jesus talade igen till dem med liknelser och sade:
² "Det himmelska kungariket kan liknas med en kung som ordnade med bröllopsfestligheter för sin son.

[I judiska liknelser var "kung" ofta en omskrivning för Gud. Kungens son är Jesus. Enligt den dåtida seden gick först en inbjudan ut något år innan bröllopet utan exakt datum. När väl tiden närmade sig kom en andra inbjudan att festen var redo. I liknelsen är tjänarna alla profeter och gudsmän som Gud sänt till Israels folk i Gamla testamentet. De hade gjort en första inbjudan. Bröllopsfesten närmar sig och Johannes Döparen och Jesus hade gjort den andra inbjudan att festen var redo.]

³ Han skickade ut sina tjänare för att kalla på dem som redan hade fått inbjudan till bröllopsfesten, men de vägrade att komma.

⁴ Igen skickade han ut tjänare. *[Kungen visade mer tålmod än vad som förväntades.]* Han befälde att dessa andra tjänare skulle säga till de inbjudna: 'Jag har ordnat för lunchen [*ordagrant "dagens första måltid", frukost eller tidig lunch*], mina oxar och gödkalvar är slaktade och allt är färdigt. Kom till bröllopsfestligheterna!' *[Kungen ville att alla skulle vara med från början*

på bröllopet som ofta varade i upp till sju dagar.]

⁵ Men de brydde sig inte om (*tog lätt på*) inbjudan. En gick bort till sin åker (*gård*), en annan till sina affärer.

⁶ Några andra grep kungens tjänare [*som kom med inbjudan*], och misshandlade och dödade dem.

⁷ Då greps kungen av vrede, skickade ut sina soldater och lät döda mördarna och brände ner deras stad.

[Budbärarna möttes av två reaktioner: apati och hat. Att bränna ner en besegrad stad var en dåtida vanlig militär praxis. Det kan vara Jerusalem som Jesus profetiskt syftar på, fyrtio år senare brändes Jerusalem ner av romerska arméer. När människor väljer bort Guds beskydd, tillåts ibland jordiska arméer att bli ett redskap i hans hand, se t.ex. de assyriska arméerna i Jes 10:5-6.]

⁸ Sedan sade han till sina tjänare: 'Allt är ordnat för bröllopet, men de inbjudna har visat sig vara ovärdiga [*genom det sätt de gensvarat på inbjudan*].

⁹ Gå ut och ställ er där vägarna går ut [*där det finns mycket folk*] och bjud alla ni ser till bröllopet.'

¹⁰ Då gick tjänarna ut på vägarna och samlade ihop alla de träffade på, onda och goda, och bröllopssalen fylldes med gäster.

¹¹ När kungen kom för att se på gästerna (*blicka ner på dem, som från en läktare på*

en teater) fick han se en man som inte var klädd i bröllopskläder. [Det är troligt att värden erbjöd gästerna bröllopskläder eftersom de kom direkt från vägarna. Att vägra de kläder som erbjöds var därför ett hån mot värden. Bröllopskläderna kan vara en bild på rättfärdigheten i Jesus som är given som en gåva, se Jes 61:10; Rom 13:12; Upp 19:8.]

¹² Han sade till honom: 'Min kamrat, hur har du kommit in här utan att ha *[valt att ta emot erbjudna]* bröllopskläder?' Mannen var helt svarslös.

¹³ Då sade kungen till tjänarna: 'Bind honom till händer och fötter och kasta ut honom i mörkret här utanför.' Där ska man gråta ljudligt och skära tänder (*där råder ångest, hat och ondska, ordagrant "rent fysiskt skaka av skräck"*).

¹⁴ *[Jesus avslutar med ett ordspråksliknande uttryck:]* Många är kallade (*inbjudna*), men få är utvalda *[har valt att tacka ja]."*

Fråga 1 (av 4) - Fariséernas fråga om skatt (Mark 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ *[Nu följer fyra frågor ställda av olika personer. I ordningen för den judiska påskmåltiden, Hag-gadah, finns det just fyra frågor som ställs och besvaras. Att Matteus väljer att ta med dessa frågor just här under påskveckan är en tydlig koppling som Matteus judiska läsare inte kunde undgå att se.]*

Då gick fariséerna i väg och planerade hur de skulle kunna få Jesus att säga något som de kunde arresteras honom för.

¹⁶ De sände sina lärjungar tillsammans med Herodes anhängare [*de som stödde den dåvarande romerska kungen Herodes släkt*] till Jesus.

De sade: "Lärare, vi vet att du älskar sanningen (*du är sann*) och du lär ut Guds väg (*undervisar om hur man ska leva*) på rätt sätt. Du söker inte någons godkännande, och behandlar alla lika.

¹⁷ Så berätta för oss, vad är din åsikt i den här frågan? Är det rätt (*i enlighet med Guds lag*) att betala [*individuell och årlig*] skatt till Caesar (*kejsaren*) eller inte?" [*Många judar tolkade budet som Herren gett, att inte ha en utländsk kung över sig i sitt land, som en ursäkt för att inte betala skatt till romarna, se 5 Mos 17:15.*]

¹⁸ Jesus kände (*märkte, kände igen*) deras onda (*fula intentioner*) och sade: "Ni skenheliga (*som låtsas att ni vill ha svar*), varför försöker ni sätta dit mig? [*Om Jesus svarade "ja" skulle det reta upp judarna som hatade den romerska ockupationen, medan ett "nej" skulle kunna leda till åtal för uppror mot romerska staten.*]

¹⁹ Visa mig det mynt som man betalar skatten med!" Då hämtade de en denar.

[*En denar var det vanligaste romerska myntet, värdet motsvarade en dagslön för en arbetare. På ena sidan fanns en bild på den dåvarande kejsaren Tiberius huvud, och längs med kanten en*

inskrift på latin: Tiberius Caesar Augustus - den gudomlige Augustus son. De romerska mynten ansågs vara en hädelse bland judarna och fick inte användas i templet. Texten och bilden bröt mot både det första och andra budet - att inte ha några andra gudar och att inte göra några ingraverade bilder.]

²⁰ Jesus frågade dem: "Vems bild och vems namn är det här?"

²¹ De svarade: "Caesars." [*Caesar var både namnet och titeln på den romerska kejsaren.*] Då sade han till dem: "Betala (*ge tillbaka till*) Caesar det som tillhör Caesar, och Gud det som tillhör Gud."

[Människan är skapad till Guds avbild, se 1 Mos 1:26-27. På samma sätt som myntet var präglat av kejsaren och tillhörde honom, bär människan Guds bild i sitt innersta och tillhör honom.]

²² När de hörde detta blev de helt chockade (*förvånade*), och de lämnade honom och gick sin väg.

Fråga 2 (av 4) - Finns det någon uppståndelse?

(Mark 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ [*Den andra frågan är ställd av saddukéer. Denna grupp som var i majoritet i Sanhedrin trodde bara på de fem Moseböckerna, men inget övernaturligt som änglar och ett liv efter döden, se Apg 23:8.]*

Samma dag kom det fram några saddukéer – de påstår att det inte finns någon uppståndelse – och de frågade honom:

²⁴ ”Mästare, Mose har sagt:

Om någon dör barnlös ska hans [*yngre ogifte*] bror gifta sig med änkan

och skaffa efterkommande åt brodern.

[En korrekt sammanfattning av 5 Mos 25:5-10, som garanterar en barnlös änkas försörjning i ett samhälle där hon annars skulle tvingats ut i tiggeri. Seden bevarar också den avlidne mannens namn. Dessa äktenskap kallas leviratsäktenskap, från det latinska ordet "levir", som betyder svåger. Seden fanns redan före Mose lag, se 1 Mos 38:8; Rut 4:1-12.]

²⁵ Det fanns här hos oss sju bröder. Den förste gifte sig och dog, och då han inte hade några barn fick hans bror överta hustrun.

²⁶ På samma sätt gick det med den andre och den tredje och med alla sju.

²⁷ Sist av alla dog kvinnan.

²⁸ Vem av de sju blir hon hustru till vid uppståndelsen? Alla har ju varit gifta med henne.”

[Saddukéerna ville visa på orimligheten med en uppståndelse med hjälp av detta exempel som de troligtvis använt som argument i tidigare diskussioner med fariséerna. Exemplet kan komma från en berättelse från apokryferna, Tobit 3:7-15, där

just en kvinna gift sig med sju män utan att ha fått barn. De antog att den uppståndna kroppen skulle vara som den nuvarande mänskliga kroppen, se även Paulus resonemang i samma ämne i 1 Kor 15:12-58.]

²⁹ Jesus svarade dem: "Ni har fel (*har vandrat bort från sanningen*) eftersom ni varken förstår (*känner till*) Skrifterna eller Guds kraft.

³⁰ Vid uppståndelsen [*i det uppståndna livet med uppståndelsekroppar*] gifter man sig inte och blir inte bortgift, utan man är som änglarna i himlen. [*Jesus nämner i förbifarten också änglar som de inte trodde på.*]

³¹ När det gäller uppståndelsen av de döda, har ni inte läst vad Gud har sagt till er [*i 2 Mos 3:6*]:

³² 'Jag är [*inte var*] Abrahams Gud, och Isaks Gud och Jakobs Gud'? Han är inte en Gud för de döda, utan för levande!"

³³ När folket [*på tempelplatsen*] hörde detta häpnade de över hans undervisning (*de var helt överväldigade, förvånade*).

*Fråga 3 (av 4) - Vilket är det största budet?
(Mark 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ När fariséerna fick höra att Jesus hade gjort saddukéerna svarslösa [*ordagrant "stängt deras munnar"*] samlades de igen. [*Fariséerna hade först blivit svarslösa och försöker nu på nytt komma på ett sätt att fälla Jesus.*]

³⁵ En av dem, en laglärd, ställde en fråga för att sätta honom på prov:

36 "Mästare, vilket är det största (*viktigaste*) budet i lagen?"

37 Då svarade han honom:

" 'Du ska älska (*osjälviskt, utgivande*) Herren, din Gud,
med hela ditt hjärta
och med hela din själ
och med hela ditt förstånd (*intellekt*).'

[Citat från 5 Mos 6:5, de tre referenserna till människans olika delar visar att det första budet involverar hela personen. I hebreiskan är det sista ordet "kraft" som är ett rikt ord som Matteus och Lukas översätter med förstånd, se Luk 10:27, medan Markus väljer kraft, se Mark 12:30.]

38 Detta är det största (*viktigaste, högsta*) och första budet.

39 Sedan följer ett av samma slag:

'Du ska älska (*osjälviskt, utgivande*) din nästa som dig själv.' [3 Mos 19:18]

40 På dessa två bud hänger (*vilar*) hela lagen och profeterna (*de summerar lagen och profeterna, allt där har sin utgångspunkt i dessa bud*)."

*Fråga 4 (av 4) - Vad anser ni om Messias?
(Mark 12:35-37; Luk 20:41-44)*

41 *[Innan fariséerna hann gå undan, efter tre försök att snärja Jesus med frågor, tar Jesus initiativet och tar upp själva kärnfrågan: Vem är*

Messias? Kristus är den grekiska transkriberingen av hebreiskans Messias, som betyder "den Smorde".]

Medan fariséerna var samlade där ställde Jesus en fråga till dem,

⁴² och sade: "Vad anser ni om den Smorde (Messias, Kristus)? Vems son är han?"

De svarade: "Davids son."

⁴³ Han sade: "Hur kan då David, genom Anden (*inspirerad av den helige Ande*) kalla honom Herre, och säga:

⁴⁴ 'Herren [*Jahve - Gud Fadern*] sade till min herre [*Guds Son, Messias*]:

Sätt dig på min högra sida,
tills jag har lagt dina fiender under dina fötter.'

[Citat från Psalm 110:1 som är en kröningspsalm, komponerad för att användas då en ny kung bestiger tronen. Den är messiansk och beskriver hur Gud Fadern kröner Jesus. Hebreiskan använder två olika ord för Herre, först "Jahve" och sedan "Adonai".]

⁴⁵ Om nu David kallar honom herre, hur kan han då vara Davids son?"

⁴⁶ Ingen kunde svara på Jesu fråga. Från den dagen vågade ingen längre ställa fler frågor till honom.

Religiöst skådespel

(Mark 12:38-40; Luk 11:43-47; 20:45-46)

¹ Sedan talade Jesus till folket och till sina lärjungar och sade:

² "Lagexperterna och fariséerna sitter på Mose stol [*för att tolka lagen, undervisa och utöva auktoritet*].

³ Allt de säger, det ska ni göra och hålla (*bevara, skydda*), men ta inte efter deras handlingar, de predikar en sak men gör något annat [*praktiserar inte det de själva lär ut*].

⁴ De binder ihop (*fångslar med kedjor*) tunga bördor (*ryggsäckar med packning*) och lägger dem på människornas axlar, men själva vill de inte ens lyfta ett finger för att hjälpa (*underlätta*).

⁵ Alla sina gärningar gör de för att få uppmärksamhet av människor (*bli sedda som en skådespelare som spelar en roll på en scen*).

De breddar sina böneremmar

och förstorar sina hörntofsar.

[Böneremmarna syftar på de läderremmar med små boxar med bibelord, hebreiska 'tefillin', som man band på huvudet och armen. Alla judar bar hörntofsar, hebreiska 'tsitsit'. De fästes på mantelhörnen för att ständigt påminna om lagen, se 4 Mos 15:38. Jesus bar sådana tofsar, se Matt 9:20, men för många skriftlärda och fariséer hade dessa blivit statussymboler. Ju större tofs, desto mer rättfärdig.]

⁶ De älskar att sitta vid honnörsborden under bjudningarna

och sitta på de bästa platserna i synagogorna [*där de kunde blicka ut över församlingen*],

⁷ och att bli hälsade (*med respekt och ära*) på torgen,

och tilltalas 'rabbi' (*lärare, se Joh 1:38*) av människorna.

⁸ Stå inte efter att bli kallad rabbi [*låt inte människor sätta er på en sådan piedestal*],

för ni har en Lärare, och ni är alla syskon.

⁹ Kalla ingen här på jorden din fader [*sätt inte människor högre än Gud*],

för ni har en Fader som är i himlen.

¹⁰ Låt er inte heller bli kallade mästare (*guide, vägledare*),

för en är er mästare (*guide, vägledare*), den Smorde (*Messias, Kristus*).

¹¹ Den som är den störste bland er, är den som är de andras tjänare.

¹² Den som upphöjer sig själv (*med arrogans och högmod*),

ska bli ödmjukad (*tvingas böja sig*),

och den som ödmjukar sig,

ska bli upphöjd (*ärad*)."

Jesus är förtvivlad över det andliga ledarskapet

(Luk 11:39-42; 11:44; 11:47-52)

¹³ [*I följande punkter utbrister Jesus i djup förtvivlan över det andliga ledarskapets förfall.*

I Bergspredikan gav Jesus åtta välsignelser till de rättfärdiga, se Matt 5:3-10. Nu följer sju parallella motsatta verop.]

1) Ni stänger himmelriket för andra

"Ve er (uttryck för intensiv förtvivlan), skriftlärda och fariséer,

ni hycklare (som bara spelar ett skådespel för andra).

Ni stänger [genom er dubbelmoral dörren till] himmelriket för (mitt framför näsan på) människorna. Själva går ni inte in, och dem som vill komma in hindrar ni från att göra det.

[I kontrast till den första välsignelsen att himmelriket tillhör dem som är fattiga i anden, se Matt 5:3, så går det första veropet till den som stänger ute människor från himmelriket och en äkta gudsrelation. Vers 14: "Ve er, skriftlärda och fariséer, hycklare, för ni slukar änkers hus och ber långa böner för syns skull, därför ska ni få ett större straff" saknas i de flesta grekiska manuskript och tidiga översättningar. Versen lades troligtvis till senare för att harmonisera med Mark 12:40 och Luk 20:47.]

2) Ni leder människor vilse

¹⁵ *Ve er (uttryck för intensiv förtvivlan), skriftlärda och fariséer,*

ni hycklare (som bara spelar ett skådespel för andra).

Ni reser över land och hav för att göra någon till en proselyt (*en hedning som konverterat till judendomen*), och när han har blivit det, gör ni honom till ett Gehennas barn (*en som tillhör helvetet*), dubbelt värre än ni själva.

[I kontrast till välsignelsen över de milda som ska ärva jorden, se Matt 5:5.]

3) Ni prioriterar bara det materiella

¹⁶ Ve er (*uttryck för intensiv förtvivlan*),

ni blinda ledare. *[Här används inte hycklare utan blind ledare, samma språkbruk som i Matt 15:14.]*

Ni säger: Om någon svär vid templet, betyder det ingenting. Men om någon svär vid guldets i templet, då är han bunden vid sin ed.

¹⁷ Ni blinda dårar, vad är större (*mer värt*), guldets eller templet som helgar guldets?

¹⁸ Ni säger också: Om någon svär vid altaret, betyder det ingenting. Men om någon svär vid gåvan på altaret, då är han bunden vid sin ed.

¹⁹ Ni blinda, vad är större (*mer värt*), gåvan eller altaret som helgar gåvan?

²⁰ Den som därför svär vid altaret, svär både vid det och vid allt som ligger på det.

²¹ Den som svär vid templet svär både vid det och vid honom som bor där. *[1 Kung 8:13; Ps 26:8]*

²² Den som svär vid himlen svär både vid Guds tron och vid honom som sitter på den.

[I kontrast till välsignelsen över dem som 'hungerar och törstar efter rättfärdighet' som ska bli fullständigt mättade, se Matt 5:6.]

4) Ni visar inte medlidande

²³ Ve er (uttryck för intensiv förtvivlan), skriftlärda och fariséer, ni hycklare (som bara spelar ett skådespel för andra).

Ni ger tionde [enligt 5 Mos 14:22] av [era minsta små kryddor] er

mynta,

dill

och kummin,

men negligerar de viktigare (tyngre) delarna i lagen:

rättvisan,

barmhärtigheten

och troheten (tron).

Detta är sådant ni borde göra, utan att [för den skull] försumma det andra [tiondegivandet].

[De skriftlärda och fariséerna hade helt fel prioriteringar. Jesus nämner tre små kryddor i jämförelse med rättvisa, barmhärtighet och trohet - tre områden som har att göra med moral och hjärtats inställning, se Mika 6:6-8.]

²⁴ Ni blinda ledare, som silar mygg och sväljer kameler! [Antagligen från en arameisk ordlek mellan kamel, 'gamla', och mygga, 'galma' på arameiska. Båda dessa djur var orena djur, se

3 Mos 11:4, 23, 41. Rättrogna judar silade sitt vin för att inte råka svälja en mygga.]

[I kontrast till 'de barmhärtinga' som ska möta barmhärtinghet i Matt 5:7.]

5) Ni är fulla av habegär och omåttlighet

²⁵ Ve er (uttryck för intensiv förtrivlan), skrifflärda och fariséer,

ni hycklare (som bara spelar ett skådespel för andra).

Ni rengör utsidan av bågaren och fatet, men inuti är de fulla av habegär (plundring) och omåttlighet (helt utan självkontroll).

²⁶ [Jesus, som alltid vill omvändelse, riktar sig nu personligen till dem.] Du blinde farisé, gör först insidan av bågaren ren, så blir också utsidan ren.

[Kontrast till välsignelsen till de 'renhärtingade' i Matt 5:8.]

6) Ni är laglösa

²⁷ Ve er (uttryck för intensiv förtrivlan), skrifflärda och fariséer,

ni hycklare (som bara spelar ett skådespel för andra).

Ni är som vitkalkade gravar. På utsidan ser de vackra ut, men inuti är de fulla av de dödas ben och allt orent.

²⁸ På samma sätt är det med er, ni ser ut att vara rättfärdiga [osjälviska och rena] inför

människorna, men inuti är ni fulla av hyckleri (skådespel) och laglöshet (ondska).

[Kontrast till dem som 'medlar till fred' i Matt 5:9.]

7) Ni förföljer de rättfärdiga

²⁹ Ve er (uttryck för intensiv förtvivlan), skriftlärda och fariséer,

ni hycklare (som bara spelar ett skådespel för andra).

Ni bygger profeternas gravar och pryder de rättfärdigas minnesstenar,

³⁰ och säger: Om vi hade levt på våra fäders tid, skulle vi inte ha varit med om att utgjuta profeternas blod.

[Vid foten av Olivberget i Kidrondalen finns flera gravmonument kvar från Jesu tid. De har haft olika namn under olika tidsperioder och i dag kallas de tre mest kända Absaloms, Sakarias och Jakobs grav. Det är intressant att just namnet Sakarias nämns i vers 35. Det är inte otroligt att det är dessa gravmonument som fariséerna just då byggde, och som Jesus refererar till när han uttalar dessa ord i tempelområdet, bara ett par hundra meter därifrån.]

³¹ Genom att säga detta vittnar ni mot er själva att ni är söner till dem som mördade profeterna.

³² Fyll då också ni era fäders mått! *[Sätt igång, slutför det era förfäder påbörjade!]*

[Kontrast till de som 'får lida på grund av rättfärdighet' i Matt 5:10.]

³³ *[Sammanfattande avslutning:]*

Ni ormar! Ni giftormars barn! *[Han förknippade de skriftlärda och fariséerna med död, och med urgamla ormen, Satan själv.]* Hur ska ni kunna undgå att dömas till Gehenna (*helvetet*)?

³⁴ Därför sänder jag till er profeter, visa män och skriftlärda. Några av dem ska ni döda och korsfästa, andra ska ni prygla hårt (*piska med fyrtio slag*) i era synagogor och förfölja från stad till stad.

³⁵ Så ska allt rättfärdigt blod som utgjutits här på jorden komma över er, alltifrån den rättfärdige Abels blod till blodet från Sakarias, Berekjas son, som ni mördade mellan templet och altaret.

[Abel var den första som dödades i Gamla testamentet, se 1 Mos 4:8. Sakarias var den sista, se 2 Krön 24:20-22. Krönikeboken är den sista boken i den hebreiska Bibeln. Jesu poäng är att genom hela Bibeln har sanna Guds efterföljare ofta blivit förföljda.]

³⁶ Jag säger er sanningen (*sannerligen, amen*): Allt detta *[onda, svåra tider]* ska komma över det här släktet." *[2 Krön 36:15-16]*

*Jesu hjärta för människorna i Jerusalem
(Luk 13:34-35)*

³⁷ *[Efter de sju veropen, vers 13-36, avslutar Jesus sitt tal på tempelområdet med följande ord:]*
"O Jerusalem, Jerusalem *[uppreppning av namnet]*

beskriver ett starkt känslomässigt engagemang]. Du som vanemässigt mördar profeterna och stenar dem som är sända till dig (som budbärare)! Hur många gånger har jag inte velat (långtat efter att) få samla (skydda) dina barn, som en höna samlar (skyddar; värmer) sina kycklingar under sina vingar, men ni har vägrat.

³⁸ Se, nu står ert hus övergivet (tömt på sina egna resurser) [utan Guds beskydd].

³⁹ För jag säger er, ni ska inte se mig igen förrän den dag då ni säger: 'Välsignad är han som kommer i Herrens namn.' " [Ps 118:26]

24

JESUS TALAR OM FRAMTIDEN (kap 24-25)

Templets förstörelse förutsägs

(Mark 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ [Detta är det femte av fem Jesu tal som Matteus har med i sitt evangelium.]

Jesus lämnade tempelområdet och var på väg därifrån, då kom hans lärjungar och pekade på (ville få honom att beundra) tempelbyggnaderna [arkitekturen och storheten i byggnaderna].

² Han svarade: "Ja, ni ser allt detta, eller hur? Men jag säger er sanningen, här ska inte en sten lämnas kvar på den andra, allt ska bli nedrivet." [Jesus förutsäger templets förstörelse, som inträffar 70 e.Kr.]

Lärjungarnas frågor om sista tiden

³ Jesus satt sedan på Olivberget [*en och en halv kilometer öster om Jerusalem, varifrån man ser ut över hela Jerusalem och templet som de nyss lämnat*]. Då kom lärjungarna [*brödraparen Petrus och Andreas, och Jakob och Johannes, se Mark 13:3*] fram till honom enskilt (*för att samtala privat med honom*) och frågade:

När ska allt detta ske [*templets förstörelse, se vers 2*]?
Vilket tecken ska markera
din återkomst
och tidsålderns slut?

[*Resten av kapitel 24 och hela kapitel 25 är Jesu svar på dessa två frågor.*]

Tecken för tidens slut
(*Mark 13:3-20; Luk 21:17-19*)

⁴ Jesus svarade dem:

”Var ständigt på vakt (*var försiktiga*) så att ingen förleder er.

⁵ Många ska komma i mitt namn och säga: ’Jag är den Smorde (*Messias, Kristus*)’, och de ska förleda många (*föra in många på fel väg*). [*Många religioner och falska messiasgestalter är det första tecknet.*]

⁶ [*Det kommer att bli politisk oro:*]

Ni kommer att höra om krig och rykten (*hot*) om krig.

Se till att ni inte blir skrämda (*överraskade, oroade*),

för detta måste ske, men det är inte slutet.

⁷ Folk (*etniska folkgrupper*) ska resa sig mot folk,

och kungarike mot kungarike.

[Även tecken i naturen:]

Det ska bli:

hungersnöd (*matkris, skördar som slår fel*)

och jordbävningar [*havsstormar, tsunamivågor*] på olika platser.

[*Vissa manuskript har även med ordet epidemier här, ordet finns i Luk 21:11.*]

⁸ Allt detta är bara förvärkar (*de första födslovåndorna före en ny födelse*).

⁹ [Förföljelse av kristna:]

Då ska man utlämna (*förråda*) er till att plågas och dödas (*utstå hård press*), och ni kommer att bli hatade av alla folk för mitt namns skull.

¹⁰ Då ska många [*som har följt mig och sagt sig älska mig*] ta anstöt (*komma på fall, överge den som de borde lyda och lita på*), och de ska utlämna (*förråda*) varandra och hata varandra.

¹¹ [Många falska profeter:]

Många falska profeter ska träda fram och förleda många (*föra in många på fel väg*).

¹² [Kärlekslöshet:]

På grund av den ökande laglösheten (*motståndet mot lagen, relativism där det inte finns rätt eller fel*), ska den osjälviska, utgivande kärleken kallna (*gradvis kylas ned, blåsas ut*) hos de flesta (*ordagrant 'de många', majoriteten*).

[Ordet för att 'kallna' har betydelsen att andas och blåsa och gradvis kyla ner något. Kärleken gäller troligtvis kärleken till Gud, men innefattar även en tilltagande kärlekslöshet i världen. Paulus beskriver hur människor blir mer och mer hjärtlösa, egenkära och pengakära i 2 Tim 3:1-3. Uttrycket 'de många' kan syfta på 'alla folk' i vers 9 eller 'många' som tidigare trott, se vers 10.]

13 Men den som står fast fram till slutet ska bli frälst (*räddad, helad, befriad, trygg, bevarad*).

14 *[Evangeliet sprids till hela världen:]*

Detta evangelium (*det glada budskapet*) om riket (*kungaväldet*) ska bli predikat (*proklamerat, sprida sig*) till hela den bebodda delen av jorden som ett vittnesbörd för alla folk (*folkslag, nationer*), sedan ska slutet komma.”

Vedermödan

(Mark 13:14-23; Luk 17:23, 24, 37; 21:20-24)

15 ”När ni ser 'det i Guds ögon avskyvärda som ödelägger och skapar förödelse', stå (*ställa sig, träda fram*) på den heliga platsen [*templet i Jerusalem*] – profeten Daniel talade om detta [*i Dan 9:27*], den som läser det förstår –

16 då måste de som bor i Judéen fly till bergen.

17 Den som är på taket ska inte gå ner och hämta något från sitt hus [*trappan till taket var på utsidan av huset*],

18 och den som är på åkern ska inte gå tillbaka för att hämta sin mantel.

[Daniels profetia i Dan 9:27, syftade primärt på en händelse som uppfylldes 168 f.Kr. då Antiochos IV Epifanes byggde ett hedniskt altare till Zeus i templet. Eftersom Jesus tar upp denna profetia så kommer något liknande att ske igen, och många bibelforskare pekar på följande två händelser:

- Romarnas förstörelse av templet som inträffade år 70 e.Kr.
- En kommande händelse då Antikrist försöker ta Guds plats av tillbedjan i templet, se 2 Tess 2:4; Upp 13:14-15.

Den grekiska frasen i vers 15 som ofta översätts 'vanhelgande skändlighet' är ordagrant 'en fruktansvärd händelse' eller 'en avskryvärd person, som skändar det heliga templet och ödelägger'.]

19 Det blir hemskt för dem som väntar barn eller ammar i de dagarna.

20 Be att er flykt inte sker på vintern eller på sabbaten.

21 För då ska det bli 'en stor vedermöda' (en stor nöd, lidande och betryck), vars like inte har funnits från världens början till denna dag och inte heller kommer att förekomma igen.

22 Om inte de dagarna förkortades skulle ingen människa stå ut och överleva. Men för de utvaldas skull [*Guds utvalda folk, syftar antagligen på det judiska folket*] kommer de dagarna att förkortas.

23 Om någon då säger till er: 'Här är den Smorde (Messias, Kristus),' eller: 'Där är han,' så tro det inte.

24 För falska messiasgestalter och falska profeter ska träda fram och utföra stora tecken och under för att om möjligt vilseleda även de utvalda.

25 Kom då ihåg att (*var uppmärksamma för*) jag har sagt er detta i förväg.

26 Om man säger till er: 'Han är i öknen,' så gå inte dit, eller: 'Han är i de inre rummen,' så tro det inte.

27 För liksom blixten går ut från öster och syns i väster, så ska Människosonens ankomst vara. [*Lika plötslig och synlig för alla över hela jorden kommer Jesu andra tillkommelse att vara.*]

28 Där det är en död kropp, där samlas örnarna (*gamarna*)."

[Detta ordspråk är baserat på Job 39:29-33, poängen är att man på långt håll kan se örnar, eller gamar som ordet också kan betyda, cirkla runt sitt byte. När Jesus kommer tillbaka kommer man att se det på långt håll och det blir uppenbart. Versen innan använder liknelsen med en blixst som är synlig för alla, se vers 27. Bilden av ett kadaver talar också om död och svåra tider, vilket kännetecknar vedermödans slut. Den döda kroppen kan också vara en bild på Jesus och örnarna, hans efterföljare som samlas kring honom. Jesus själv använder liknande bildspråk tidigare, se Joh 6:49.]

Människosonens ankomst (Mark 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 [*Jesus går nu tillbaka till den andra frågan om tecknen före hans andra tillkommelse. Den dagen då Jesus kommer tillbaka för att upprätta sitt rike*

på jorden kommer inte att gå någon obemärkt förbi. Stora tecken ska ske innan Jesus sätter sina fötter på Olivberget öster om Jerusalem, se Sak 14:4.]

”Direkt efter den sista tidens vedermöda:

’Ska solen förmörkas

och månen inte längre lysa.

[Citat från Jes 13:10, 24:23, Hes 32:7-8, Joel 2:10 m.fl. som handlar om Guds dom över världen.]

Stjärnorna ska falla från himlen *[Jes 34:4, Upp 6:13],*

och himlens krafter ska skakas.’

³⁰ Då *[direkt efter den sista tidens vedermöda]* ska Människosonens tecken synas på himlen. *[Tecknet kan vara solen och stjärnorna i vers 29, eller något annat. Oavsett exakt innebörd är det något som alla kommer att se.]* Alla jordens stammar ska sörja *(höja klagorop, i förtvivlan slå handen mot bröstet för att visa sorg).*

De ska få se Människosonen komma på himlens moln med makt och stor härlighet.

[Delvis citat från Dan 7:13-14.]

³¹ Han ska sända ut sina änglar vid ett starkt ljud av en stor basun, och de ska samla hans utvalda från de fyra väderstrecken, från himlens ena gräns till den andra *[från hela världen].”*

När kommer Jesus tillbaka? - Ni kan veta

ungefär

(Mark 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² "Från fikonträdet kan ni lära er följande jämförelse (*liknelse*): Så fort kvisten på trädet blir mjuk och bladen spricker ut, vet ni att sommaren [*och skördetiden*] är nära.

³³ När ni ser allt detta [*alla dessa tecken beskrivna i Matt 24:1-26*] vet ni på samma sätt att han är nära, att han står precis vid dörren [*redo att komma*].

³⁴ Jag säger er sanningen (*sannerligen, amen*): Detta släkte (*den generation, detta folk*) ska inte förgå förrän allt detta sker.

³⁵ Himmel och jord ska förgå, men mina ord ska aldrig förgå."

[Det grekiska ordet för släkte i vers 34, "genea", betyder både "generation" och "folk". Samma generation som hörde Jesus uttala dessa ord var också med om Jerusalems förstörelse år 70 e.Kr. Samtidigt gäller också detta löfte det judiska folket som ska bevaras som folk fram till Jesu återkomst.]

När kommer Jesus tillbaka? - Ingen vet exakt, så var vakna! (24:36-25:30)

(Mark 13:32-37; Luk 12:39-46; 17:26-27; 17:34-35; 21:34-36)

³⁶ "Men vad det gäller den [*exakta*] dagen och timmen (*stunden*) [*då Jesus kommer tillbaka för att upprätta riket*] vet ingen, inte ens änglarna i himlen, inte ens Sonen. Bara Fadern vet det.

³⁷ Som det var i Noas dagar, så ska det vara vid Människosönens återkomst.

38 Dagarna före floden levde människorna precis som vanligt [*fullt upptagna med sina liv*], de åt och drack, gifte sig och blev bortgifta, ända till den dag då Noa gick in i arken,

39 de visste ingenting, förrän floden kom och ryckte bort dem alla – så ska Människosönens ankomst vara.

40 Då ska två män vara ute på åkern, en tas med och en lämnas kvar.

41 Två kvinnor ska mala på en handkvarn, en tas med och en lämnas kvar.

42 Var därför vaksamma, för ni vet inte vilken dag er Herre kommer.

[Här beskrivs två dåtida vanliga sysslor för män och kvinnor. Uttrycket 'en tas med och en lämnas kvar' kan tolkas på två sätt. Handlar det om att 'tas med' och räddas från domen, eller 'tas med' till domen? Jesus har just tagit ett exempel från Noas dagar, där Noa räddas och de som är kvar döms, se vers 37-39. Det talar för att 'tas med' är något positivt. Samtidigt är ordvalet i detta exempel att de ogudaktiga 'rycktes bort' till domen, se vers 39. Hela stycket handlar om Jesu återkomst, se vers 27 och hur Jesus kommer att samla de utvalda från de fyra väderstrecken, se vers 31. I detta större sammanhang är det i så fall något positivt att vara kvar när Jesus kommer. Oavsett tolkning är huvudpoängen som Jesus vill lyfta fram att det krävs vaksamhet, något som återkommer i nästa exempel, se vers 43-44. Jesu återkomst kommer att ske oväntat, mitt under

vardagliga sysslor. Det är en tydlig separation mellan de rättfärdiga och de orättfärdiga.]

⁴³ Men det förstår ni att om husbonden visste när på natten tjuven kom, skulle han hålla sig vaken och inte tillåta att någon bröt sig in i hans hus.

⁴⁴ Var därför också ni beredda, för Människosonen kommer i en timme då ni inte väntar det.”

1 (av 3) Liknelsen om en god och en ond tjänare

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ [Nu följer tre liknelser som alla handlar om tjänare som väntar på sin herres ankomst. De riktas till troende som väntar på Jesu återkomst. Budskapet är att vara sysselsatt med uppdraget, vara brinnande och vara en trogen förvaltare.]

”Vem är den trogne och kloke (*förståndige, andligt klarsynte*) tjänare som hans herre har utsett att ha uppsikt över tjänstefolket och ge dem mat i rätt tid?

⁴⁶ Salig (*lycklig, välsignad*) är den tjänaren som [*är trogen och*] gör vad han ska när hans herre kommer.

⁴⁷ Sannerligen säger jag er (*jag säger sanningen till er*): han ska låta tjänaren få ansvara över allt han äger.

⁴⁸ Men om tjänaren är ond och säger i sitt hjärta: Min herre dröjer,

⁴⁹ och börjar slå de andra tjänarna och äter och dricker med de druckna,

⁵⁰ då ska hans herre komma en dag när han inte väntar honom och vid en tid som han inte vet om

⁵¹ och hugga ner honom och låta honom dela lott med hycklarna (*som bara spelar ett skådespel*). Där ska man gråta ljudligt och skära tänder (*där råder ångest, hat och ondska, ordagrant 'rent fysiskt skaka av skräck'*).

25

2 (av 3) Liknelsen om tärnorna - var vakna!

¹ [*Jesus sitter på Olivberget och fortsätter besvara lärjungarnas frågor om Jesu andra tillkommelse och tidsålderns slut, se Matt 24:3. Detta är den andra av tre liknelser som handlar om församlingen innan Jesus kommer tillbaka.*]

”Då vid den tiden [*före Jesu andra tillkommelse, vid tidsålderns slut*] kan kungariket från himlen [*Guds rike*] liknas vid tio jungfrur som tog sina lampor och gick ut för att möta brudgummen.

² Fem av dem var dåraktiga (*tanklösa, ogudaktiga*) och fem var visa (*förståndiga, andligt klarsynta*).

³ De dåraktiga tog sina lampor men utan att ta med någon [*extra*] olja.

⁴ De visa tog med sig flaskor med olja tillsammans med sina lampor.

⁵ När brudgummen dröjde, blev alla sömniga (*dåsig*) och somnade.

⁶ Vid midnatt hördes ett rop: ’Nu kommer brudgummen, gå ut och möt honom.’

⁷ Då ställde sig alla jungfrur upp och gjorde i ordning sina lampor.

⁸ De dåraktiga sade till de visa: 'Ge oss av er olja för våra lampor håller på att slockna.'

⁹ De visa svarade: 'Nej, det skulle inte räcka för både oss och er, gå i stället och köp hos dem som säljer olja.'

¹⁰ Medan de var borta för att köpa [*olja*] kom brudgummen. De som var förberedda gick in med honom till bröllopfesten, och dörren stängdes.

¹¹ Senare kom de andra jungfrurna och sade: 'Herre, herre, öppna genast [*dörren*] för oss.'

¹² Han svarade och sade: 'Jag säger er sanningen (*amen*), jag känner inte er (*har ingen personlig relation med er*).'

¹³ Var därför på er vakt (*redo, stå upp*), för ni vet varken dagen eller timmen när Människosonen ska komma."

[Vid ett bröllop på Jesu tid sker först en juridisk del hemma hos brudens familj. Någon gång under kvällen kommer brudparet och alla inbjudna går till festlokalen. Det är mörkt och man behöver lampor. Några av brudtärnorna är inte förberedda och har inte tillräckligt med olja för hela vägen. På festkvällar som dessa hade affärerna öppet längre, så man kunde köpa mer olja. Liknelsen handlar om att vara andligt förberedd. Det går inte att leva på någon annans förberedelse, var och en är ansvarig för sitt eget andliga liv. Många olika förslag har kommit

vad oljan står för: goda gärningar, tro, nåd, helig Ande. Inget av detta kan köpas, så det är vanskligt att allegorisera oljan, och det behövs inte heller för förståelsen.]

3 (av 3) Liknelsen om talenterna - bra och dåligt förvaltare

(Luk 19:12-27)

14 [Jesus sitter på Olivberget och fortsätter besvara lärjungarnas frågor om Jesu andra tillkommelse och tidsålderns slut, se Matt 24:3. Detta är den tredje och sista liknelsen som handlar om församlingen innan Jesus kommer tillbaka.]

”På samma sätt [som liknelsen innan med de tio jungfrurna handlar den om att vara vaken, redo och bedjande när Jesus kommer tillbaka] kan det [kungariket från himlen] också liknas vid en man som skulle resa utomlands. Han kallade till sig sina tjänare och överlämnade sina ägodelar till dem (för att de skulle förvalta dem).

*15 Åt en gav han **fem talenter**[motsvarar 82 årslöner],
åt en annan **två talenter**[motsvarar 33 årslöner]
och åt en annan **en talent**[motsvarar 16 årslöner].*

[På Gamla testamentets tid var en talent en viktenhet på omkring 30 kilo. På Jesu tid blev en talent också en valutaenhet. En silvertalent var värd 6 000 denarer, och en guldtalent 30 gånger mer. En denar var en arbetares dagslön, så en

talent motsvarade en stor summa pengar – lågt räknat omkring 5 miljoner svenska kronor.]

Han gav var och en efter deras egen (*unika*) förmåga, sedan begav han sig i väg och lämnade landet.

¹⁶ Den som fått **fem talenter** började genast förvalta pengarna (*investera, köpa och sälja*)

och de genererade en vinst på fem talenter till.

¹⁷ Den som hade fått **två talenter** gjorde likadant

och de genererade en vinst på två.

¹⁸ Men den som hade fått **en talent** gick och grävde en grop i jorden

och gömde sin herres pengar.

¹⁹ Efter lång tid kom tjänarnas herre tillbaka och ville stämna av redovisningen med sina tjänare (*summera de olika kontona, hålla räkenskap med dem*).

²⁰ Den som hade fått **fem talenter** kom och lämnade fram fem till och sade: 'Herre, du anförtrodde fem talenter åt mig. Här är fem till som jag har tjänat.'

²¹ Hans herre sade till honom: 'Bra gjort, du är en god (*ärlig*) och trofast (*trogen*) tjänare [*en tjänare som har tro*]. Du har varit trogen i det lilla (*med små belopp*), jag ska sätta dig över mycket. Gå in i din herres glädje.'

²² Den som hade fått **två talenter** kom fram och sade: 'Herre, du anförtrodde två talenter åt mig. Här är två till som jag har tjänat.'

²³ Hans herre sade till honom: 'Bra gjort, du är en god (*ärlig*) och trofast (*trogen*) tjänare [*en tjänare som har tro*]. Du har varit trogen i det lilla (*med små belopp*), jag ska sätta dig över mycket. Gå in i din herres glädje.'

²⁴ Den som hade fått **en talent** kom fram och sade: 'Herre, jag har lärt känna dig som en hård (*grym, oresonlig*) man, som skördar där du inte sått, och samlar in där du inte strött ut.

²⁵ Jag var rädd och gick och gömde (*hemlighöll*) din talent i jorden.'

²⁶ Då svarade hans herre honom: 'Du onde och late tjänare. Om du visste att jag skördar där jag inte sått, och samlar in där jag inte strött ut,

²⁷ då skulle du satt in mina pengar på en bank [*vägat lämna ifrån dig dem, inte försökt behålla dem själv, i alla fall gjort det minsta som krävs*], så att jag fått igen det som är mitt med ränta när jag kom hem. [*Räntan i det dåtida Mellanöstern var hög, upp till 50 %. På Jesu tid fanns det en övre gräns på 12 % i Romarriket.*]

²⁸ Ta därför ifrån honom talenten och ge den åt den som har de tio talenterna [*som har den bästa förmågan att förvalta den*].

²⁹ För till var och en som har ska ges mer, och han ska ha i överflöd, men den som inte har, även det han har ska tas ifrån honom.

³⁰ Kasta ut den odugliga tjänaren i mörkret här utanför.' Där ska man gråta ljudligt och skära tänder (*där råder ångest, hat och ondska, ordagrant att rent fysiskt skaka av skräck*)."

Den slutgiltiga domen

31 [Jesus sitter på Olivberget och fortsätter besvara lärjungarnas frågor om Jesu andra tillkommelse och tidsålderns slut, se Matt 24:3.]

”När Människosonen kommer i sin härlighet (ära, majestät), och alla heliga änglar med honom, då ska han sätta sig på sin härlighets tron.

32 Alla folk ska samlas inför honom och han ska skilja mellan dem, på samma sätt som en herde skiljer fåren från getterna.

33 Fåren ska han ställa på sin högra sida [*den mest ärofyllda platsen, se Matt 22:44; 26:64*], och getterna på den vänstra.

[Liknelsen är hämtad från vardagen. Herdarna lät ofta får och getter beta tillsammans och på avstånd ser de ganska lika ut. För att skilja dem åt vallades flocken till en grind, där de separerades en och en till höger eller vänster. Se även Hes 34:17-19.]

34 Sedan ska Kungen [*Människosonen - Jesus när han ska döma alla människor*] säga till dem som står på hans **högra** sida [*fåren, se vers 33*]: ’Kom, ni som är välsignade av min Fader, ärv (*ta emot som ert eget*) det kungarike som är förberett för er från universums begynnelse.

35 [Här är anledningen, motiveringen till mitt beslut:]

Jag var hungrig, och ni gav mig att äta.

Jag var törstig och ni gav mig att dricka.
Jag var en främling (*okänd, ny i ett sammanhang*)
och ni bjöd in mig (*var gästfria mot mig, bjöd in mig att bli en del i ert sociala umgänge*).

³⁶ jag var naken (*iklädd bara underkläder*) och ni klädde mig.

Jag var sjuk (*svag, sängliggande*) och ni besökte (*brydde er om, hjälpte*) mig.

Jag satt i fängelse, och ni kom och besökte mig.'

³⁷ Då ska de rättfärdiga svara honom: 'Herre, när såg vi dig hungrig och gav dig mat, eller törstig och gav dig något att dricka?

³⁸ När såg vi dig som en främling och bjöd in dig, eller naken och klädde dig?

³⁹ När såg vi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?'

⁴⁰ Då ska Kungen svara dem: 'Jag säger er sanningen, varje gång ni gjorde detta för någon av de minsta som är mina bröder (*syskon*), gjorde ni detta för mig.'

⁴¹ Sedan ska han också säga till dem som står på hans **vänstra** sida [*getterna, se vers 33*]: 'Ni som står under en förbannelse, gå bort ifrån mig till den eviga elden som är förberedd åt djävulen och hans änglar.

⁴² [*Här är anledningen, motiveringen till mitt beslut:*]

Jag var hungrig och ni gav mig inget att äta.
Jag var törstig och ni gav mig inget att dricka.

⁴³ Jag var en främling och ni välkomnade inte mig.

Jag var naken och ni klädde inte mig.

Jag var sjuk och i fängelse och ni besökte inte mig.'

⁴⁴ Då ska de svara: 'Herre, när såg vi dig hungrig eller törstig, eller som en främling naken eller sjuk eller i fängelse och tog inte hand om dig?'

⁴⁵ Då ska han svara och säga till dem: 'Jag säger er sanningen, varje gång ni inte gjorde detta för någon av dessa minsta, gjorde ni inte detta för mig.'

⁴⁶ Dessa ska då gå bort till evigt straff, men de som är rättfärdiga till evigt liv (*Guds överflödande liv*)."

26

Förberedelser för Jesu död

(Mark 14:1-2; Luk 22:1-2; Joh 11:45-53)

¹ När Jesus hade avslutat sitt tal [*svarat på frågorna om sista tiden, se Matt 24:4-25:46*] sade han till sina lärjungar [*där de satt på Olivberget på tisdagseftermiddagen*]:

² "Ni vet att om två dagar är det påsk, då ska Människosonen utlämnas för att korsfästas."

[Ordet påsk är en försvenskning av det hebreiska ordet "pesach" som betyder "gå förbi", se 2 Mos 12:11-13. Påsken firas till minne av uttåget ur Egypten, och hur dödsängeln passerade förbi de hus vars dörrposter strukits med blod från

ett lammoffer. Den började efter solnedgången den 14:e dagen i den första månaden Nisan, vilket antagligen är torsdag kväll enligt den då vanligaste judiska kalendern.]

De religiösa ledarna planerar att döda Jesus

³ *[Parallellt med Jesu förberedelser för sin död, planerar det religiösa ledarskapet hur de ska döda honom. Matteus ordval "sedan" kan antingen vara kronologiskt eller tematiskt där han redogör för alla de olika förberedelserna som pågår på olika håll.]*

Sedan samlades överstepräster och folkets äldste *[som utgjorde Sanhedrin]* i den öppna gården *[i mitten av huset]* hos översteprästen, som hette Kaifas.

⁴ *De planerade (rådgjorde tillsammans olika alternativ för) hur de skulle kunna gripa Jesus i hemlighet och döda honom.*

⁵ *Men de sade: "Inte under högtiden så att det uppstår oro bland folket."*

[Många judar vallfärdade till Jerusalem, åtminstone en gång per år. Under påskhögtiden var staden full av pilgrimer. Många av dem såg Jesus som en profet och ledarskapet ville inte skapa oro, dock ändrade man sig senare, se vers 14-15. Kaifas var överstepräst 18-36 e.Kr. Hans svärfar Hannas som tidigare varit överstepräst från 6-15 e.Kr. fortsatte att vara inofficiell överstepräst bland judarna, se Joh 18:13-24.]

*Jesus förbereds inför sin begravning
(Mark 14:3-9; Joh 12:1-8)*

⁶ [*Matteus anger inte exakt vilken dag Jesus smörjs. Det kan vara två dagar före påsken, se vers 2, eller före intåget till Jerusalem, se Joh 12:1-8. Det kan vara en frukost, tidig lunch eller kvällsmat, se Matt 22:4; Luk 14:12. Oavsett när så hör händelsen tematiskt hemma här för att beskriva hur Jesus förbereds för korset. Festen är hemma hos en man som hade lidit av spetälska som var en svår hudsjukdom. Det är uppenbart att han inte längre var sjuk för i så fall skulle inte någon jude kunnat vara i samma rum utan att bli ceremoniellt oren. Det är troligt att det var Jesus som helat honom. Simon var ett mycket vanligt namn på Jesu tid och denne Simon omnämns inte någon annanstans i Bibeln. I Betania bodde också syskonen Marta, Maria och Lasarus.]*

Sedan var Jesus i Betania, i Simon den spetälskes hus.

⁷ Där kom en kvinna [*Martas syster Maria, se Joh 12:3*] fram till honom med en alabasterflaska med mycket dyrbar nardusbalsam [*exklusiv parfym från norra Indien*], och hon hällde ut den över hans huvud, där han låg till bords.

⁸ När lärjungarna såg detta blev de förargade (*kände ilska på grund av att de upplevde att något orätt skedde*). De sade [*initiativtagaren till klagomålet var Judas, se Joh 12:4-6*]: "Vilket slöseri!"

⁹ Den parfymen hade kunnat säljas för en stor

summa [pengar; en årslön för en arbetare, se Joh 12:5], som man kunnat ge åt de fattiga.”

¹⁰ Men Jesus visste [vad lärjungarna hade sagt till varandra och direkt till kvinnan] och sade till dem: ”Varför besvärar (trakasserar; skuldbelägger) ni kvinnan? Hon har gjort en god (ärofull, vacker) gärning mot mig.

¹¹ De fattiga har ni alltid hos er, men mig har ni inte alltid.

¹² När hon hällde denna balsam över min kropp förberedde hon min begravning.

¹³ Jag säger er sanningen (amen), överallt i världen där evangeliet förkunnas ska man också berätta vad hon gjorde och komma ihåg henne.”

Judas förbereder förräderiet mot Jesus (Mark 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ [Till skillnad från Marias generösa gåva till Jesus i ren kärlek värd en årslön, följer Judas förräderi där han är villig att sälja Jesus för trettio silvermynt. Ordet för silvermynt är ett generellt ord. Det är dock troligt att det syftar på det feniciska silvermyntet tetradrakma, den enda godkända valutan i templet. Myntet som även kallades shekel motsvarade fyra denarer, där en denar var en dagslön. Judas pris på Jesus var alltså fyra månadslöner, en tredjedel av värdet av Marias olja. Trettio shekel var också priset för en slav, se 2 Mos 21:32.]

Då gick en av de tolv [apostlarna], Judas Iskariot, till översteprästerna.

15 Han sade: "Vad är ni villiga att ge mig om jag överlämnar honom åt er?" Då vägde de upp och betalade honom trettio silvermynt [*shekel*].

16 Från den stunden sökte han efter ett lämpligt tillfälle att förråda honom.

Påskmåltiden förbereds

(Mark 14:12-21; Luk 22:7-13)

17 Nu, före (*den första*) [*högtidsdagen i*] det osyrade brödets högtid [*då man bakade bröd utan jäst för att påminna om uttåget ur Egypten*], kom lärjungarna till Jesus och frågade: "Var vill du att vi ska förbereda påskmåltiden åt dig?"

18 Han svarade: "Gå in i staden och säg till en man där: 'Mästaren säger: Min tid är nära, jag vill hålla påskmåltiden i ditt hus med mina lärjungar.' "

19 Lärjungarna gjorde som Jesus hade befallt och förberedde påskmåltiden.

[Det finns olika syn på om detta är en traditionell judisk Sedermåltid som åts kvällen den 15 Nisan, eller en måltid kvällen innan. Johannes skriver att det sker "innan", se Joh 13:1. Lärjungarna tror också att Judas ska gå ut och handla något inför högtiden, se Joh 13:29. Matteus använder grekiska ordet "protos" i vers 17 som kan betyda "före" högtiden eller på "den första" dagen på högtiden. Se även 1 Kor 5:7 där Jesus "är påskalammet".]

Den sista måltiden

²⁰ När det nu blivit kväll, lade han sig till bords med de tolv.

²¹ Medan de åt sade han: "Jag säger er sanningen, en av er ska förråda mig (*överlämna mig*)."

²² Då blev de djupt sårade (*ledsna*) och började fråga honom en efter en: "Det är väl inte jag, Herre?"

²³ Då svarade han: "Den som tillsammans med mig har doppat sin hand i skålen [*doppat bröd i fatet med sås av dadlar, russin och vinäger*], han kommer att förråda mig. [*Uttrycket 'doppat sin hand i skålen' behöver inte vara ett tecken som pekar ut Judas, utan kan också mer generellt betyda 'att dela måltiden och gemenskapen'.*]

²⁴ Människosonen ska gå bort, exakt som det står skrivet om honom, men ve (*uttryck för intensiv förtvivlan*) över den människa som det sker genom! Det hade varit bättre för honom att han inte hade blivit född."

²⁵ Judas, som skulle förråda honom, sade: "Rabbi, det är väl inte jag?" Jesus svarade: "Du har själv sagt det."

[*I Johannes mer detaljerade beskrivning gestikulerar Petrus till Johannes, som sitter närmast Jesus, och ber honom fråga vem det är. Jesus doppar då ett bröd och ger det till Judas. Trots det verkar inte Johannes och Petrus förstå vem det var, se Joh 13:18-30.*]

Brödet och vinet - nattvarden

(*Mark 14:22-26; Luk 22:14-23; 1 Kor 11:23-26*)

²⁶ Medan de åt, tog Jesus ett bröd och när han hade välsignat det, bröt han det och gav det till

lärjungarna och sade: "Ta emot, åt, detta är min kropp!"

²⁷ När han hade tagit en bägare och tackat [*Gud*] för den sade han medan han gav dem: "Drick av detta vin, var och en av er,

²⁸ för detta är mitt blod, blodet för ett nytt (*en ny sorts*) förbund, som är utgjutet för många för att ge förlåtelse (*befrielse från synder*).

²⁹ Jag säger er: Jag ska inte dricka av den frukt som kommer från vinträd, förrän den dag då jag dricker det på nytt (*i bättre kvalitet*) i min Faders kungarike."

³⁰ [*Måltiden som varade i flera timmar var nu klar.*] När de sjungit en lovsång (*hymn*), gick de ut till Olivberget.

[*Under påskmåltiden sjöng man först Psalm 113 och 114, efter måltiden sjöng man Psalmerna 115-118.*]

Jesus förutsäger Petrus förnekelse

(*Mark 14:27-31; Luk 22:31-34; Joh 13:36-38*)

³¹ Då [*medan de vandrade ut från Jerusalem via Kidrondalen mot Getsemane*] sade Jesus till dem: "Denna natt ska ni alla komma på fall (*ta anstöt, överge mig*) för min skull, för det står skrivet:

Jag ska slå (*dräpa*) herden,

och fåren i hjorden ska skingras.

[*Jesus citerar fritt från Sak 13:7.*]

32 Men efter min uppståndelse ska jag gå före er till Galileen.”

33 [*Lärjungarna och Petrus som deras talesman, se vers 35, går emot Jesu ord.*] Petrus svarade honom: ”Även om alla andra kommer på fall (*tar anstöt, överger*) för din skull, så ska då jag aldrig komma på fall.”

34 Jesus sade till honom: ”Jag säger sanningen till dig, i natt innan en [*enda*] tupp har galt kommer du att ha förnekat mig tre gånger.”

35 Petrus [*som bara var några timmar från att förneka Jesus*] svarade honom: ”Om jag så måste dö med dig, ska jag aldrig förneka dig.” Samma sak sade också alla de andra lärjungarna.

I Getsemane

(*Mark 14:32-42; Luk 22:39-46*)

36 [*Getsemane betyder ”olivpress” på hebreiska. Det var en olivodling vid foten av Olivberget omgärdad av en mur med en eller flera olivpressar. Platsen var bekant och kanske ägdes den av någon vän till Jesus eller av hans lärjungar. Liksom mycket annat i Bibeln inte är en slump, är just den plats där oliver pressades och krossades, där Jesus prövas och pressas till det yttersta.*]

Sedan gick Jesus med dem till ett ställe som heter Getsemane. Han sade till [*åtta av*] sina lärjungar: ”Sitt kvar här [*vid ingången till trädgården*], medan jag går dit bort och ber.”

37 Han tog med sig Petrus och Sebedeus båda söner [*Jakob och Johannes*]. Jesus började känna

sorg (*bedrövelse*) och en enorm tyngd kom över honom (*det starkaste grekiska ordet för psykisk press*).

³⁸ Sedan sade han till dem: "Min själ är djupt bedrövad, ända till döds [*jag förgås av själslig ångest*]. Stanna här och vaka (*var vakna, och be*) med mig!"

Jesus ber första gången

³⁹ Han gick lite längre bort, kastade sig till marken och bad: "Min Fader, om det är möjligt, låt denna bägare [*lidande och straffet för mänsklighetens synd, se Matt 20:22-23*] gå förbi mig. Men inte som jag vill, utan som du vill."

⁴⁰ När han kom tillbaka till lärjungarna [*Petrus, Jakob och Johannes*] och fann dem sovande, sade han till Petrus: "Så ni orkade inte ens hålla er vakna en timme med mig?"

⁴¹ Ni måste vaka (*vara vakna, alerta*), och be, så att ni inte kommer i frestelse! Anden är villig, men köttet är svagt [*den syndfulla naturen kan lätt bli frestad*]."

Jesus ber andra gången

⁴² Han gick bort på nytt och bad för andra gången: "Fader, om denna bägare inte kan gå förbi mig utan jag måste dricka den, så låt din vilja ske."

⁴³ När Jesus kom tillbaka fann han dem sovande igen. Deras ögon var så tyngda av sömn.

Jesus ber tredje gången

44 Så han lämnade dem och gick bort och bad för tredje gången med samma ord.

45 Sedan kom han tillbaka till lärjungarna och sade till dem: "Ja, ni sover fortfarande och vilar er. Men nu är stunden här då Människosonen ska överlämnas i syndares händer.

46 Stå upp, låt oss gå! Han som ska förråda mig är nära." [*Jesus såg troligen nu fackelljusen av den stora folkskaran som närmade sig.*]

Med svärd och påkar

(Mark 14:43-52; Luk 22:47-53; Joh 18:1-11)

47 Medan han ännu talade kom Judas, en av de tolv. Med honom var en stor folkskara [*romerska soldater; se Joh 18:3, och tempelvakter; se Luk 22:52*] beväpnade med svärd och påkar, utsänd av översteprästerna och folkets äldste.

48 Förrädaren hade kommit överens med dem om ett tecken, och sagt: "Den som jag hälsar genom att kyssa är det, grip honom."

49 På en gång gick Judas fram till Jesus, och sade: "Var hälsad (*med glädje*), rabbi (*min lärare*)", och kysste honom intensivt.

50 Jesus sade till honom: "Min kamrat, du är här av en anledning ..."

[Meningen är inte fullständig, det är en "aposiopesis". I stället för att skriva "du är här av en anledning - gör vad du ska göra" eller "gör det inte" förstärks bilden för läsaren. Det kan också vara ett sätt att visa på att samtalen avbryts och man kommer fram för att gripa Jesus.

Här används inte heller det vanliga ordet för vän och ömsesidig vänskap, "philos", utan "het-airos" som kan översättas med kamrat eller kompanjon. Ordet användes också inom judendomen för någon som var kvalificerad att vara en religiös lärare, men ännu inte var officiellt ordinerad. Att Jesus använder detta ord här kan visa på en utsträckt hand, Jesus vill vara vän, men vänskapen behöver bekräftas. De två andra gångerna ordet används i Nya testamentet är Matt 20:13 och Matt 22:12. I båda dessa verser visar det sig att den andra parten har onda intentioner.]

Då gick de fram och grep Jesus och höll fast honom.

⁵¹ En av dem som var med Jesus lyfte handen och drog sitt svärd. Han gjorde ett utfall mot översteprästens tjänare och högg av honom örat.

[Det var Petrus som utdelade hugget mot tjänaren som hette Malkus, se Joh 18:10. Petrus siktade troligen inte på örat utan halsen, men Malkus duckar så att bara örat träffas. Läkaren Lukas beskriver också hur han helas av Jesus, se Luk 22:51. Att det bara är Johannes som nämner namnen på de inblandade, kan bero på att han skriver sitt evangelium när Petrus redan är död. De övriga evangelieförfattarna måste vara försiktigare. De vill inte utlämna Petrus namn eftersom det kunde få juridiska följder för honom.]

⁵² Då sade Jesus till honom: "Lägg tillbaka ditt svärd. Alla som drar svärd ska dödas med svärd.

⁵³ Tror du inte att om jag bad min Fader skulle han genast skicka mer än tolv legioner [*ett romerskt mått, motsvarar mer än 80 000*] änglar till min hjälp?

⁵⁴ Men hur skulle då Skrifterna kunna uppfyllas som säger att detta måste hända?"

⁵⁵ I samma stund sade Jesus till folkskaran: "Som mot en brottsling (*rövare som rånade och överföll människor*) har ni gått ut med svärd och påkar för att fånga mig. Dag efter dag satt jag i templet och undervisade utan att ni grep mig.

⁵⁶ Men allt detta har hänt för att profeternas skrifter skulle uppfyllas." Då övergav alla lärjungarna honom och flydde.

Falska anklagelser

(*Mark 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Joh 18:12-14; 18:19-24*)

⁵⁷ [*Det Stora rådet, Sanhedrin, det högsta beslutande organet bland judarna med 71 medlemmar från fariséerna och saddukéerna var helt eller delvis samlade hemma hos översteprästen och väntade på att Jesus skulle föras dit, se vers 3. Rådet kunde aldrig på eget initiativ lägga fram en anklagelse, bara om vittnen kom och begärde få sin sak prövad togs frågan upp. Det var därför någon var tvungen att ange honom och man behövde även vittnesmål mot Jesus.*]

De som hade gripit Jesus förde honom till översteprästen Kaifas, där de skrifflärda och de äldste hade samlats.

⁵⁸ Petrus följde efter på avstånd, ända till översteprästens innergård. Där satte han sig bland tjänarna [*både husets tjänare och tempelvakter som nyss varit med och gripit Jesus*] för att se slutet.

[Även Johannes var i Kaifas hus. Det var han som hade talat med tjänsteflickan som vaktade porten som då släppt in Petrus, se Joh 18:15-27.]

⁵⁹ Översteprästerna och hela rådet [*Sanhedrin*] sökte få fram något falskt vittnesmål mot Jesus så att de kunde döma honom till döden,

⁶⁰ men de lyckades inte trots att många falska vittnen trädde fram. Till sist trädde två män fram

⁶¹ som sade: "Han har sagt att han kan riva ner Guds tempel och bygga upp det igen på tre dagar."

⁶² Då reste sig översteprästen och frågade: "Ska du inte svara? Vad är det dessa män anklagar dig för?"

⁶³ Men Jesus var tyst [*Jes 53:7*]. Översteprästen sade: "Jag uppmanar dig under ed inför den levande Gudens namn, säg oss om du är den Smorde (*Messias*), Guds Son."

⁶⁴ Jesus svarade: "Du har själv sagt det. Men jag säger er: efter detta ska ni få se Människosonen sitta på Maktens högra sida och komma på himlens skyar."

⁶⁵ Då slet översteprästen sönder sina kläder.

[Att slita sönder sina kläder var det judiska uttrycket för att visa häftig sorg eller fasa, se 1 Mos 37:29, 34; 2 Kung 18:37; 19:1; Jer 41:5; Apg 14:14. Här används det generella grekiska ordet för kläder, "himation". I pluralformen beskriver det ofta både de innersta kläderna, tunikan, och manteln som var ytterplagget. Utifrån Mark 14:63 förstår vi att det här syftar på de två tunikorna som välbärgade personer bar; se Mark 6:9. Ordet "slita sönder" förstärker att det var en dramatisk scen. Översteprästen tog tag i halslinningen med sina händer och rev upp sina båda tunikor någon decimeter. Lagen förbjöd översteprästen att riva sönder sina kläder för privat sorg, se 3 Mos 10:6; 21:10. Dock verkar detta vara tillåtet då han agerade som en domare och uttryckte sin förskräckelse över en hädelse som yttrats i hans närvaro.]

Han sade: "Han har hädat. Vad behöver vi nu ha fler vittnen till? Ni har nu själva hört hädelsen.

⁶⁶ Vad säger ni?"

De [*översteprästerna som var samlade i Stora rådet*] svarade: "Han förtjänar döden."

⁶⁷ Sedan spottade de honom i ansiktet [*ett uttryck för det största förakt*] och slog honom, och några gav honom örfilar

⁶⁸ och sade: "Profetera för oss, den Smorde (*Messias, Kristus*)! Vem var det som slog dig?"

Petrus förnekar Jesus

(Mark 14:66-72; Luk 22:54-62; Joh 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁹ [*Matteus målar upp två händelser som sker parallellt. Samtidigt som Jesus förhörs inne i ett av rummen av de högsta judiska ledarna och bekänner sig som Guds Son, får Petrus några enkla frågor av en ringa tjänsteflicka, och han förnekar Jesus.*]

Petrus satt ute på gården [*och värmdde sig vid en eld tillsammans med husets tjänare och tempelvakter, se Joh 18:18*]. En av tjänsteflickorna kom fram till honom och sade: "Du var också med Jesus från Galileen."

⁷⁰ Men han förnekade detta inför dem alla och sade: "Jag förstår inte vad du menar."

⁷¹ Han gick ut mot porten [*huvudingången till Kaifas hus*]. Där såg en annan kvinna honom, och hon sade till dem som stod där i närheten: "Han där var tillsammans med Jesus från Nasaret."

⁷² Han förnekade det på nytt och svor en ed [*vilket innebar att han inför Guds namn lovade att det han nu sade var sanning*]: "Jag känner inte den mannen."

⁷³ En stund senare [*en timme, se Luk 22:59*] kom de som stod där [*vid porten*] fram till Petrus och sade: "Visst är du också en av dem. Det hörs på dialekten (*talet*)."
[*Uppe i Galileen pratade man en bredare lantligare dialekt som inte gick att dölja.*]

⁷⁴ Då började han förbanna [*önska sig själv*]

förbannad av Gud, om det han sade inte var sant] och svor på nytt en ed [vid Guds namn och sade sedan]: "Jag känner inte den mannen." I samma ögonblick gol en tupp.

⁷⁵ Då kom Petrus ihåg vad Jesus hade sagt [*i vers 34*]: "Innan en [*enda*] tupp gal ska du ha förnekat mig tre gånger", och han gick ut och grät bittert.

27

Jesus inför Pilatus

(Mark 15:1; Luk 23:1; Joh 18:28)

¹ Tidigt på morgonen beslöt alla översteprästerna och folkets äldste att de skulle döda Jesus. [*För en dödsdom krävdes två rättegångar med en dags mellanrum, så detta var ett kort men nödvändigt möte.*]

² De lät binda honom, förde bort honom och överlämnade honom åt Pilatus, [*den romerska*] ståthållaren.

[Pontius Pilatus ansvarade inför den romerske kejsaren för regionerna Judéen och Samarien, och han bodde i Caesarea vid medelhavskusten. Eftersom Jerusalem ingick i hans område var han stationerad där under de judiska högtiderna för att snabbt kunna avstyra eventuella oroligheter och uppror bland judarna. Antagligen bodde han och hans hustru i Antoniaborgen som ligger i anslutning till tempelområdet i det nordvästra hörnet. Under högtiden fanns även den romerske ståthållaren Herodes Antipas

i Jerusalem. Han svarade för Galileen och Pereen.]

*Judas död
(Apg 1:16-20)*

³ Men när Judas, som hade förrått honom, såg att Jesus var dömd, ångrade han sig (*kände sig illa till mods*) och lämnade tillbaka de trettio silvermynten till översteprästerna och de äldste.

[Ordet för "ångrade sig" som används här, "metamelomai", är inte det vanliga ordet "metanoia" som används för omvändelse och sinnesändring. Judas kände djup sorg och ånger, men det i sig betyder inte att det var en verklig omvändelse. Petrus sorg ledde till upprättelse, Judas sorg till självmord.]

⁴ Han sade: "Jag har syndat och förrått oskyldigt blod."

De svarade: "Vad angår det oss? Det är din sak."

⁵ Då kastade han in pengarna i templet [*antagligen in på den inre förgården dit bara prästerna hade tillträde*] och gav sig av därifrån och gick bort och hängde sig.

⁶ Översteprästerna tog pengarna och sade: "[*Vad ska vi göra?*] Enligt lagen kan vi inte lägga dem i [*den heliga*] offerkistan, eftersom det är blodspengar."

⁷ Sedan de överlagt tillsammans köpte de Krukmakaråkern till att bli en begravningsplats för främlingar (*icke-judar*).

8 Därför heter denna åker ännu i dag Blodsåkern.

[De trettio silvermynten hade ursprungligen kommit från offrade medel i templet. Trots att det var de religiösa ledarna som gett pengarna till Judas för att förråda en oskyldig man, var de helt blinda för sin egen synd och upptagna i detaljer hur de återlämnade blodspengarna skulle hanteras, se 5 Mos 23:18. Eftersom pengarna inte kunde användas för religiösa syften, och skulle lämnas tillbaka till ägaren, köpte de det fält där Judas hängt sig och lät platsen bli en begravningsplats för främlingar. Rent juridiskt sett var det Judas som köpt fältet, vilket stämmer överens med Apg 1:18.]

9 Då uppfylldes det som sagts av profeten Jeremia:

”De tog de trettio silvermynten,
det pris som var satt på honom,
det pris som några israeliter hade värderat
honom till,
10 och gav dem i betalning för Krukmakaråkern,
så som Herren hade befallt mig.”

[Matteus som är noga med att visa hur Jesus uppfyller Gamla testamentets profeter citerar fritt från Jeremia 19:1-13 som syftar på samma plats i Hinnomdalen söder om Jerusalem där Judas fält låg. Han tar även med delar från Sakarja 11:12-13 där trettio silvermynt kastas in i templet åt

Herren som liknas med krukmakaren. Matteus nämner endast den större profeten, Jeremia, som huvudkälla.]

*Förhöret hos Pilatus
(Mark 15:2-5; Luk 23:2-5; Joh 18:29-38)*

11 [Matteus återvänder nu i sin berättelse till Jesus som står inför Pontius Pilatus i Antoni-aborgen precis norr om tempelområdet. Hans huvudsakliga mål med förhöret är att se om Jesus har brutit mot romersk lag, dvs. om han försökt erövra makten från kejsaren.]

Jesus ställdes nu inför ståthållaren [*Pilatus*]. Ståthållaren frågade honom: "Du är alltså judarnas kung?" Jesus svarade: "Du själv säger det (*det är dina ord, inte mina*)."

12 Men när han anklagades av överstepräster och de äldste [*som var där och antagligen läste upp en lång lista med anklagelser hur han brutit både mot judisk och romersk lag, att han var en farlig förrädare mot romerska riket, en rebell, falsk messiasfigur osv.*] svarade han inte.

13 Då sade Pilatus till honom: "Hör du inte hur mycket (*vilka allvarliga anklagelser*) de beskyller dig för?"

14 Men han svarade inte honom, han sade inte ett ord. Detta gjorde ståthållaren [*Pontius*] mycket förvånad. [*I normala fall brukade den anklagade försvara sig med österländsk iver.*]

[Under förhöret med Pontius Pilatus framkommer det att Jesus är från Galileen. Pilatus skickar då

Jesus till Herodes Antipas, eftersom Jesus hade varit mest aktiv på hans territorium. Där förhörs Jesus och skickas sedan igen tillbaka till Pontius Pilatus, se Luk 23:1-12.]

Pilatus dömer Jesus till döden

(Mark 15:6-15; Luk 23:13-25; Joh 18:39-40)

¹⁵ Under [påsk-]högtiden hade ståthållaren för vana att frige en fånge efter folkets önskan.

¹⁶ Det fanns vid den tiden en ökänd (*beryktad*) fånge som hette Jesus Barabbas [*som var en mördare och upprorsmakare mot romerska staten, se Mark 15:7*].

¹⁷ När folket nu var samlat frågade Pilatus: "Vem vill ni att jag ska frige, Jesus Barabbas eller Jesus som kallas den Smorde (*Messias, Kristus*)?"

¹⁸ Pilatus visste att det var på grund av avundsjuka mot Jesus som man hade utlämnat honom.

[Pilatus hade genomskådat fariséernas motiv som var avundsjuka och försöker nu lösa problemet genom att ta hjälp av folkets vilja för att frige Jesus. Namnet Barabbas betyder ordagrant "en faders son". Hans fullständiga namn var troligen Jesus Barabbas. Vissa manuskript har det längre namnet, medan andra bara har Barabbas. Folket får nu välja mellan Jesus Barabbas, en faders son som var en falsk messias och Jesus Messias, Guds Son som var den äkta Messias. Här finns även en typologi med de två bockarna på försoningsdagen, Jom kippur: Genom lotkastning sattes den ena fri och den andra blev syndabocken, se 3 Mos 23:27-32; Heb 9:7-12.]

19 Medan han satt på domarsätet fick han detta bud från sin hustru: "Låt ingenting orätt ske mellan dig och denna rättfärdiga (*oskyldiga*) man! Jag har lidit mycket (*haft en obehaglig upplevelse*) i en dröm i dag [*på morgonen, eller tidigare under natten*] på grund av honom." [*Det är värt att notera att den enda som för Jesu talan under hela rättegången är en hednisk kvinna. Enligt tradition hette hon Claudia Procula.*]

20 Men översteprästerna och de äldste övertalade folket att begära Barabbas fri och få Jesus dödad.

21 Ståthållaren sade nu till dem: "Vilken av de båda vill ni att jag ska frige?" De svarade: "Barabbas!"

22 Pilatus frågade dem: "Vad ska jag då göra med den Jesus som kallas den Smorde (*Messias*)?" Alla svarade: "Korsfäst honom!"

23 Han frågade: "Vad har han gjort för ont?" Men de ropade ännu högre: "Korsfäst honom!"

24 När Pilatus såg att ingenting hjälpte utan att oron bara blev värre, tog han vatten och sköljde sina händer inför folket och sade: "Jag är oskyldig till den här mannens blod. Detta får bli er sak."

25 Men hela folket ropade: "Hans blod må komma över oss och våra barn."

26 Då frigav han Barabbas, men Jesus lät han prygla och utlämnade honom sedan till att korsfästas.

*De romerska soldaterna hånar Jesus
(Mark 15:16-20; Joh 19:2-3)*

27 Då förde ståthållarens soldater Jesus till residenset (*pretoriet*) och samlade hela bataljonen [*en romersk kohort som bestod av 600 soldater*] omkring honom.

[Pretoriet var det romerska namnet på officersbostaden och kasernen med kaserngården. Det fanns två romerska residens i Jerusalem, Antoniaborgen och Herodes palats. Pontius Pilatus bodde under sina besök i Antoniaborgen intill tempelområdet, och Herodes Antipas bodde i sitt palats i västra delen av staden under sina besök. Jesus blev förhörd av båda dessa som var fiender, men blev vänner denna dag, se Luk 23:12. Här syftas troligen på Antoniaborgen där Pontius Pilatus befann sig.]

28 De tog av honom kläderna och hängde på honom en röd soldatkappa

29 och vred (*flätade*) ihop en krans (*krona*) av törne och satte den på hans huvud och stack en käpp (*stav*) i högra handen på honom. Sedan föll de på knä för honom och hånade honom och sade: "Leve judarnas konung!"

30 De spottade på honom och tog käppen och slog honom i huvudet.

31 När de hade hånat honom tog de av honom kappan och satte på honom hans egna kläder och förde bort honom för att korsfästa honom.

Korsfästelsen

(Mark 15:21-32; Luk 23:26-43; Joh 19:17-27)

³² På vägen ut [till Golgata] råkade de träffa på en man från Kyrene som hette Simon, honom tvingade de att bära Jesu kors.

[Den lodräta stolpen var permanent fastsatt vid avrättningsplatsen, som ofta låg på en höjd strax utanför staden. Den dömde fick själv bära tvärslån som vägde 40-50 kg dit. Enligt romersk lag kunde statsanställda tvinga vem som helst att bära deras bagage och utrustning en romersk mil, 1,5 km. Simon var född i staden Kyrene i Nordafrika. Eftersom han namnges var han antagligen en kristen eller blev det senare, se Mark 15:21.]

³³ När de kommit till den plats som kallades Golgata, som betyder platsen för skallarna,

³⁴ gav de Jesus surt vin blandat med myrra [billigt vin som soldaterna brukade dricka, som också användes för att lindra smärta, se Ords 31:6], men när han smakat det ville han inte dricka det.

³⁵ När de korsfäst honom delade de hans kläder mellan sig genom att kasta lott om dem [som det profeterades om i Ps 22:19].

³⁶ Sedan satte de sig ner och vaktade honom.

³⁷ Ovanför hans huvud satte man upp hans anklagelse (orsaken till hans dödsdom), den löd:

”Detta är Jesus [från Nasaret],
judarnas konung.”

[De fyra evangelieförfattarna nämner alla att det stod ”judarnas konung” på skylten. De väljer

dock att ta med olika delar av de inledande orden. Detta är ingen motsägelse, i stället ger de tillsammans den fulla bilden. Troligtvis hade skylten följande text: "Detta är Jesus från Nasaret, judarnas konung", vilket är summan av Mark 15:26, Luk 23:38 och Joh 19:19.]

³⁸ Samtidigt med honom korsfästes också två brottslingar (*rövare som rånade och överföll människor*), den ene till höger och den andre till vänster om honom.

³⁹ De som passerade hånade honom och skakade huvudet

⁴⁰ och sade: "Du som bryter ner templet på tre dagar och bygger upp det igen, hjälp dig själv nu. Om du är Guds Son, stig ner från korset!"

⁴¹ Översteprästerna gjorde likadant tillsammans med de skriftlärda och de äldste, de hånade (*talade nedvärderande om*) honom och sade:

⁴² "Andra har han frälst (*hjälp, räddat, befriat från döden*), men sig själv kan han inte frälsa. Är det Israels kung [*som agerar så*]? Om han kommer ner från korset nu så ska vi tro på honom!"

⁴³ Han förtröstar (*litar*) på Gud, låt Gud rädda honom om han bryr sig om honom [*Ps 22:9*], han har ju sagt att han är Guds Son."

⁴⁴ Även rånarna som var korsfästa med honom talade på samma sätt och förolämpade honom (*använde grova ord mot honom, anklagade honom*).

*Jesus dör**(Mark 15:33-41; Luk 23:44-49; Joh 19:28-30)*

⁴⁵ Vid sjätte timmen (*klockan tolv*) kom ett mörker över hela landet som varade ända till nionde timmen (*klockan tre på eftermiddagen*).

[Detta profeterades i Amos 8:9.]

⁴⁶ Omkring nionde timmen (*klockan tre*) ropade Jesus med hög röst: "Eli, Eli, lema sabaktani?" Det betyder: "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig (*lämnat mig hjälplös*)?"

[Jesus citerade från Ps 22:2 på sitt modersmål, arameiska. Upprepning av "Min Gud, min Gud" beskriver ett starkt känslomässigt engagemang. Eftersom denna strof är psalmens första mening så fungerar den även som en titel för hela psalmen. När Jesus uttalar dessa ord så bär detta associationer till hela innehållet. Inte bara ångesten i början av psalmen utan även vändpunkten i vers 22 "Du bönhör mig" och Guds ingripande i den sista delen med den avlutande raden i vers 32 "han har gjort det" som harmoniserar med Jesu sista ord på korset "det är fullbordat", se Joh 19:30.]

⁴⁷ Några av dem som stod där hörde det och sade: "Den här mannen kallar på Elia." *[Mal 4:5]*

⁴⁸ På en gång sprang en av dem [*kanske den romerska officeren som nämns i vers 54*] och tog en svamp, och dränkte den med surt vin och satte den på en stav och erbjöd honom att dricka.

⁴⁹ Men de andra sade: "Låt honom vara, låt oss

se om Elia kommer och räddar (*frälser*) honom!”

⁵⁰ Jesus ropade än en gång med hög röst och överlämnade sin ande.

⁵¹ Samtidigt brast (*delades*) förlåten i templet i två delar, uppifrån och ända ner. Jorden skakade och stora klippor sprack (*delades*).

⁵² Gravarna öppnades och många av de insomnade heligas kroppar väcktes upp [*till liv*],

⁵³ och efter hans uppståndelse kom de ut ur sina gravar och gick till den heliga staden [*Jerusalem*] och uppenbarade sig för många.

[Förlåten avskilde den allra heligaste delen av templet, se Heb 9:3. Att den revs itu uppifrån betonar att det var Gud som öppnade vägen för människan att ha gemenskap med honom.

Förlåten var vävd i ett stycke och broderad med blå och purpurröda färgtoner, se 2 Mos 26:30-33. Den judiska historieskrivaren Josefus beskriver tyget som magnifikt och hur mönstret och färgerna blev som en bild av universum. De exakta dimensionerna på förlåten är inte kända, men den bör ha haft samma mått som Salomos tempel, vars ytterbredd var 10 meter, se 1 Kung 6:2. Herodes den store ökade höjden, så draperiet kan haft en storlek på omkring 9 x 15 meter. Enligt tidig judisk tradition var tjockleken en decimeter. Även om just det måttet troligen är en överdrift, var draperiet enormt och kunde omöjligt rivits isär av mänsklig hand. Att förlåten brast måste ha gjort djupt intryck på prästerna i templet. Det är intressant att

i den judiska skriften, Talmud, nämns flera oförklarliga händelser i templet fyrtio år innan det förstördes 70 e.Kr.]

⁵⁴ När den romerska officeren (*centurionen*) och de som höll vakt med honom såg jordbävningen och det som hände, blev de helt skräckslagna och sade: "Detta var verkligen Guds Son!" [*Den militära graden centurion betecknar en officer som har åttio soldater under sig, och det var han som förde befälet vid Golgata.*]

⁵⁵ Många kvinnor som följt Jesus från Galileen och betjänat honom (*stött och bidragit ekonomiskt till hans tjänst*) var också där och stod på avstånd och såg vad som skedde.

⁵⁶ Bland dessa var Maria från Magdala och Maria, Jakobs och Joses mor, och modern till Sebedeus söner [*lärjungarna Jakob och Johannes mor Salome*].

[I Markus skildring namnges alla tre kvinnorna, följaktligen är Salome namnet på Sebedeus söners mor, se Mark 15:40. Salome är också troligtvis Jesu mor Marias syster, se Joh 19:25.]

Jesus begravs

(Mark 15:42-47; Luk 23:50-56; Joh 19:38-42)

⁵⁷ På kvällen kom en rik man från Arimatea som hette Josef och som också han hade blivit lärjunge till Jesus.

[Han hade ännu inte öppet bekänt detta, se Joh 19:38, antagligen eftersom han fanns med i

Stora rådet, se Mark 15:43. Han var född i Arimatea som betyder "höjd" på hebreiska och var en judisk stad, se Luk 23:51. Staden identifieras ofta med profeten Samuels födelsestad Ramatajim nordväst om Jerusalem, se 1 Sam 1:1. Ramatajim översätts till grekiska Armathaim, vilket är snarlikt Arimatea.]

⁵⁸ Josef gick till Pilatus och bad att få Jesu kropp, och Pilatus gav då order om att den skulle utlämnas.

⁵⁹ Josef tog kroppen, svepte den i rent linnetyg

⁶⁰ och lade den i den oanvända grav som han hade låtit hugga ut åt sig själv i berget. Sedan rullade han en stor sten för ingången till graven och gick därifrån. *[Han hade också hjälp av Nikodemus, se Joh 19:39-42.]*

⁶¹ Maria från Magdala och den andra Maria var där och satt mitt emot graven.

Graven plomberas och vaktas

⁶² Nästa dag, det var dagen efter förberedelsedagen *[till veckosabbaten eller någon av påskens högtidsdagar]*, gick översteprästerna och fariséerna tillsammans till Pilatus

⁶³ och sade: "Herre, vi har kommit att tänka på att när den där bedragaren ännu var i livet sade han: 'Efter tre dagar ska jag uppstå.'

⁶⁴ Ge därför order om att graven bevakas under tre dagar, så att inte hans lärjungar kommer och rövar bort honom och sedan säger till folket att

han har uppstått från de döda. Då blir det sista bedrägeriet värre än det första.”

[Genomgående under anklagelserna mot Jesus har Matteus refererat till "översteprästerna och de äldste", men här är det "översteprästerna och fariséerna" som kommer till Pilatus. Fariséerna var med i de båda grupper som begärt ett tecken av Jesus då han hade svarat med löftet om "Jonas tecken", se Matt 12:38-40; Matt 16:1-4. Det är antagligen denna grupp som nu tänker tillbaka på denna förutsägelse.]

De judiska ledarna kom troligtvis till Pilatus tidigt dagen efter förberedelsedagen, eftersom han hade audiens under morgontimmarna. Förberedelsedagen syftar ofta på fredagen som är en förberedelsedag inför sabbaten som börjar på kvällen vid solnedgången. I så fall är "dagen efter" någon gång fredag kväll fram till lördag kväll, och då troligtvis morgontimmarna på sabbaten. Dock kan förberedelsedagen också syfta på Pesach den 14 Nisan eller den första dagen i det osyrade brödets högtid som är den 15 Nisan.

För att jämföra med något vi känner till så är alltid söndag en röd dag i vår almanacka. Nationaldagen kan infalla vilken veckodag som helst och är också en röd dag. Om den infaller på lördag blir det då två röda dagar på rad, men den kan också infalla en söndag och då sammanfaller högtidsdagarna.]

⁶⁵ Pilatus svarade: "Ni har en vaktstyrka. Gå och säkerställ att den bevakas på det sätt ni tycker är bäst."

⁶⁶ De gav sig i väg och skyddade graven genom att försegla stenen [*med ett romerskt sigill, se Dan 6:17*] och vaktstyrkan sattes ut för att hålla vakt.

[Uttrycket "Ni har en vakt" skulle kunna betyda att de redan hade en vaktstyrka, och syfta på de judiska tempelvakterna som lydde under överstepräster. Troligare är dock att Pilatus beviljar en romersk vaktstyrka på minst fyra man att stå till deras förfogande, kanske några av de romerska soldater som varit med och avrättat Jesus och som fanns tillgängliga.

En romersk vaktstyrka bestod av minst fyra soldater, eftersom man behövde täcka in nattskiften, från klockan sex på kvällen till sex på morgonen, som var indelade i fyra tretimmarspass. När Petrus fångslas i Apg 12:4 tilldelas sexton soldater för att vakta honom, så det är inte otroligt att av de närmare 600 soldaterna som fanns för att förhindra oroligheter i Jerusalem under den judiska påsken, avsätts fyra, sexton eller fler för att förhindra eventuella upplopp kring Jesu grav.]

28

Jesus är uppstånden!

(Mark 16:1-8; Luk 24:1-12; Joh 20:1-18)

¹ Nu efter sabbaterna [*veckosabbaten och påskens högtidsdagar var över*], i gryningen

på första dagen i veckan [*tidigt på söndagen, vid sextiden*] kom Maria från Magdala och den andra Maria [*Jakob och Joses mor; se Matt 27:56*] för att se (*inspektera, undersöka*) graven.

² Plötsligt blev det en stor jordbävning, för en Herrens ängel kom ner från himlen och rullade bort stenen [*framför graven där Jesus var begravd*] och satte sig på den. [*Jordbävningen orsakades av ängeln, men upplevdes troligen som ett efterskalv till den tidigare jordbävningen, se Matt 27:51-52.*]

³ Hans utseende (*form, yttre*) var som ett ljussken (*en blix, en lysande stjärna*), och hans kläder vita som snö,

⁴ och de som vaktade [*4-16 vakter; kanske fler; se Matt 27:66*] blev så förskräckta för honom att de skakade okontrollerat och blev som döda [*och blev liggande orörliga på marken*].

⁵ Men ängeln sade till kvinnorna: "Var inte rädda! Jag vet att ni letar efter Jesus som var korsfäst.

⁶ Han är inte här för han har uppstått som han har sagt. Kom och se var han låg!

⁷ Skynda er sedan att gå till lärjungarna och säg detta till dem: 'Jesus har uppstått från de döda, han ska gå före er in till Galileen där ni ska få se honom.' Se, nu har jag berättat för er (*nu har jag utfört mitt uppdrag och gett budskapet till er*)."

[Varken här eller i något annat av evangelierna beskrivs exakt hur uppståndelsen har gått till. Verbformen i vers 6, "han har uppstått" är dock i

passiv form vilket pekar på det faktum att Jesus var uppstånden av Gud. Ängeln rullade inte bort stenen för att Jesus skulle kunna komma ut. Anledningen var att hans efterföljare skulle kunna komma in och se att graven var tom!]

⁸ De lämnade snabbt graven, och fyllda av bävan och stor glädje sprang de för att berätta det för hans lärjungar. *[Att kvinnorna springer och visar både bävan och glädje visar att de trodde på ängelns ord om Jesus redan innan de mötte honom som uppstånden. Jämför med lärjungarnas reaktion som inte tog kvinnornas ord på allvar; se Luk 24:1.]*

⁹ Medan de var på väg mötte plötsligt Jesus dem och sade: "Var glada (var hälsade)!" *[En vardaglig hälsningsfras.]* De gick fram och grep tag om hans fötter och tillbad honom (*böjde sig ner i ödmjukhet, föll på knä*).

¹⁰ Då sade Jesus till dem: "Var inte rädda! Gå och säg till mina bröder att de ska gå till Galileen. Där ska de få se mig."

Vaktstyrkans rapport

¹¹ Medan de var på väg kom några av vakterna till staden och rapporterade för överstepräster vad som hade hänt.

¹² Efter att de samlats tillsammans med de äldste och utformat en plan, gav de en stor summa pengar åt soldaterna,

¹³ och sade: "Säg att hans lärjungar kom på natten och förde bort kroppen medan vi sov,

14 och om ståthållaren får höra om det, tar vi hand om det och ser till att ni inte råkar illa ut.”
15 De tog emot pengarna och gjorde som de blivit instruerade, och detta rykte är spritt bland judarna ända till i dag.

[Det var förenat med dödsstraff för en romersk soldat att sova på sitt skift. Det krävdes en stor summa pengar och en säker garanti att inte råka illa ut om vakterna skulle gå med på detta erbjudande.]

AVSLUTNING

*Jesus har all makt i himlen och på jorden
(Mark 16:14-18; Luk 24:36-49; Joh 20:19-23;
Apg 1:6-8)*

16 De elva lärjungarna begav sig till Galileen, till det berg där Jesus hade stämt möte med dem.

17 När de fick se honom *[på avstånd]*, tillbad de honom *(böjde de sig ner i ödmjukhet, föll de ned på knä)*, men några tvivlade *(höll på att tappa tron)*.

[Vissa av lärjungarna hade trott att Jesus skulle återupprätta staten Israel och befria dem från romarnas förtryck, men eftersom det inte skett så tvivlade de på om Jesus verkligen hade makt. Detta ord för tvivla används bara här och i Matt 14:31, där Petrus ser på de yttre omständigheterna i stället för att tro och lita på Jesu ord.]

18 Jesus kom närmare. Han sade till dem:

"All auktoritet (*all makt att regera*) i himlen och på jorden har getts till mig.

¹⁹ Gå därför ut och gör lärjungar av alla folk (*etniska grupper, folkslag*),

döp (*nedsänk, grekiska 'baptizo'*) dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn. [Namn står i singular.]

²⁰ och lär (*instruera*) dem att hålla (*bevara, noggrant lyssna på*) allt som jag har befallt er.

Kom ihåg, jag är med er alla dagar ända till tidens slut (*tidsålderns fullbordan*)."

[Vilket år och vilken veckodag dog Jesus?

Evangeliernas berättelser, typologin från GT, almanacka och traditioner kan hjälpa oss att bestämma vilket år och veckodag Jesus dog.

Jesu ord och Bibelns texter är sanna. Det finns dock olika syn på vilken dag sista måltiden ägde rum, och följaktligen vilken nästa veckodag är då Jesus korsfästs. Kärnbibeln lutar sig mot Joh 13:1 och Matt 26:17 som indikerar att måltiden skedde innan högtiden, se dock Mark 14:12; Luk 22:7-8. Det finns fyra vårhögtider som har uppfyllts exakt, det talar för att Jesus var påskalammet, se Kol 2:17. Vad det gäller traditioner är det komplicerat. Över tid har kristna traditioner skapats och de judiska justerats, för att skilja den judiska och kristna påsken åt så att de aldrig sammanfaller.

Även almanackan när högtiderna infaller måste stämma med en tom grav den första dagen i veckan. De tre vanligaste förslagen i ett möjligt intervall är år 27, 30 eller 33 e.Kr., alla andra år i denna period infaller Nisan 14 på en måndag eller lördag vilket inte går att få ihop med den tomma graven en söndag.

År 27 och 30 e.Kr. infaller 14:e Nisan från onsdag kväll till torsdag eftermiddag och år 33 e.Kr. är det fredag kväll till lördag eftermiddag. Utifrån Matt 2:1; Luk 3:1-2; 23 är år 30 e.Kr. mest troligt. I Kärnbibelns tabell i Mark 11, och rubrikerna i Markus och Lukas evangelium följer dagarna år 30 e.Kr. Jesus åt då den sista måltiden onsdag kväll. Detta år offras påskalammet i templet kl 15.00 på torsdag eftermiddag, och i så fall samtidigt som Jesus dör på korset, vilket skuggbilderna talar för, se 1 Kor 5:7. Detta möjliggör också för exakt tre dagar - tor, fre och lör - och tre nätter - tor/fre, fre/lör och lör/sön - i graven.

Det finns olika traditioner och synsätt, men det gemensamma och viktigaste är att Jesus är uppstånden och lever idag!]

ccli

**Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning**
**Swedish: Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning (New Testament)**

copyright © 2017-2020 Svenska Kärnbibeln

Language: Swedish

Contributor: Svenska Kärnbibeln

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

c5cfac14-0500-50d4-bd1a-4691a8b8b3b6